



T.C

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**HİNDİSTAN'IN AFGANİSTAN'A YÖNELİK DIŞ POLİTİKASI:
GÜNEY-GÜNEY İŞBİRLİĞİ'NİN ÇERÇEVESİ VE ARAÇLARI**

BİBİ SHAİMA ALAMSOROSH

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. SEGÂH TEKİN

Konya 2025

ÖZET

Bu çalışma, Hindistan'ın Afganistan'a yönelik dış politikasını, Güney-Güney İşbirliği (GGİ) çerçevesi perspektifinden analiz etmektedir. GGİ, gelişmekte olan ülkeler arasında karşılıklı dayanışma, bilgi paylaşımı ve ortak kalkınma hedeflerine dayanan bir işbirliği modeli olarak tanımlanmakta; çalışmada kavramın tarihsel gelişimi, temel ilkeleri, türleri ve araçları ele alınmaktadır. Çalışmada, Küresel Güney'in önemli ülkelerinden ve GGİ ortaklarından olan Hindistan'ın dış politikası tarihsel bir perspektifle ele alınmış, Soğuk Savaş ve sonrası dönemdeki evrimi, Bağlantısızlar Hareketi'ndeki rolü, yumuşak güç unsurları ve GGİ kapsamındaki stratejik yaklaşımları açıklanmıştır. Bu çerçevede Hindistan'ın diğer gelişmekte olan ülkelerle olan işbirlikleri ve bölgesel etkileri detaylandırılmıştır. Hindistan-Afganistan ilişkileri, GGİ çerçevesi ve politika araçları üzerinden incelenmiştir. İlişkiler, 2001 öncesi ve 2001 sonrası dönemler olarak ele alınmış; Hindistan'ın Afganistan'ın yeniden yapılanmasındaki rolü, altyapı projeleri, insani yardımlar ve teknik işbirlikleri vurgulanmıştır. Bunun yanında, Afganistan'a GGİ kapsamında destek veren diğer ülkelerin Afganistan ile ilişkileri de değerlendirilmiştir. Afganistan'ın yeniden yapılanmasında çok aktörlü bir GGİ modelinin varlığını ortaya konmuştur. Çalışma, Hindistan'ın Afganistan politikasının GGİ ilkeleri doğrultusunda çok boyutlu bir yaklaşım sergilediğini göstermektedir. Hindistan, diplomatik, ekonomik, insani ve kültürel araçları bütüncül biçimde kullanarak hem stratejik çıkarlarını gözetmekte hem de Afganistan'ın kalkınmasını ve istikrarına katkı sunmaktadır. Bununla beraber, GGİ kapsamında Afganistan'a destek veren diğer ülkelerin katkıları da bölgesel dayanışma ve işbirliği ağlarının güçlenmesine önemli bir boyut kazandırmaktadır. Öte yandan, Afganistan'daki iç istikrarsızlıklar ve bölgesel jeopolitik rekabet, hem Hindistan-Afganistan ilişkilerinin geleceği açısından hem de Afganistan'ın diğer GGİ ortaklarıyla ilişkileri açısından kritik bir bağlam sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hindistan, Afganistan, Güney-Güney İşbirliği, Dış Politika, Kalkınma İşbirliği, Bölgesel Güvenlik

ABSTRACT

This study analyzes India's foreign policy toward Afghanistan from the perspective of South-South Cooperation (SSC). SSC is defined as a model of cooperation among developing countries based on mutual support, information sharing, and shared development goals. The study examines the historical development of the concept, its fundamental principles, types, and instruments. This study examines the foreign policy of India, a key country in the Global South and a partner in the SSC, from a historical perspective. Its evolution during and after the Cold War, its role in the Non-Aligned Movement, its soft power elements, and its strategic approaches within the SSC are explained. Within this framework, India's cooperation with other developing countries and their regional impact are detailed. India-Afghanistan relations are examined through the SSC framework and policy instruments. Relations are analyzed from the pre-2001 and post-2001 periods, emphasizing India's role in Afghanistan's reconstruction, infrastructure projects, humanitarian aid, and technical cooperation. In addition, the relations between Afghanistan and other countries providing support within the framework of the SSC were also evaluated. The existence of a multi-actor South-South cooperation model in Afghanistan's reconstruction was demonstrated. The study demonstrates that India's Afghanistan policy adopts a multidimensional approach in line with the principles of the SSC. By utilizing diplomatic, economic, humanitarian, and cultural tools in a holistic manner, India pursues its strategic interests and contributes to Afghanistan's development and stability. Furthermore, the contributions of other countries supporting Afghanistan within the SSC also contribute significantly to the strengthening of regional solidarity and cooperation networks. Furthermore, internal instability and regional geopolitical rivalry in Afghanistan provide a critical context for both the future of India-Afghanistan relations and Afghanistan's relations with other SSC partners.

Keywords: India, Afghanistan, South-South Cooperation, Foreign Policy, Development Cooperation, Regional Security

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ÖNSÖZ	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	2
GÜNEY-GÜNEY İŞBİRLİĞİ: BAĞLANTISIZLARDAN GÜNÜMÜZE	2
1.1. Güney-Güney İşbirliği: Kavramsal ve Tarihsel Gelişim	2
1.2. Güney-Güney İşbirliği'nin Teorik Çerçevesi	8
1.2.1. Bağımlılık Teorisi.....	8
1.2.2. Dünya Sistemleri Teorisi.....	9
1.2.3. Sürdürülebilir Kalkınma Teorisi.....	11
1.3. Güney-Güney İşbirliği'nin İlkeleri	12
1.3.1 Güney-Güney İşbirliği'nin Faydaları ve Türleri.....	14
1.4. Güney-Güney İşbirliği'nin Gelişiminde Birleşmiş Milletlerin Rolü	18
1.5. Birleşmiş Milletler'de Güney-Güney ve Üçlü İşbirliğinin Finansmanı	19
1.5.1. Birleşmiş Milletler'in Katılımıyla Üçlü İşbirliği İnovasyonu.....	22
1.5.2. Birleşmiş Milletler Bünyesinde Güney-Güney İşbirliği Yoluyla Kapasite Geliştirme Bütçe Modelleri.....	24
1.6. Güney-Güney İşbirliği'nin Sürdürülebilirliği ve Karşılaşılan Zorluklar	25
1.6.1. Güney-Güney İşbirliği'ne İlişkin Mevcut Durum ve Öneriler.....	27
İKİNCİ BÖLÜM.....	29
HİNDİSTAN DIŞ POLİTİKASI: 1947'DEN GÜNÜMÜZE	29

.2.1	Bağımsızlık Sonrası Hindistan Dış Politikası	29
2.1.1.	Soğuk Savaş Dönemi.....	33
.2.1.2	Soğuk Savaş Sonrası Dönem	37
.2.2	Hindistan ve Bağlantısızlar Hareketi	40
.2.3	Hindistan Dış Politikasında Yumuşak Güç.....	46
.2.3.1	Kültür ve Yumuşak Güç	48
2.3.2.	Medya	49
.2.3.3	Hindistan'ın Ekonomik Yumuşak Gücü	51
2.4.	Hindistan'ın Dış Politikasında GGI'nin Yeri	54
.2.5	Güney-Güney İşbirliği Çerçevesinde Hindistan'ın Desteklediği Ülkeler	58
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		61
HİNDİSTAN-AFGANİSTAN İLİŞKİLERİ.....		61
3.1.	2001 Öncesi Afganistan-Hindistan İlişkileri	61
3.1.1.	Afganistan'da Şah Dönemi (1950–1973)	62
3.1.2.	Afganistan Cumhuriyeti (1973-1978)	62
3.1.3.	Halkın Demokratik Partisi (1978-1991).....	63
3.1.4.	Afganistan İslam Devleti (1991–1996)	65
.3.1.5	Taliban'ın İlk İktidar Dönemi (1996-2001)	65
3.2.	2001 Sonrası Hindistan–Afganistan İlişkileri ve Stratejik Çerçeve	67
3.2.1.	Siyasi ve Diplomatik İlişkiler.....	70
3.2.2.	Ekonomik ve Kalkınma Alanında İşbirliği.....	71
3.2.3.	Güvenlik ve Askeri Yardım	73
3.3.	Ekonomik ve Kalkınma İşbirliği.....	74
3.4.	Güney-Güney İşbirliği Perspektifinden Değerlendirme	75
3.5.	Taliban'ın İkinci Dönemi ve Güncel Durum	77
SONUÇ		84
KAYNAKÇA.....		88

ÖNSÖZ

Bu tezi yalnızca akademik bir emeğin ürünü olarak değil, karanlığın en derin yerinde bile solmayan bir ışığın, inancın ve direnişin sessiz ama güçlü bir yankısı olarak görüyorum. Bu çalışma, yalnızca bir unvan ya da sertifika kazanmak için değil, yüzyıllardır kan, gözyaşı ve sessizlik içinde yürüyen topraklarımın kadınlarının hakikatini görünür kılmak için kaleme alınmıştır. Bu yüzden bu eseri, tüm kalbim, ruhum ve inancımın, sesleri susturulan, kalemleri kırılan, yolları kapatılan ama yine de ışığa yürümekten vazgeçmeyen, özgürlük hayalinden asla dönmeyen kahraman kadınlara ithaf ediyorum. Evlerinin sessiz duvarları ardında, zorla çekilmiş perdelerin gerisinde, kalplerinde hâlâ büyük hayaller ve sonsuz umutlar taşıyan, her türlü yokluğa ve baskıya rağmen yeniden doğacaklarını bilen kadınlara... Çünkü bir bilgi tohumu toprağa ne kadar derin gömülürse gömülsün, zamanı geldiğinde filizlenir, büyür ve yeniden dünyayı aydınlatır. Benim için bu tez, yalnızca bir akademik sürecin sonu değil; aynı zamanda bir direnişin, bir umudun ve kararlılığın ifadesidir. Bu sayfalar, hâlâ dimdik ayakta olduğumuzun, hâlâ yazmaya cesaret ettiğimiz, hâlâ istemekten ve başarmaktan vazgeçmediğimiz sessiz ama güçlü bir kanıttır.

Bu yolculukta bana bilgeliği, sabrı ve ilmî rehberliğiyle ışık olan kıymetli hocam Doç.Dr. Segâh Tekin'e gönülden teşekkür ediyorum. Yine bu süreçte beni destekleyen, yoluma ışık tutan ve ilmiyle bana yön veren değerli jüri üyesi hocalarıma minnettarım. Onların yapıcı eleştirileri ve rehberlikleri bu çalışmaya anlam kattı.

Bu yolun en çetin anlarında, kalbimde en derin destek ve dua kaynağı olan sevgili aileme; özellikle Dr. Gulchehreh Alam ve Dr. Qazizada'ya en derin şükranlarımı sunuyorum. Varlıkları bana güç, duaları yoluma ışık oldu. Ve nihayet, bu yolculuk boyunca bana destek olan Necmettin Erbakan Üniversitesi'ne, kıymetli hocalarına ve yol arkadaşlarıma içtenlikle teşekkür ediyorum. Dilerim ki bu mütevazı çaba, eğitimden mahrum bırakılanların sessiz çılgılığının bir yankısı; cehaletin ve ayrımcılığın geçici karanlığında parlayan bir ışık olsun. Ve o ışık, bir gün hepimizin yolunu aydınlatsın.

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 5. Güney-Güney İşbirliğinin Güçlü ve Zayıf Yönleri.....	17
Tablo 1. UNOSSC tarafından yönetilen GGİ Güven Fonları:	21
Tablo 2. 2012-2021 yılları arasında Hindistan Alt Fonu hariç UNOSSC Fonu Karma Bütçesine en büyük katkıyı yapanlar:	22
Tablo 3. BM Kuruluşuna Göre Üçglü İşbirliği Projelerinin Sayısı (2002-022):	23
Tablo 4. Üçgen İşbirliği Deposu'nda Kayıtlı BM Katılımıyla Üçgen İşbirliği Projelerinin Bütçesine Genel Bakış 2002-2022	24
Tablo 6 Yumuşak Güç ve Sert Gücün Karşılaştırılması	46
Tablo 7. Olağanüstü Ekonomik Göstergeler	52
Tablo 8. 2024'te Gayri Safi Yurtiçi Hasılası (GSYİH) En Büyük 20 Ülke	53
Tablo 9 2001 Sonrası Hindistan-Afganistan İlişkilerine Dair Sayısal Veriler.....	70
Tablo 10 Taliban'ın İkinci Döneminde Afganistan'ın Ekonomik ve Sosyal Göstergeleri (2021–2025)	78

KISALTMALAR LİSTESİ

GGİ	GGİ
G77	77'ler Grubu (Group of 77)
BM	Birleşmiş Milletler
UNDP	United Nations Development Programme (BM Kalkınma Programı)
UNOSSC	United Nations Office for South-South Cooperation (BM Güney-Güney İşbirliği Ofisi)
BAPA	Buenos Aires Plan of Action (Buenos Aires Eylem Planı)
IBSA	Hindistan, Brezilya, Güney Afrika Diyalog Forumu
FAO	Food and Agriculture Organization Gıda ve Tarım Örgütü)
WFP	World Food Programme (Dünya Gıda Programı)
SKH	Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri
BKH	Binyıl Kalkınma Hedefleri
BRICS	Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin, Güney Afrika
IMF	International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
OECD	Organization for Economic Co-Operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
MEA	Ministry of External Affairs
SAARC	South Asian Association for Regional Cooperation (Güney Asya Bölgesel İşbirliği Örgütü)

GİRİŞ

Yirmi birinci yüzyılın uluslararası ilişkiler sistemi, gelişmekte olan ülkelerin küresel sahnede giderek artan rolleri ve bu ülkeler arasındaki işbirliği dinamiklerinin çeşitlenmesiyle karakterize olmaktadır. Soğuk Savaş sonrası dönemde belirginleşen çok kutuplu dünya düzeni arayışları ve küreselleşmenin getirdiği yeni fırsatlar ile zorluklar, geleneksel Kuzey-Güney eksenli ilişkilerin yanı sıra, gelişmekte olan ülkelerin kendi aralarında kurdukları ortaklıkları da ön plana çıkarmıştır. Bu bağlamda, Güney-Güney İşbirliği (GGİ), benzer tarihsel deneyimlere ve kalkınma sorunlarına sahip ülkelerin, bilgi, deneyim, teknoloji ve kaynaklarını karşılıklı fayda temelinde paylaşarak ortak çözümler üretmelerini hedefleyen önemli bir uluslararası işbirliği modeli olarak ortaya çıkmıştır.

GGİ, sömürgecilik sonrası dönemde siyasi bir dayanışma hareketi olarak doğmuş, zamanla ekonomik, sosyal, kültürel ve teknik boyutları da içeren kapsamlı bir işbirliği çerçevesine dönüşmüştür. Özellikle yükselen ekonomilerin küresel sistemdeki ağırlıklarının artmasıyla birlikte GGİ, uluslararası kalkınma gündeminin ve küresel yönetim tartışmalarının merkezinde yer almaya başlamıştır. Bu işbirliği modeli, gelişmekte olan ülkelerin kendi kaderlerini tayin etme, kolektif kendi kendine yeterliliklerini artırma ve uluslararası sistemde daha adil bir temsil ve söz hakkı elde etme arayışlarının somut bir ifadesi olarak önem taşımaktadır.

Bu çalışma, GGİ'nin bu geniş ve dinamik çerçevesi içinde, Güney Asya'nın iki önemli ülkesi olan Hindistan ve Afganistan arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamaktadır. Hindistan, bağımsızlığından bu yana GGİ'nin öncü savunucularından biri olmuş ve bu işbirliği modelini dış politikasının temel bir unsuru olarak benimsemiştir. Afganistan ise, coğrafi konumu, tarihsel deneyimleri ve karşılaştığı siyasal istikrarsızlıklar ve kamaşık güvenlik sorunları nedeniyle hem bölgesel hem de uluslararası işbirliği dinamikleri açısından kritik bir öneme sahiptir.

Hindistan ile Afganistan arasındaki ilişkiler, yalnızca iki ülke arasında değil, aynı zamanda Güney Asya'nın jeopolitik dengeleri açısından da kritik bir rol oynamaktadır. Hindistan, tarihsel olarak Afganistan'ı Orta Asya'ya açılan stratejik bir kapı olarak görmüş, Afganistan ise Hindistan için bölgesel nüfuzunu pekiştirebileceği bir ortak olmuştur. Afganistan'daki rejim değişiklikleri, savaşlar ve dış müdahaleler, ikili ilişkilerin seyrini doğrudan etkilemiş; özellikle 2001 sonrası dönemde Hindistan, Afganistan'ın yeniden inşasında öne çıkan aktörlerden biri olmuştur. Bu bağlamda Hindistan'ın Afganistan'a yönelik

politikaları, sadece bölgesel güvenlik kaygılarını değil, aynı zamanda GGİ ilkelerini yansıtan kalkınma ve dayanışma hedeflerini de kapsamaktadır.

Afganistan, uzun yıllardır süregelen istikrarsızlık, iç çatışma ve ekonomik kırılganlık nedeniyle uluslararası toplumun yoğun ilgisine konu olmuş; dış yardımlar ülkenin kalkınma sürecinde belirleyici rol oynamıştır. Bu yardımlar arasında Hindistan'ın sunduğu katkılar özel bir yer tutmaktadır. Hindistan, Afganistan'da sağlık, eğitim, ulaştırma ve enerji gibi temel sektörlerde altyapı projeleri gerçekleştirmiş; insani yardım ve kalkınma programlarıyla ülkenin sosyo-ekonomik yapısının güçlenmesine destek olmuştur. Bu yardımlar, Kuzey'den gelen geleneksel kalkınma yardımlarından farklı olarak, GGİ çerçevesinde eşit ortaklık ve karşılıklı fayda anlayışıyla şekillenmiştir.

GGİ perspektifinde değerlendirildiğinde Hindistan'ın Afganistan'a yönelik desteği, yalnızca maddi yardımla sınırlı kalmayıp, bilgi, teknoloji ve insan kaynağı transferi gibi uzun vadeli işbirliği alanlarını da kapsamaktadır. Hindistan'ın bu yaklaşımı, Afganistan'ın kendi kapasitesini geliştirmesine, bağımlılık döngüsünden çıkmasına ve sürdürülebilir bir kalkınma yoluna girmesine katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Bu noktada Hindistan, Afganistan'ın istikrarını bölgesel güvenliğin temel bir unsuru olarak görmekte ve bu doğrultuda dış politikasını insani sorumluluk ile stratejik çıkarlarını dengeli bir şekilde birleştirmeye çalışmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, Hindistan-Afganistan ilişkilerini GGİ perspektifinden analiz etmek, bu ilişkilerin tarihsel seyrini, temel dinamiklerini, karşılaştığı zorlukları ve geleceğine yönelik potansiyeli ortaya koymaktır. Bu doğrultuda, Hindistan'ın Afganistan'a yönelik politikalarının GGİ ilkeleriyle ne ölçüde örtüştüğü, stratejik çıkarlar ile kalkınma işbirliği hedefleri arasındaki etkileşimin nasıl şekillendiği ve bölgesel jeopolitik gelişmelerin bu ilişkiler üzerindeki etkileri temel araştırma sorularını oluşturmaktadır.

Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, GGİ kavramı detaylı bir şekilde incelenmekte; tanımı, tarihsel gelişimi, temelini oluşturan teorik çerçeveler (Bağımlılık Teorisi, Dünya Sistemleri Teorisi ve Sürdürülebilir Kalkınma Teorisi), ilkeleri, türleri, faydaları ve karşılaştığı zorluklar ele alınmaktadır. Ayrıca, Birleşmiş Milletler'in (BM) GGİ ve üçlü işbirliği mekanizmalarındaki rolü ile bu işbirliklerinin finansman modelleri de bu bölümde değerlendirilmektedir.

İkinci bölüm, Hindistan'ın dış politikasına odaklanmaktadır. Hindistan tarihine kısa bir girişin ardından, ülkenin dış politikasının Soğuk Savaş dönemi ve Soğuk Savaş sonrası

dönemdeki evrimi, Bağlantısızlar Hareketi içindeki konumu, "yumuşak güç" unsurları (kültür, medya, ekonomi) ve GGİ'nin Hindistan dış politikasındaki yeri ile bu çerçevede desteklediği ülkeler ayrıntılı bir şekilde incelenmektedir.

Üçüncü bölümde ise Hindistan'ın Afganistan'a yönelik dış politikası GGİ çerçevesi ve politika araçları üzerinden incelenmiştir. Bu bölümde ilişkiler, 2001 öncesi dönem (Afganistan'daki farklı siyasi rejimler ve bu rejimlerle Hindistan'ın ilişkileri) ve 2001 sonrası dönem (Taliban rejiminin devrilmesinin ardından gelişen siyasi, diplomatik, ekonomik, kalkınma, güvenlik ve askeri yardım alanlarındaki işbirlikleri) olmak üzere iki ana başlık altında ele alınmaktadır. Hindistan'ın Afganistan'ın yeniden yapılanması sürecindeki rolü, gerçekleştirdiği önemli altyapı projeleri ve insani yardımlar vurgulanmakta, bu ilişkiler GGİ perspektifiyle değerlendirilmektedir. Taliban'ın Ağustos 2021'de Afganistan'da yeniden iktidara gelmesiyle birlikte ortaya çıkan güncel durum ve bu durumun ikili ilişkilere etkileri analiz edilmektedir. Aynı bölümde, Afganistan'a GGİ kapsamında destek veren diğer ülkelerin katkıları da açıklanmıştır. Türkiye insani yardım ve diplomasi, Çin ekonomik yatırımlar ve altyapı projeler, Katar diplomatik arabuluculuk ve müzakere süreçleri, İran teknik ve enerji işbirlikleri, Brezilya ise teknik işbirliği ve kalkınma alanlarında destek sağlamaktadır. Bu yaklaşım Afganistan'ın yeniden yapılanmasında çok aktörlü bir GGİ modelinin varlığını ortaya koymaktadır

Birincil ve ikincil kaynaklara dayanılarak hazırlanan bu çalışma, resmi belgelerin ve uluslararası kuruluşlarının raporlarının incelenmesi ve mevcut akademik literatürün değerlendirilmesi yoluyla, Hindistan-Afganistan ilişkilerinin GGİ bağlamındaki karmaşık ve çok katmanlı doğasını açıklamayı hedeflemektedir. Hindistan-Afganistan ilişkilerine ilişkin çalışma ve araştırmaların çoğu geleneksel dış politika, güvenlik meseleleri ve bölgesel politika çerçevelerine odaklanmıştır. Hindistan'ın GGİ'ye katkılarını araştıran çalışmalar ise özellikle ülkenin Güney Afrika ile ilişkilerine yoğunlaşmıştır. Hindistan'ın Afganistan'a yönelik dış politikasında yeterince ele alınmamış olan GGİ bağlamındaki ilişkilere odaklanan bu tez çalışması, güvenlik çalışmaları ve dış güçlerin etkilerine ağırlık veren çalışmalardan farklı bir boyutta iki ülkenin ilişkilerine yoğunlaşarak bu araştırma alanında literatüre katkı yapmayı amaçlamaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜNEY-GÜNEY İŞBİRLİĞİ: BAĞLANTISIZLARDAN GÜNÜMÜZE

1.1. Güney-Güney İşbirliği: Kavramsal ve Tarihsel Gelişim

GGİ geliştirmekte olan ülkeler arasında, özellikle yirminci yüzyılın ortalarından itibaren şekillenen ve geliştirilen bir işbirliği çerçevesini ifade eder. Bu kavramın belirginleşmesi, sömürge döneminin sona ermesi ve Küresel Güney olarak da adlandırılan ülkelerin ekonomik ve siyasal bağımsızlık arayışlarının yoğunlaştığı bir döneme rastlar. Tarihsel bağlamda akademisyenler, politikacılar ve politika yapıcılar, GGİ'yi geliştirmekte olan ülkeler arasında bilgi, kaynak, teknoloji ve uzmanlık paylaşımını içeren bir süreç olarak tanımlamışlardır. II. Dünya Savaşı sonrası dönemde, yeni bağımsızlık kazanan ve kendilerini ne sanayileşmiş Batı Bloku'na ne de sosyalist Doğu Bloku'na ait hissedenden birçok ülke, sömürgeci miraslarıyla ve Soğuk Savaş'ın getirdiği yeni küresel dinamiklerle mücadele etmekteydi. Bu ülkeler, ortak sorunları ve çıkarları olduğunu ve bu sorunların çözümünde işbirliğinin karşılıklı faydalar sağlayacağını fark ettiler. Bu anlayış, GGİ için kurumsal çerçevelerin oluşmasının temelini atmıştır. Özellikle sömürge yönetiminden yeni çıkmış birçok geliştirmekte olan ülke, mevcut uluslararası ekonomik sistemin adaletsiz yapısını sorgulamaya başlamış ve bu sistemin kendi lehlerine dönüştürülmesi için ortak çabalar içine girmiştir. Bu ülkeler için süper güçlerden birine eklenmek yerine, kendi aralarında dayanışma ve işbirliği yoluyla kalkınmak daha anlamlı bir seçenek olarak görülmüştür.

II. Dünya Savaşı'nın ardından Asya, Latin Amerika ve Afrika'daki sömürge ülkelerinin büyük bir bölümü bağımsızlıklarını kazandı. Ancak bu yeni bağımsız ülkeler; ekonomik bağımlılık, yaygın yoksulluk ve zayıf altyapı gibi ciddi sorunlarla mücadele etmekteydiler ve bu nedenle siyasal egemenliklerini pekiştirmenin ve ekonomik kalkınmalarını hızlandırmanın yollarını arıyorlardı. Bu erken dönemde geliştirmekte olan ülkeler arasındaki işbirliği, daha ziyade siyasi dayanışma ve sömürgecilik karşıtı bir duruş temelinde şekilleniyordu.

GGİ'nin tarihinde dönüm noktası, 1955 yılında Endonezya'nın Bandung şehrinde düzenlenen Asya-Afrika Konferansı oldu. Hindistan, Mısır, Endonezya, Çin ve Yugoslavya gibi öncü ülkelerin de aralarında bulunduğu 29 Asya ve Afrika ülkesinin katıldığı bu konferans, GGİ'nin temellerinin atılmasında kritik bir rol oynadı (Yeung vd, 2020, ss. 54-67).

- Bandung Konferansı'nın en önemli hedefleri,
 - a. Emperyalist ve sömürgeci güçlerin etkisine karşı koymak

- b. Gelişmekte olan ülkelerin bağımsızlığını desteklemek ve savunmak
- c. Güney ülkeleri arasındaki kültürel ve ekonomik işbirliğinin teşvik edilmesi
- d. Bağlantısız ve barışçıl bir arada yaşamının temellerinin güçlendirilmesidir.

Konferansta ayrıca, ulusal egemenliğe ve toprak bütünlüğüne saygı, iç işlerine karışmama, eşitlik ve karşılıklı faydaya dayalı ekonomik işbirliği gibi ilkeler güçlü bir şekilde vurgulandı. Bandung ruhu ve ilkeleri, ilerleyen yıllarda GGİ'nin kurumsallaşmasına zemin hazırlamıştır.

Bu doğrultuda, GGİ idealini ve Bandung ruhunu devam ettiren bir diğer önemli gelişme, 1961 yılında Belgrad'da Bağlantısızlar Hareketi'nin kurulması oldu. Hindistan, Mısır, Yugoslavya, Gana ve Endonezya gibi ülkelerin liderliğinde kurulan Bağlantısızlar Hareketi, üye ülkelerin Soğuk Savaş dönemindeki iki kutuplu dünya düzeninde Amerika Birleşik Devletleri (ABD) veya Sovyetler Birliği liderliğindeki askeri ve siyasi bloklara dahil olmamalarını, bağımsız bir dış politika izlemelerini ve uluslararası barış ile işbirliğini teşvik etmelerini amaçlıyordu.

Bir diğer önemli kurumsal adım ise 1964 yılında BM Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) sırasında, gelişmekte olan ülkelerin kolektif ekonomik çıkarlarını savunmak ve uluslararası müzakerelerde ortak bir ses oluşturmak amacıyla 77'ler Grubu'nun (G77) kurulmasıydı. Başlangıçta 77 üye ile kurulan ve günümüzde 130'dan fazla üyeye ulaşan G77, Küresel Güney'in ekonomik çıkarlarını uluslararası platformlarda temsil etme ve geliştirme misyonunu sürdürmektedir. GGİ'nin üç temel hedefi şunlardır :

- a. Güney ülkeleri arasındaki ekonomik işbirliğinin artırılması
- b. Küresel pazarlara daha iyi erişim için gelişmiş ülkelerle müzakereler
- c. Güney'in Kuzey'e olan ekonomik bağımlılığının azalması (Raslan, 2021, ss. 339-361).

Hem G77 hem de Bağlantısızlar Hareketi, 1970'lerde Küresel Güney'in uluslararası ekonomik sistemde daha adil bir konum elde etme taleplerini dile getirdiği platformlar olarak öne çıktı. Bu çabaların bir sonucu olarak, gelişmekte olan ülkelerin kalkınma ihtiyaçlarını merkeze alan ve uluslararası ekonomik ilişkilerde yapısal değişiklikler öneren Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen kavramı BM gündemine taşındı (Ghaebi, 2018,ss.169-187). G77 ve Bağlantısızlar Hareketi'nin ortak çabaları, BM Genel Kurulu'nda Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen'inin kurulması ve gelişmekte olan ülkeler arasında teknoloji transferinin kolaylaştırılması gibi konularda önemli kararların alınmasına zemin hazırladı.

Bu dönemdeki kolektif çabaların somut bir yansıması olarak, gelişmekte olan ülkeler arasında teknik işbirliğini teşvik etmek ve sistematikleştirmek amacıyla 1978 yılında Arjantin'in başkenti Buenos Aires'te BM tarafından bir konferans düzenlendi. Bu konferans sonucunda kabul edilen Buenos Aires Eylem Planı (BAPA), GGİ'nin tarihinde önemli bir kilometre taşı oldu. BAPA, gelişmekte olan ülkelerin kendi aralarında bilgi, deneyim ve teknoloji paylaşımını artırmalarını, ortak projeler geliştirmelerini ve kolektif kendi kendine yeterliliklerini güçlendirmelerini hedefliyordu. Aynı yıl, BM Kalkınma Programı (UNDP) bünyesinde, bu tür işbirliklerini desteklemek ve koordine etmek üzere GGİ için Özel Birim (şimdiki UNOSSC) kuruldu (Gosovic, 2018, ss. 459-478). Ancak 1980'li yıllara gelindiğinde, uluslararası ekonomik ilişkiler söyleminde önemli bir dönüşüm yaşanmaya başladı (Ghaebi, 2018,ss.169-187). Piyasa ekonomisi ve devletin ekonomideki rolünün azaltılması (minimal devlet anlayışı) gibi neoliberal fikirlerin yükselişi, önceki dönemde gelişmekte olan ülkeler tarafından savunulan kalkınma anlayışlarını ve Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen gibi talepleri gölgede bıraktı. Gelişmiş ekonomilerin bu dönemde yaşadığı ekonomik yavaşlama ve yapısal değişimler, kalkınma işbirliğine yönelik taahhütlerini ve küresel ekonomiye katılımlarını da etkiledi.

Bu değişen uluslararası ortama rağmen, Güney ülkeleri kendi aralarındaki işbirliğini derinleştirme arayışlarını sürdürdüler. Bu çabaların bir örneği olarak, 1989 yılında Bağlantısızlar Hareketi'nin Dokuzuncu Zirvesi'nde, gelişmekte olan ülkeler arasında özellikle teknoloji, ticaret ve yatırım alanlarında işbirliğini ve eşgüdümü artırmak amacıyla "Güney Ülkeleri İstişare ve Eşgüdüm Grubu (G-15)" kuruldu. Başlangıçta 15 üye ile kurulan G-15, daha sonra üye sayısını 17'ye çıkardı. G-15 zirveleri, üye ülkelerin ortak çıkarlarını ve kalkınma önceliklerini tartıştıkları ve bu konularda ortak pozisyonlar geliştirdikleri platformlar oldu; alınan kararlar ve geliştirilen vizyonlar, G7 ve Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) gibi uluslararası kuruluşların politikalarını etkileme potansiyeli taşıdı.

1980'ler ve 1990'lar boyunca, bazı gelişmiş ülkelerin resmi kalkınma yardımlarını azaltma eğilimi, GGİ dayanışması ve işbirliğinin önemini daha da artırdı. Bu dönemde, sadece devletlerarası düzeyde değil, aynı zamanda özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının da katılımıyla ikili ve bölgesel işbirliği anlaşmalarında ve girişimlerinde önemli bir artış gözlemlendi.

2000 yılında BM tarafından kabul edilen Binyıl Kalkınma Hedefleri (BKH), uluslararası kalkınma gündemini şekillendirmede ve GGİ'ye yeni bir ivme kazandırmada önemli bir rol oynadı. Sekiz temel hedeften (yoksulluğun azaltılması, sağlık, cinsiyet eşitliği,

eğitim vb.) oluşan BKH çerçevesi, sadece kalkınma sorunlarına küresel dikkati çekmekle kalmamış, aynı zamanda gelişmekte olan ülkeleri bu hedeflere ulaşmak için kendi aralarında bilgi, deneyim ve kaynak paylaşımına teşvik etmiştir (Feeny & Clarke, 2008, ss. 198-212). BKH'nin GGİ üzerindeki önemli etkilerinden biri, gelişmekte olan ülkeler arasında kolektif eyleme yapılan vurgunun artmasıydı. Özellikle sağlık (örneğin, anne ve çocuk sağlığı, HIV/AIDS ile mücadele) ve eğitim gibi alanlarda ortak hedeflere ulaşmada bireysel çabalar yerine ortak mücadelenin daha etkili olabileceği anlayışı yaygınlaştı. Bu durum, söz konusu sektörlerde en iyi uygulamaların ve kaynakların paylaşılmasını amaçlayan çeşitli GGİ girişimlerinin doğmasına yol açtı (Kuruvilla vd., 2014, ss. 533-544). BKH, gelişmekte olan ülkeler arasında diyalog ve işbirliği için ortak bir zemin sunarak, bölgesel platformların ve ağların kurulmasını kolaylaştırdı. Örneğin, Afrika ülkelerinin ortak sağlık sorunlarıyla mücadelede birbirlerinin deneyimlerinden yararlanmasını destekledi (Madigan vd., 2008, ss. 1-6).

Bununla birlikte, BKH'ye yönelik bazı eleştiriler de GGİ açısından önemli yansımalar doğurdu. BKH'nin hedeflerinin genellikle birbirinden bağımsız ve ölçülebilir göstergelere indirgenmiş olması, kalkınma sorunlarının karmaşıklığını ve aralarındaki etkileşimi yeterince yansıtmadığı yönünde eleştiriler yapıldı. Bu eleştiriler, GGİ'yi daha etkin bir şekilde uygulayabilecek bütüncül ve kapsamlı stratejilerin önemini vurgulayarak, 2015 yılında BKH'nin yerini alan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne (SKH) GGİ'nin daha güçlü bir şekilde entegre edilmesi taleplerini beraberinde getirdi. SKH'ler, BKH'den öğrenilen dersler ve güçlendirilmiş küresel ortaklıklar temelinde, daha adil, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir kalkınma anlayışını benimseyerek GGİ'nin potansiyelini artırmayı hedeflemekteydi (Murimi & Moyeda-Carabaza, 2017, ss. 504-515).

Yeni binyılda GGİ'nin kurumsal altyapısını güçlendirmeye yönelik adımlar da atıldı. BM Kalkınma Programı (UNDP) bünyesinde, GGİ projelerini finanse etmek amacıyla çeşitli fon mekanizmaları (örneğin, United Nations Fund for South-South Cooperation (UNFSSC)) oluşturuldu veya mevcut olanlar güçlendirildi. Bu fonlar, özellikle en az gelişmiş ülkelerin kalkınma çabalarına destek olmayı hedefledi. Ayrıca, GGİ'nin önemine dikkat çekmek ve bu alandaki çabaları teşvik etmek amacıyla BM Genel Kurulu, Aralık 2003'te aldığı 58/220 sayılı kararla 19 Aralık'ı "Uluslararası GGİ Günü" olarak ilan etti.

2000'li yıllar, gelişmekte olan birçok ülkenin ekonomik ve siyasi olarak güçlendiği, Kuzey'e olan geleneksel bağımlılıklardan kurtulma ve kendi kalkınma yollarını çizme

arayışlarının arttığı bir dönem oldu. Bu süreçte GGİ, endüstriyel politikalar, teknoloji transferi ve altyapı geliştirme gibi alanlarda deneyim paylaşımını ve alternatif kalkınma modellerinin tartışılmasını içeren daha kapsamlı bir nitelik kazandı. Güney ülkeleri, iklim değişikliğiyle mücadele ve gıda güvenliği gibi küresel sorunların çözümünde de daha aktif roller üstlenmeye başladılar.

GGİ'nin temel belgelerinden biri olan Buenos Aires Eylem Planı'nın (BAPA) kabulünün 40. yıldönümü olan 2018'de, Arjantin'de "BAPA+40" olarak bilinen BM İkinci Üst Düzey GGİ Konferansı düzenlendi. Bu konferansta, BAPA ilkelerinin günümüz küresel sorunlarının çözümündeki geçerliliği ve GGİ'nin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne ulaşılmasındaki merkezi rolü bir kez daha teyit edildi. UNOSSC, bu tür işbirliklerini kolaylaştırma, ülkelerin egemenliğine saygı duyan ve yatay ortaklıklar yoluyla karşılıklı faydayı gözetten bir işbirliği modelini teşvik etme görevini sürdürmektedir (Gosovic, 2018, ss. 459-478).

Yirminci yüzyılın sonları ve yirmi birinci yüzyılın başları, GGİ'nin yeniden canlandığı ve dönüştüğü bir dönem oldu. Özellikle küreselleşmenin hızlanması ve Çin, Hindistan, Brezilya gibi yükselen ekonomilerin küresel sahnede ağırlıklarını artırmasıyla GGİ yeni bir boyut kazandı. Bu ülkeler, sahip oldukları kaynakları, teknolojik yetenekleri ve kalkınma deneyimlerini diğer gelişmekte olan ülkelerle paylaşarak GGİ'nin önemli aktörleri haline geldiler. Bu yeni dönem GGİ anlayışı, geleneksel Kuzey-Güney ilişkilerindeki bağışçı-alıcı hiyerarşisinden ziyade, karşılıklı saygı, eşit ortaklık ve paylaşılan bilgi ilkelerine dayanan yatay bir işbirliği modelini vurgulamaktadır. Yükselen ekonomilerin bu aktif rolü, yoksulluğun azaltılması, sağlık krizleriyle mücadele, altyapı geliştirme ve sürdürülebilir kalkınma gibi küresel sorunların çözümünde GGİ'nin artan önemini de beraberinde getirdi (Esteves vd., 2016, ss. 152-158).

Bu süreçte, GGİ'nin finansman mekanizmaları da çeşitlendi. Geleneksel Resmi Kalkınma Yardımı (Official Development Assistance) tanımlarının GGİ'nin doğasını tam olarak yansıtmayı yansıtmadığı tartışılırken (Lengyel & Malacalza, 2011,ss.15-25). Güney ülkeleri kendi kalkınma finansman kurumlarını oluşturmaya başladılar. Washington merkezli geleneksel finans kurumlarına alternatif olarak, BRICS ülkeleri tarafından kurulan Yeni Kalkınma Bankası (NDB) ve Çin'in öncülüğünde kurulan Asya Altyapı Yatırım Bankası (Yeni Kalkınma Bankası) gibi yeni, çok taraflı kalkınma bankaları, Güney ülkelerinin altyapı ve sürdürülebilir kalkınma projelerini finanse etmede önemli roller üstlendi.

2008 küresel mali krizinin ardından gelişmiş ekonomilerde yaşanan daralma, GGİ ticaretinin ve yatırım ilişkilerinin daha da önem kazanmasına yol açtı. Güney ülkeleri arasındaki ticaret hacmi hızla arttı ve bu ülkeler küresel ekonomik büyümenin önemli motorları haline geldi (UNOSSC,2017).Bu ekonomik dinamizm, GGİ'nin sadece siyasi dayanışma ve teknik işbirliğiyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda güçlü ekonomik ortaklıkları da içeren çok boyutlu bir yapıya kavuştuğunu gösterdi.

Genel olarak bakıldığında, GGİ'nin tarihsel seyri, sömürgecilik karşıtı mücadelelerden doğan siyasi bir dayanışma hareketinden, günümüzün karmaşık küresel sorunlarına çözümler arayan çok aktörlü ve çok boyutlu bir işbirliği çerçevesine doğru evrilmiştir. Bandung Konferansı, Bağlantısızlar Hareketi ve G77 gibi erken dönem girişimlerinden, BRICS gibi yeni güç odaklarına ve NDB gibi yeni finansal kurumlara uzanan bu evrim, Küresel Güney ülkelerinin uluslararası sistemdeki rollerini güçlendirme, sürdürülebilir kalkınmayı sağlama ve ekonomik bağımsızlıklarını pekiştirme yönündeki ortak iradelerini yansıtmaktadır. Ancak GGİ, geçirdiği bu evrime rağmen, işbirliği girişimlerinin etkinliğinin ölçülmesi, şeffaflık ve hesap verebilirlik mekanizmalarının güçlendirilmesi gibi devam eden zorluklarla da karşı karşıyadır (Kim & Lim, 2017, ss. 183-203).

Uluslararası sistemdeki en önemli ve belirgin yeni trendlerden biri olan GGİ,gelişmekte olan ülkelerin küresel yapıdaki yerlerini yeniden tanımlama çabalarını yansıtmaktadır. Kökleri 1955'teki Bandung Konferansı'na ve Bağlantısızlar Hareketi'nin kuruluşuna dayanan bu tür iş birliği, siyasi ve ideolojik bir hareketten, Güney ülkeleri arasında karşılıklı ilerleme, özyönetim ve bilgi alışverişi için pratik bir çerçeveye dönüşmüştür. Nitekim GGİ, Kuzey ve Güney arasındaki yapısal eşitsizliğe tarihsel bir yanıt olmuş ve günümüzde daha adil bir küresel düzen yaratmak için aktif bir araç haline gelmiştir. GGİ'nin tarihsel gelişimi, günümüz Hindistan-Afganistan ilişkilerini anlamak için temel bir bağlam sunmakta ve bu bağlamda bu çalışma için teorik bir temel oluşturmaktadır.

1.2. Güney-Güney İşbirliği'nin Teorik Çerçevesi

GGİ'nin teorik çerçevesi, bağımlılık teorisi, dünya sistemi teorisi ve sürdürülebilir kalkınma teorisi olmak üzere üç ana teoriye dayanmaktadır. Bu teorilerin her biri, gelişmekte olan ülkeler arasında GGİ'nin kavram ve uygulamalarını anlamak için önemli perspektifler sunmaktadır.

1.2.1. Bağımlılık Teorisi

Bağımlılık teorisi, gelişmekte olan ülkelerin ekonomik kalkınmalarının gelişmiş ülkelerle olan tarihsel ve yapısal ilişkilerinden etkilendiğini ileri sürer. Bu teori, gelişmekte olan ülkelerin küresel Kuzey'e bağlı olduğunu ve eşitsizlik ile azgelişmişliğin devam ettiğini ileri sürmektedir. GGİ'nin bu yönelim değişikliği, bağımlılığı azaltmak ve dış ekonomik zorluklara karşı kırılganlığı azaltmak için stratejik bir hamle olarak yorumlanmaktadır. 1978 yılında Buenos Aires Eylem Programı, Kuzey ülkelerine olan bağımlılığı azaltmak için gelişmekte olan ülkeler arasındaki dayanışma ve işbirliğinin önemini vurgulamıştır (Esteves vd., 2016, ss. 152-158).

André Gunder Frank'ın bağımlılık teorisi, küresel kapitalist sistem çerçevesinde geleneksel ekonomik ilerleme kavramlarını eleştirir. Frank'ın teorisine göre, ulusların azgelişmişliği, daha gelişmiş ülkelerle olan tarihsel ve yapısal ilişkilerinin doğrudan bir sonucudur. Azgelişmişlik üzerine yazdığı denemede belirttiği gibi, ilişki, sermaye ve kaynakların azgelişmiş ülkelere oluşturan çevreden, gelişmiş kapitalist ülkelere oluşturan merkeze doğru dolaştığı bir tür ekonomik bağımlılıkta kendini gösterir. Bu çıkış, çevre ülkelerde azgelişmişliği sürdüren ve aynı zamanda merkez ülkeleri daha kapitalist hale getiren bir döngü oluşturmaktadır (Kay, 2011, ss. 523-538).

Frank'ın bağımlılık teorisinde ayrım, "metropol" (merkez) ve "uydu" (çevre) ekonomileri arasındadır. Metropol, ekonomik ve teknolojik açıdan baskın merkezi temsil ederken, uydular, teknoloji ve pazar erişimi için merkezin gücüne bağımlı olan çevre alanlardır. Frank, uydu ekonomilerin azgelişmişlikten muzdarip olduğunu, bunun da büyük ölçüde kaynaklarını denetleyememelerinden kaynaklandığını ileri sürmektedir. Bu kaynaklar, metropol tarafından kendi gelişimleri için sömürülmektedir. Yerel kaynaklar üzerindeki bu denetimsizlik, finansman bağımlılığı ve toplumsal ile ekonomik yapılara yatırım eksikliği, gerçek ilerlemenin önünde engel teşkil etmektedir (Pretes, 1988, ss. 109-116).

Frank'in analizi ekonomik boyutun ötesine geçerek siyasi, kültürel ve sosyal faktörlerin az gelişmişliğe nasıl katkıda bulunduğuna dair kapsamlı bir teori sunar. Onun bakış açısı, ilerlemenin doğrusal bir süreç olduğunu savunan geleneksel modernleşme teorilerine meydan okur ve bunun yerine az gelişmiş ülkelerin, tarihsel sömürgecilik bağları ve devam eden yeni-sömürgeci etkiler nedeniyle sıklıkla bağımlılık döngülerine sıkıştığını vurgular. Bu şekilde Frank'in çerçevesi, eşitsizliğin sistemsel kökenlerine meydan okuyan ve çevre ülkeleri sömürmek yerine güçlendiren daha adil bir küresel ekonomik yapıyı savunan kalkınma stratejilerinin yeniden değerlendirilmesi çağrısı işlevi görmektedir (Kay, 2011, ss. 523-538).

Ayrıca, Frank'in bağımlılık teorisi, çokuluslu şirketlerin yatırım ve ticaret uygulamaları aracılığıyla aynı bağımlılık dinamiklerinin çoğunu sürdürdüğü küreselleşme çağındaki çağdaş sorunları anlamak için önemli çıkarımlara sahiptir. Serbest ticareti ve serbest piyasaları teşvik eden neoliberal küresel düzen, bu eşitsizlikleri daha da kötüleştirebilir ve Frank'in çalışmasında özetlenen bağımlılık yapılarını güçlendirebilir. Çevre ülkeler küresel ekonomiye entegre oldukça, çoğu kendilerini gelişmiş ülkelerin çıkarlarını ön planda tutan uluslararası finansal düzenlemelere ve ticaret anlaşmalarına bağımlı bulunmaktadır. Frank'ın ortaya attığı bağımlılık teorisi, küresel ekonomik ilişkiler alanında eleştirel bir bakış açısı sunmakta ve az gelişmişliğe katkıda bulunan tarihsel ve yapısal faktörlerin anlaşılmasının önemini vurgulamaktadır. Frank'in çalışması, ekonomik sömürü ve eşitsizliğin dinamiklerini ortaya koyarak, araştırmacıları ve politikacıları, bu faktörleri göz ardı eden kalkınma modellerini yeniden gözden geçirmeye ve nihayetinde çevre ülkeler için özerk kalkınmayı güçlendiren daha adil bir küresel ekonomik sistemi savunmaya çağırmaktadır (Pretes, 1988, ss. 109-116).

Hindistan-Afganistan ilişkileri bağlamında, bağımlılık teorisi, Afganistan'ın dış işbirliği ve müdahaleye olan tarihsel bağımlılığının, kalkınma yörüngesini nasıl şekillendirdiğini anlamak için uygulanabilir. Hindistan'ın Afganistan'la, özellikle kalkınma işbirliği ve altyapı projeleri yoluyla kurduğu ilişki, daha fazla öz yeterlilik ve yerel kapasite inşasını teşvik ederek bu bağımlılığa karşı koyma girişimi olarak görülebilir. Hindistan, Afganistan'ın uluslararası ilişkilerini karakterize eden tarihi bağımlılık kalıplarını kırmak amacıyla Afgan kurumlarını güçlendirecek girişimler başlatmaya isteklidir.

1.2.2. Dünya Sistemleri Teorisi

Dünya sistemleri teorisi, Immanuel Wallerstein tarafından 1970'lerde geliştirilmiştir. Bu teori, dünyanın hiyerarşik sosyal yapılar ortaya koyan karmaşık bir sistem olarak anlaşılması gerektiğini savunmaktadır. Geleneksel ulus-devlet merkezli yaklaşımları

eleştirerek, yalnızca uluslara odaklanan analizlerden uzaklaşır ve bunun yerine, her biri küresel ekonomide farklı etki ve rollere sahip olan merkez, çevre ve yarı-çevre ülkelerden oluşan üç katmanlı bir yapı sunmaktadır (Chesters, 2013, ss. 246-265).

Dünya sistemleri teorisinde kapitalizm kavramı, ekonomik etkileşimlerin anlaşılmasında merkezi bir öneme sahiptir. Wallerstein, kapitalizmin yalnızca bir ekonomik sistem değil, yüzyıllar boyunca evrimleşmiş tarihsel bir toplumsal örgütlenme biçimi olduğunu belirtir. Kapitalist dünya ekonomisi, döngüsel krizleri ve uluslar arasında eşitsiz kaynak, emek ve sermaye değişimine olan bağımlılığıyla tanımlanır. Wallerstein, bu sistemin aşırı üretim, piyasa doygunluğu ve merkez ile çevre arasındaki sömürücü ilişkilerin istikrarsız gelişiminden kaynaklanan periyodik çalkantılara karşı savunmasız olduğunu iddia etmektedir. Örneğin, son on yıllarda görülen küresel mali krizler, dünya ekonomisindeki bu yapısal bozulmalardan kaynaklanan dalgalanmalar olarak anlaşılabilir (Smith, 2013,ss.2290-2304).

Ayrıca Wallerstein, küresel eşitsizlik ve kalkınmaya dair eleştirel bir anlayış sunarak Batı deneyimine dayalı doğrusal ilerleme modelleri sunan geleneksel anlatılara meydan okur. Bunun yerine Wallerstein, belirli bölgelerdeki azgelişmişlik durumlarını dünya sisteminin daha geniş bağlamında ve bu devletleri şekillendiren tarihsel sömürü ile emperyalizm süreçleri içinde ele almayı önermektedir. Bu teori, geçmiş sömürgeciliğin günümüzdeki ekonomik ilişkiler ve bu eşitsizlikleri pekiştiren Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası gibi kurumlar aracılığıyla nasıl devam ettiğinin kabul edilmesinin önemini vurgular (Smith, 2013,ss.2290-2304).

Wallerstein'ın dünya sistemleri analizi, salt ekonomik faktörlerin ötesine geçerek küresel etkileşimlerin politik ve kültürel boyutlarını da kapsamaktadır. Merkez ülkelerin kurduğu güç yapılarının yalnızca ekonomik sektörlere değil, aynı zamanda siyasi ve ideolojik alanlara da nasıl nüfuz ettiğini, toplumların kendilerini düzenleme ve birbirleriyle etkileşim biçimlerini nasıl etkilediğini gösterir. Bu çok boyutlu yaklaşım, araştırmacıların küreselleşmenin, uluslararası ilişkilerin ve tarihsel bağımlılıkların kalıcı etkilerinin karmaşıklıklarını daha iyi anlamalarına olanak tanır (Ewing, 2017, ss. 125-155).

Bu teori, ülkelerin küresel kapitalist sisteme entegrasyonunu vurgular ve Afganistan gibi çevre ülkelerin genellikle küresel ekonomik süreçlerin marjlarında yer aldığını ileri sürmektedir. Hindistan'ın Afganistan'daki rolü bu perspektiften değerlendirilebilir. Hindistan, bölgede kendisini lider olarak konumlandırmaya ve özellikle Pakistan ve Çin gibi dış güçlerin etkisini dengelemeye çalışmaktadır. Hindistan'ın hedefi, Afganistan'ı bölgesel ve küresel

pazarlara tam olarak entegre etmek ve Afganistan'ın altyapısına ile ekonomik kalkınmasına yatırım yaparak küresel sistemdeki konumunu güçlendirmektedir. Bu yaklaşım, gelişmekte olan ülkeler arasında karşılıklı yararları ve eşit katılımı savunan GGİ ilkeleriyle tutarlıdır (Chesters, 2013, ss. 246-265).

1.2.3. Sürdürülebilir Kalkınma Teorisi

Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun (WCED) tanımı, geniş kabul gören ancak farklı biçimlerde yorumlanan bir temel oluşturmuştur. Sürdürülebilir kalkınma genellikle çevreye duyarlı büyüme ile eş anlamlı görülmekte ve kaynak kullanımı, yatırım yönlendirmesi, teknolojik ilerleme ve kurumsal dönüşümün bir arada yürütüldüğü bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Fulekar, 2014:26). Pearce (1993,s.18), kavramı etik boyut üzerinden değerlendirerek çevresel sınırların kalkınma uğruna aşılması gerektiğini savunmuştur. Brundtland Raporu'nun "gelecek nesillerin ihtiyaçlarını tehlikeye atmadan bugünün ihtiyaçlarını karşılama" vurgusu ise insan merkezli bulunmuştur (Ciegis vd., 2009,s.29). Dünya Bankası sürdürülebilir kalkınmayı sürekli bir gelişme süreci olarak, Rio Bildirgesi ise doğal kaynakların akılcı kullanımı yoluyla uzun vadeli refahın sağlanması biçiminde tanımlamıştır. Buna karşın sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir büyüme ve sürdürülebilir tüketim kavramlarının karıştırılması, kavramın doğasına ilişkin tartışmaları artırmıştır (Ciegis vd., 2009, s. 30). Hayward'a (2003,s.65) göre sürdürülebilirlik, gelecek kuşaklar adına israfın azaltılmasını ve yeni etik değerlerin kökleşmesini amaçlamaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma, ekoloji, ekonomi, sosyoloji, mühendislik ve siyaset bilimi gibi çok sayıda disiplini birleştiren bir yaklaşım gerektirir. Bu çerçevede doğal sermaye, insan sermayesi ve üretilmiş sermaye birlikte değerlendirilmekte; doğal kaynakların aşırı kullanımı, uzun vadede ekonomik istikrarsızlığa yol açmaktadır (Perkins vd., 2001,ss.13-14). Shukla ve Iyengar'a (2004,s.162) göre gelecek kuşakların refahı için farklı sermaye türlerinin korunması zorunludur. Costanza vd. (2016,s.352) ise yalnızca ekonomik büyümeye odaklanmanın çevresel tahribat ve eşitsizlikleri artırdığını, bu nedenle sürdürülebilirliğin ekolojik, sosyal ve ekonomik göstergelerle birlikte ölçülmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Sürdürülebilir Kalkınma Teorisi, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini tehlikeye atmadan, bugünün ihtiyaçlarını karşılayan bir kalkınma anlayışına odaklanmaktadır. Bu teori, çevresel sürdürülebilirliğin, toplumsal eşitliğin ve ekonomik devamlılığın önemini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım yalnızca acil kalkınma ihtiyaçlarını karşılamakla kalmaz, aynı zamanda küresel SKH ile de uyumlu olup çevresel ve sosyal

sürdürülebilirliğe öncelik veren ortak bir GGİ çerçevesinin oluşmasını sağlar (Hutabarat, 2023, ss. 140-151).

GGİ çerçevesinde, Küresel Güney ülkeleri, sağlık hizmetlerine erişim, çevresel sürdürülebilirlik ve yoksulluğun azaltılması gibi ortak zorlukları ele almak için kaynak ve finansmanı bir araya getirerek kalkınma ortaklıklarına katılırlar. Örneğin Endonezya diplomasisi, SKH'lere ulaşmak için GGİ'yi, alıcı ülkelerin refahını artıran ulusal kapasite geliştirme desteği sağlayarak stratejik bir araç olarak ele almaktadır. Bu yaklaşım, Kuzey-Güney kalkınma ortaklıklarında sıklıkla görülen hiyerarşik ilişkilerin aksine, karşılıklı yararları ve yatay işbirliğini vurgular. Ayrıca GGİ, gelişmekte olan bölgelerin çoğunda var olan sosyal ve ekonomik eşitsizlikleri giderme potansiyeli açısından da dikkat çekicidir. Daha adil kalkınmaya yapılan vurgu, özellikle sağlık alanında belirgindir; GGİ girişimleri, Afrika genelinde kamu sağlık sistemlerinin güçlendirilmesini daha aktif bir şekilde hedeflemektedir (Hutabarat, 2023, ss. 140-151). Sürdürülebilir kalkınma teorisi ile GGİ arasındaki etkileşim, gelişmekte olan ülkelerin karşı karşıya olduğu çok yönlü sorunların çözümünde ümit verici bir yol sunmaktadır. Küresel Güney ülkeleri, kolektif güçlerini ve deneyimlerini kullanarak hem sürdürülebilir hem de sosyal açıdan kapsayıcı yenilikçi çözümler üretebilirler. Ancak GGİ girişimlerinin, güç dinamiklerini eleştirel bir şekilde yansıtması ve ortaklıkların ile işbirliklerinin alıcı ülkelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmalarını gerçek anlamda güçlendirmesini sağlaması esastır (Hutabarat, 2023, ss. 140-151).

Sürdürülebilir kalkınma, özellikle Afganistan'ın iklim değişikliği, kaynak yönetimi ve sosyo-ekonomik kalkınma ile ilgili zorlukları göz önüne alındığında, Hindistan-Afganistan ilişkilerinin merkezinde yer alan hayati bir konudur. Hindistan'ın Afganistan'daki kalkınma girişimleri çoğunlukla yenilenebilir enerji projeleri ve su kaynakları yönetimi gibi sürdürülebilir yaklaşımları içermekte olup, uzun vadeli ve sürdürülebilir sonuçlara olan bağlılığı ortaya koymaktadır.

1.3. Güney-Güney İşbirliği'nin İlkeleri

GGİ, Küresel Güney ülkeleri arasında, ortak kalkınma sorunlarının çözümüne yönelik işbirliğini içeren ve uluslararası kalkınma gündeminde giderek daha fazla temel bir bileşen olarak kabul edilen bir yaklaşımdır. Bu işbirliğinin temel ilkeleri, söz konusu ulusların ortak tarihsel deneyimlerinden, sömürgecilik sonrası dönemdeki özlemlerinden ve daha adil bir uluslararası düzen kurma arayışlarından beslenmektedir. Nitekim 2009 yılında ABD'nin New York kentinde gerçekleştirilen G77 ülkeleri ve Çin Dışişleri Bakanları'nın 33. Yıllık

Toplantısı'nda kabul edilen Bakanlar Bildirgesi'nde GGİ'nin temel ilkeleri şu şekilde ifade edilmiştir:

- a. GGİ, Güney halklarının ve ülkelerinin ortak bir çabası olup, sadece bir söylem düzeyinde kalmamalı, somut eylemlere dönüştürülmelidir.
- b. GGİ dayanışması, Güney'in ortak beklentilerine ve dayanışma ruhuna dayanan bağımsız bir ekonomik strateji ve kendi kaderini tayin anlayışını temel almalıdır.
- c. GGİ dayanışmasının ve misyonunun yönlendirilmesi Güney ülkeleri tarafından yapılmalıdır.
- d. GGİ ortaklıkları, geleneksel Kuzey-Güney işbirliğinin bir ikamesi olarak görülmemelidir. aksine onu tamamlayıcı bir nitelik taşımaktadır.
- e. Güçlü bir Kuzey-Güney işbirliği gerekliliği devam ederken, GGİ, gelişmiş ülkelerin geliştirmekte olan ülkelere yönelik kalkınma desteklerini azaltmaları için bir gerekçe olarak kullanılmamalıdır.
- f. Güney ülkeleri arasındaki işbirliği, Kuzey-Güney ilişkilerinin analizinde kullanılan kriterlerden bağımsız olarak değerlendirilmeli, kendine özgü dinamikleri ve ölçütleriyle analiz edilmelidir.
- g. Bir geliştirmekte olan ülkeden diğerine sağlanan mali yardımlar, geleneksel Resmi Kalkınma Yardımı (Official Development Assistance) kapsamında değerlendirilmemelidir; zira Güney ülkeleri arasındaki bu tür destekler, ortak deneyimlerden ve empatiden kaynaklanan bir dayanışma ifadesidir.
- h. GGİ ortaklıkları, geliştirmekte olan ülkelerin özgün tarihsel, siyasal, sosyal ve ekonomik koşullarını, ihtiyaçlarını ve beklentilerini temel alan, talep odaklı bir kalkınma anlayışını yansıtmalıdır.
- i. GGİ, kendine özgü ve bağımsız bir süreç olarak geliştirilmelidir.
- j. GGİ, güçlü, samimi ve geniş tabanlı bir ortaklık ve dayanışma üzerine inşa edilmelidir.
- k. GGİ; eşitlik, karşılıklı saygı ve karşılıklı yarar ilkelerine dayanmalıdır.
- l. GGİ, ulusal egemenliğe saygıyı ve ortak sorumluluk anlayışını esas almalıdır.
- m. GGİ, çok taraflılığı güçlendirmeyi ve kalkınmanın sağlanmasında eylem odaklı bir yaklaşımı teşvik etmeyi amaçlamalıdır.
- n. GGİ, geliştirmekte olan ülkeler arasında en iyi uygulamaların ve deneyimlerin paylaşılmasını teşvik ederek ortak çıkarların gözetilmesini sağlamalıdır. Kalkınma hedefi, yalnızca geleneksel ekonomik ve teknik sektörleri değil, uluslararası ilişkilerin tüm boyutlarını kapsamalıdır.
- o. GGİ, geliştirmekte olan ülkelerin kolektif özgüvenine dayanmalıdır.
- p. GGİ, geliştirmekte olan ülkelerin uluslararası karar alma ve politika oluşturma süreçlerinde daha aktif bir rol oynamalarını sağlamayı ve sürdürülebilir kalkınmaya ulaşma çabalarını desteklemeyi hedeflemelidir.
- q. GGİ'nin geliştirilmesi için ikili, alt-bölgesel, bölgesel ve bölgelerarası işbirliği ve entegrasyon mekanizmalarının yanı sıra çok taraflı işbirliği platformları da etkin bir şekilde kullanılmalıdır (Ghaebi, M.R.2018,ss.169-187).

GGİ'nin özünde dayanışma, iç işlerine müdahale etmeme ve karşılıklı yarar ilkeleri bulunmaktadır. Bu ilkeler, genellikle asimetrik güç ilişkileri ve gelişmiş ülkelerin koşullulukları ile karakterize edilen geleneksel Kuzey-Güney dinamiklerinin aksine, ülkeler arasında eşitlikçi bir katılımı vurgular. Yatay ilişkilerin, bilgi, teknoloji ve verilerin serbestçe paylaşıldığı bir ortamı teşvik ettiği ve sağlık, teknoloji gibi alanlarda karşılaşılan kalkınma sorunlarına yerel ve özgün çözümler üretilmesini mümkün kıldığı savunulmaktadır (Milani & Klein, 2021, ss. 277-298).

Bu yaklaşım, işbirliğine dahil olan ülkelerin sadece kapasitelerini artırmakla kalmaz, aynı zamanda kendi koşullarına uygun hareket etmeleri ve kendi kalkınma stratejilerini belirlemeleri yoluyla siyasal ve ekonomik özerkliklerini de güçlendirir. GGİ'nin tarihsel kökleri, özellikle 1955'teki Bandung Konferansı'nda belirginleşen, geliştirmekte olan ülkeler arasındaki dayanışma ruhuna ve sömürgecilik karşıtı mücadelelere dayanır. Bu konferans, Afrika ve Asya ülkeleri arasında doğrudan işbirliği anlayışını ön plana çıkarmıştır. GGİ'nin çağdaş yapısı ise,

hem bölgesel entegrasyon çabalarıyla hem de BM tarafından desteklenen Buenos Aires Eylem Planı (BAPA) gibi küresel girişimlerle şekillenmiştir. Bu çerçeveler, teknik işbirliğine yapılandırılmış bir yaklaşım sunmakta ve ülkeleri sağlık, iklim değişikliği ve yoksulluk gibi küresel sorunlara ortak çözümler bulmak amacıyla bilgi, deneyim ve en iyi uygulamalarını paylaşmaya teşvik etmektedir (Gosovic, 2018, ss. 459-478).

GGİ ilkelerinin pratikteki önemli bir yansıması, BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika) ülkelerinin artan işbirliğidir. Bu ülkeler, birbirlerinin kalkınma hedeflerini desteklemek ve küresel yönetişimde daha etkin bir rol oynamak için kendi özgün güçlerini ve kaynaklarını bir araya getirmektedirler. BRICS'in yükselişi, küresel kalkınma mimarisinde bir dönüşümü temsil etmekte ve geleneksel uluslararası yardım paradigmalarına alternatif modeller sunmaktadır (Zoccal Gomes & Esteves, 2018, ss. 130-140). GGİ'nin somut uygulamaları, eğitim, sağlık ve altyapı geliştirme gibi alanlarda yenilikçi yaklaşımlarla da kendini göstermektedir. Hindistan ve Brezilya gibi ülkeler, Afrika ve Latin Amerika'daki diğer gelişmekte olan ülkelere uzmanlık ve kaynak transferi konusunda önemli roller üstlenmişlerdir. Ancak, GGİ etrafındaki olumlu söyleme rağmen, bu işbirliğinin pratikte uygulanması ve bazı durumlarda Kuzey-Güney ilişkilerinde görülen bağımlılık dinamiklerinin farklı biçimlerde de olsa yeniden üretilmesi riski gibi zorluklar da mevcuttur. Eleştirmenler, tüm GGİ girişimlerinin eşit derecede faydalı olmadığını ve bazı ortaklıkların güçlendirme yerine yeni bağımlılık biçimlerine yol açabileceğini iddia etmektedirler. Buna karşın savunucular, paylaşılan deneyimlere, ortak hedeflere ve yatay hesap verebilirliğe odaklanan bir GGİnin, dahil olan tüm taraflar için fayda sağlayan ve daha eşitlikçi kalkınma ortaklıklarını mümkün kılabileceğine inanmaktadırlar (Kim & Lim, 2017, ss. 183-203).

GGİ genel anlamda, gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçlarını ve özgün koşullarını ön planda tutan, talep odaklılık, eşitlik ve dayanışma ilkelerine dayanan bir işbirliği modelidir. Bu model, hem daha eşitlikçi bir küresel düzene doğru tarihsel bir değişimi hem de ortak sorunların paylaşılan sorumluluk ve karşılıklı yardımlaşma yoluyla ele alınmasına yönelik çağdaş bir mekanizmayı temsil etmektedir.

1.3.1. Güney-Güney İşbirliği'nin Faydaları ve Türleri

GGİ, gelişmekte olan ülkeler arasında, ortak kalkınma hedeflerine ulaşma ve müşterek sorunlara çözüm bulma arzusuyla şekillenen çeşitli ortak çabaları temsil etmektedir. GGİ'nin, gelişmekte olan ülkeler arasındaki işbirliğinin niteliğine, odaklandığı sektörlerle, finansman

biçimlerine ve paydaşların rollerine göre sınıflandırılan çeşitli türleri bulunmaktadır. Başlıca GGI türleri ikili işbirliği, üçlü işbirliği, bölgesel işbirliği ve çok taraflı işbirliğidir.

Başlıca GGI türleri ikili, üçlü, bölgesel ve çok taraflı işbirliği şeklinde sınıflandırılmaktadır. İkili işbirliği, en temel biçimlerden biri olup iki ülkenin belirli projeler veya programlarda doğrudan işbirliği yapmasını ifade eder. Bu tür ilişkilerde karşılıklı öğrenme, deneyim paylaşımı ve teknoloji transferi öne çıkar. Hindistan'ın Afrika ülkeleriyle gerçekleştirdiği doğrudan etkileşimler ve koşulsuz destekli altyapı projeleri, bu tür işbirliğinin pratik örneklerini sunmaktadır (Harris & Vittorini, 2018, ss. 360-378).

Üçlü işbirliği modeli ise genellikle bir gelişmiş ülke ya da uluslararası kuruluşun, iki veya daha fazla gelişmekte olan ülke arasındaki bir girişime mali, teknik veya uzmanlık desteği sağlamasına dayanır. Bu yaklaşım, kaynakların ve kapasitelerin bir araya getirilmesiyle daha etkili sonuçlar elde edilmesini mümkün kılar. Örneğin COVID-19 döneminde Latin Amerika'da yürütülen bazı projeler, bölgesel sağlık ihtiyaçlarına acil çözümler üretmek için üçlü işbirliği mekanizmalarından yararlanmıştır (Echeverria vd., 2020, ss. 168-182). Son yıllarda, Üçlü İş Birliği, GGI çerçevesinde bir girişim olarak sunulmuştur. Bu modelde, bir Güney ülkesi, BM'den finansal veya teknik destek ve bazen de bir Kuzey ülkesinin katılımıyla, başka bir Güney ülkesine kalkınma projelerinin uygulanmasında yardımcı olmaktadır. Bu model, Güney ülkelerinin bağımsızlığını ve yaratıcılığını korurken, Kuzey ve Güney arasındaki kaynak ve teknoloji açığını azaltmayı başarmıştır.

Bölgesel işbirliği, belirli bir coğrafi bölgedeki ülkelerin ortak sorunlara ortak çözümler araması üzerine kuruludur. Altyapı, tarım, sağlık veya çevre gibi alanlarda yürütülen bu işbirlikleri, Güney Ortak Pazarı (MERCOSUR) ya da Amerikan Devletleri Örgütü (OAS) gibi platformlarda somut hale gelmiştir. Bu yaklaşım, bilgi ve kaynakların daha verimli paylaşılmasına imkân tanımaktadır (Carrillo Roa & Santana, 2012, ss. 368-375).

Son olarak, çok taraflı işbirliği, gelişmekte olan birçok ülkenin küresel forumlarda birlikte hareket ederek ortak çıkarlarını savunmalarını içerir. G77 gibi platformlar aracılığıyla yürütülen girişimler, Küresel Güney ülkelerine kolektif bir ses kazandırmakta ve daha adil bir uluslararası düzen arayışını desteklemektedir. Tarihsel süreçte Bandung Konferansı gibi dönüm noktaları, bu tür işbirliklerinin gelişmesine zemin hazırlamıştır (Raslan, 2021, ss. 339-347).

GGİ, Küresel Güney ülkeleri arasında kalkınmayı teşvik eden önemli bir mekanizmadır. Geleneksel Kuzey-Güney ilişkilerindeki hiyerarşik yapıların ve koşullulukların

aksine, gelişmekte olan ülkelerin kendilerine özgü sosyo-ekonomik ve politik sorunlarını, paylaşılan deneyimler ve karşılıklı çıkarlar temelinde birlikte çözmeye çalışmaları esasına dayanır. GGI'nin başlıca faydaları arasında ekonomik büyümenin hızlanması, bilgi ve teknoloji alışverişinin artması ve bölgesel entegrasyonun güçlenmesi sayılabilir. Bu faydaların uzun vadeli ve sürdürülebilir olması, GGI'nin önemini daha da artırmaktadır.

GGI'nin faydaları oldukça çeşitlidir ve bunların uzun vadeli ve sürdürülebilir olması, işbirliğinin önemini daha da artırmaktadır. En önemli faydalardan biri ekonomik büyümenin teşvik edilmesidir. Ortak yatırımlar, ticaret anlaşmaları ve ekonomik entegrasyon sayesinde gelişmekte olan ülkeler ekonomik bağlarını güçlendirmekte, büyüme odaklı yeni alanlar yaratmaktadır. Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru bu bağlamda ne çıkan örneklerden biridir. Hindistan ve Çin gibi yükselen ekonomilerden Güneydoğu Asya ve Afrika'ya yönelen yatırım akışları, yalnızca sermaye aktarımı değil, aynı zamanda beceri ve kapasite geliştirme yoluyla sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamaktadır (Esteves vd., 2016, ss. 152-160)

GGI'nin ikinci önemli faydası bilgi alışverişi ve kapasite geliştirme alanında kendini göstermektedir. Bu ereve, ülkelerin dış yardıma bağımlı olmadan, kendi önceliklerine uygun çözümler üretmesine olanak tanımaktadır. İnsan sermayesinin gelişimi ve kurumsal yapıların güçlenmesi, uzun vadede ülkelerin kendi kapasitelerine dayalı kalkınma stratejileri geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Böylece, GGI ortak öğrenme ve dayanışmayı teşvik eden bir mekanizma işlevi görmektedir (Dye, 2022, ss. 221-249).

Bir diğer fayda ise bölgesel entegrasyonun güçlendirilmesidir. Ortak sorunlara karşı kolektif çözümler geliştirilmesi, Güney lkeleri arasındaki dayanışmayı artırmakta ve refahın paylaşılmasına katkı sunmaktadır. Saldırmazlık, egemenliğe saygı ve iç işlerine karışmama ilkeleri üzerine kurulan bu yaklaşım, kalkınma süreçlerinin daha esnek, talep odaklı ve gönüllülük esasına dayalı olmasını sağlar. Bu durum hem girişimlerin meşruiyetini artırmakta hem de işbirliğini kalıcı hale getirmektedir (Gosovic, 2018, ss. 459-478).

IBSA (Hindistan, Brezilya, Güney Afrika Diyalog Forumu) gibi platformların ortaya çıkışı, geleneksel güç dinamiklerine meydan okuyan ve çeşitli uluslararası forumlarda gelişmekte olan ülkelere daha güçlü bir ses sağlayan alternatif anlatılar sunarak, küresel yönetişimde GGI'nin giderek artan değerini ortaya koymaktadır. (Chevallier vd., 2008, ss. 35-49). Özetle, GGI; yatırım ve ticaret yoluyla ekonomik büyümeyi ve kalkınmayı teşvik etmek, kapasite oluşturma ve bilgi paylaşımını artırmak ve bölgesel entegrasyonu geliştirmek de dahil olmak üzere çeşitli faydalar sunmaktadır. Karşılıklı saygıyı ve ortak çıkarları korumayı

vurgulayarak, GGİ gelişmekte olan ülkeler arasında işbirliği için dönüştürücü bir model görevi görmektedir ve sürdürülebilir kalkınma çabalarına önemli ölçüde katkı sağlamaktadır.

Tablo 1. Güney-Güney İşbirliğinin Güçlü ve Zayıf Yönleri



Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır

GGİ daha adil bir ilerleme ve uluslararası ilişkilerin çok kutuplu hale gelmesi için etkili bir araç olmasına rağmen, sürdürülebilir kalkınma ve gerçek bağımsızlığa ulaşmadaki tam potansiyelinden yararlanılması, Güney ülkelerinin kurumsal uyum, sürdürülebilir mali kaynaklar ve koordineli politika yapımına ulaşmalarına bağlıdır.

1.4. Güney-Güney İşbirliği'nin Gelişiminde Birleşmiş Milletlerin Rolü

GGİ, sürdürülebilir kalkınma ve geliştirmekte olan ülkelerin kapasitelerinin desteklenmesi için etkili bir çözüm olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda BM bu işbirliğinin kolaylaştırılması ve geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. BM'nin bu hedefe ulaşma yolundaki temel araçlarından biri, geliştirmekte olan ülkelerin bilgi, teknoloji ve kaynak alışverişi yoluyla ekonomik ve sosyal kalkınmalarını hızlandırmalarına yardımcı olan "GGİ Fonu"dur. UNFSSC, kapsayıcı ve geniş tabanlı katılımı hedefleyerek Küresel Güney'de kalkınma faaliyetleri yürütmektedir. Tüm paydaşlar tarafından yönetilen ve idare edilen UNFSSC, geliştirmekte olan ülkelerin Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşmalarını desteklemede 25 yıllık sağlam sonuçlar geçmişine sahiptir.

UNFSSC başta Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi olmak üzere tüm uluslararası kalkınma hedeflerine ulaşılması için GGİ'ni destekleyen gönüllü bir güven fonudur (UN, 2024). Bu fon, geliştirmekte olan ülkelerde kalkınma projelerinin yürütülmesi için yeterli kaynak sağlamaktadır. Bu projeler, geliştirmekte olan ülkelerdeki insanların yaşam kalitesini iyileştirmeye yardımcı olan sağlık, tarım, eğitim, sürdürülebilir enerji ve altyapı geliştirmeyi içermektedir. Fon, özellikle yoksulluğun azaltılması, kırsal kalkınma ve yerel toplulukların güçlendirilmesine odaklanan programları destekler.

Ayrıca fonun görevlerinden biri de geliştirmekte olan ülkeler arasında bilgi, teknoloji ve en iyi yönetim uygulamalarının değişimini sağlamaktır. Bu sayede ülkelerin birbirlerinin deneyimlerinden eğitim atölyeleri, ortak araştırma programları ve üniversiteler ile araştırma kurumları arasında ağ oluşturma yoluyla yararlanmaları sağlanacaktır. Örneğin, tarım ve yenilenebilir enerji sektörlerinde ileri teknolojilerin transferi, verimliliğin artırılmasına ve geleneksel kaynaklara olan bağımlılığın azaltılmasına yardımcı olabilir. UNFSSC, 1995 yılında kurulduğundan bu yana, gönüllü ortaklıkları kolaylaştırarak ve geliştirmekte olan ülkeler tarafından belirlenen önceliklere dayalı olarak kaynakları stratejik olarak tahsis ederek GGİ'yi teşvik etmiş, desteklemiş ve uygulamıştır. Fon, ortaklarla etkileşim kurmak, kaynakları bir araya getirmek ve GGİ'ni ortaklaşa uygulamak için yasal, operasyonel ve yönetim çerçevesidir (UN, 2024).

UNFSSC 2022–2023 sonuçlarının önemli noktaları incelendiğinde, GGİ çerçevesinde çok geniş bir etkileşim alanı ortaya çıkmaktadır. 155 işbirliği değişimi South-South Trust Fund projeleri tarafından desteklenmiş, 5.000'den fazla paydaş ve uygulayıcı 30'dan fazla BM

kuruluşu ve 150’den fazla üye devletin katılımıyla GSSD Expo 2022’de bir araya gelmiştir. Sosyal medya aracılığıyla 1,5 milyon kişiye ulaşılmış, sekiz küçük hibe ve pilot proje kapsamında 9.964 kişi faydalanmıştır. Latin Amerika ve Karayipler’den 42 ülke ve 250’den fazla kurumdan 650’den fazla kişi, gıda sistemlerinin iklim değişikliğine uyumunu destekleyen projelere katılmıştır. Ayrıca 4047 uygulayıcı afet risk azaltma ve kentsel dayanıklılık eğitimlerinden yararlanmış, 23’ten fazla teknik ve politika diyalogu yürütülmüş, 200’den fazla uzman P-LINK Projesi ile kapasite geliştirme desteği almıştır. Bunun yanında 600 kişi Çin-Afrika Pirinç Değer Zinciri Semineri’ne, 1.150’den fazla karar alıcı sınır ötesi e-ticaret eğitimine katılmış, 230’dan fazla genç girişimci ise Youth4South Girişimcilik Yarışması’na proje sunmuştur. Bu veriler, GGİ’nin yalnızca siyasi değil, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve teknik alanlarda da derinleştiğini göstermektedir (Report of the UN Secretary-General on the State of South-South Cooperation, 2024, ss. 2-18).

Genel olarak UNOSSC’nin, sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek ve geliştirmekte olan ülkeler arasındaki eşitsizliği azaltmak için en önemli araçlardan biri olduğu söylenebilir. Fon, finansman sağlayarak, bilgi transferini kolaylaştırarak, kurumsal kapasiteleri güçlendirerek, bölgesel dayanışmayı teşvik ederek, inovasyonu destekleyerek ve özel sektör ve sivil toplumla ortaklık kurarak ülkelerin kalkınma hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olabilmektedir. Bu destekler ilkesel olarak ekonomik büyümeye, sosyal koşulların iyileşmesine, Güney toplumlarının refahının artmasına ve gelişmiş ülkelerle geliştirmekte olan ülkeler arasındaki gelişmişlik farkının daralmasına katkı sunmaktadır.

1.5. Birleşmiş Milletler’de Güney-Güney ve Üçlü İşbirliğinin Finansmanı

BM sistemi içerisinde GGİ, geliştirmekte olan ülkeler arasındaki dayanışma ve ortaklıklar için geniş bir kavramsal ve operasyonel zemin sunmaktadır. Üçlü işbirliği ise, bu çerçevede, bir veya daha fazla gelişmiş ülkenin ya da uluslararası kuruluşun, iki veya daha fazla geliştirmekte olan ülke arasındaki GGİ girişimlerini mali, teknik veya diğer yollarla desteklediği bir ortaklık modelini ifade eder. Güney kaynaklı işbirliği ortaklıklarının gerçek kapsamı ve yarattığı değer tam olarak ölçülmesi zor olsa da bu tür ortaklıkların sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada giderek daha görünür ve etkili bir rol oynadığı açıktır. BM üyeleri, sistemin GGİ ve Üçlü İşbirliği gündemini ve stratejilerini küresel ölçekte destekleme ve uygulama potansiyelini defaatle vurgulamışlardır. Bu doğrultuda, BM kuruluşlarına, örgütün daha geniş kapsamlı reform çabaları çerçevesinde GGİ’ye yönelik desteklerini artırmaları yönünde çağrılarda bulunulmuştur (Nauta, 2022, ss. 61-86).

Yapılan incelemeler, BM kuruluşlarının GGİ faaliyetleri için ayrılan hibeleri, genellikle personel maliyetleri gibi temel altyapı ihtiyaçlarını karşılamak üzere kullandıklarını göstermektedir. BM sistemi içinde GGİ ile ilgilenen birimler çoğunlukla kısıtlı kaynaklara ve personele sahiptir; bazı durumlarda bu birimler yalnızca bir tam zamanlı personelden oluşabilmektedir. Ancak, GGİ süreçlerinin koordinasyonu ve eşgüdümü konusunda merkezi bir role sahip olan UNOSSC bu konuda önemli bir istisna teşkil eder. UNOSSC'nin faaliyetleri tamamen gönüllü katkılara dayanmaktadır. Örneğin, 2021 yılındaki faaliyetleri için topladığı 5,7 milyon dolarlık bütçenin tamamı (2,3 milyon ABD doları UNDP bütçesinden ve 3,4 milyon ABD doları diğer kaynaklardan olmak üzere) gönüllü katkılarla sağlanmıştır (Nkala & Kim, 2022,s.47).

Bu durum, BM'nin düzenli bütçesinden GGİ'yi desteklemek için ayrılan payın oldukça sınırlı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, gönüllü katkılar (hem belirli projelere tahsis edilmiş hem de genel temel kaynaklar olarak) GGİ proje ve programları için ana finansman kaynağını oluşturmaktadır. Batılı donör ülkeler genellikle üçlü işbirliği projelerine finansman sağlama eğilimindeyken, doğrudan GGİ girişimlerini finanse etme konusunda daha çekimser kalabilmektedirler (United Nations,2023).

UNOSSC, GGİ'ye özel olarak tahsis edilmiş, sistem genelinde işleyen finansal mekanizmaların geliştirilmesi ve yönetilmesinde öncü bir kurumdur. 2021 yılında UNOSSC aracılığıyla gerçekleştirilen mali işlemlerin toplam hacmi yaklaşık 22 milyon dolar olarak kaydedilmiştir. BM bünyesinde GGİ projelerine finansman sağlayan en eski mekanizmalardan biri, 1983 yılında kurulan ve 77'ler Grubu (G77) tarafından yönetilen Pérez-Guerrero GGİ Güven Fonu'dur. Bu fon, G77 üyesi üç veya daha fazla gelişmekte olan ülkenin ortaklaşa yürüttüğü işbirliği projelerine başlangıç sermayesi niteliğinde finansal destek sunmaktadır. Bir diğer önemli fon ise 2006 yılında Hindistan, Brezilya ve Güney Afrika (IBSA) hükümetleri tarafından kurulan IBSA Yoksulluk ve Açlığın Azaltılması Fonu'dur. Bu fon, bugüne kadar 35 ülkede yürütülen 42 projeye yaklaşık 47 milyon dolar kaynak ayırmış olup, toplam bütçenin önemli bir kısmı Afrika kıtasındaki projelere yönlendirilmiştir. BM Genel Kurulu tarafından 1996 yılında kurulan UNFSSC ise, GGİ projelerinin finansmanı için BM çatısı altında faaliyet gösteren bir başka önemli mekanizmadır. G77 üye ülkeleri veya çok taraflı örgütlerin katılımıyla işleyen UNFSSC, 2012-2021 yılları arasında yaklaşık 31,7 milyon dolar finansal gelir elde etmiştir. Bu fona katkıda bulunanlar arasında Kore Cumhuriyeti (1,1 milyon dolar) ve Norveç (60.000,15 dolar) gibi ülkeler de bulunmaktadır. 2017 yılında ise, Hindistan-BM Kalkınma Ortaklığı Fonu, UNFSSC'nin bir alt fonu olarak hayata geçirilmiştir. Kendine ait bir

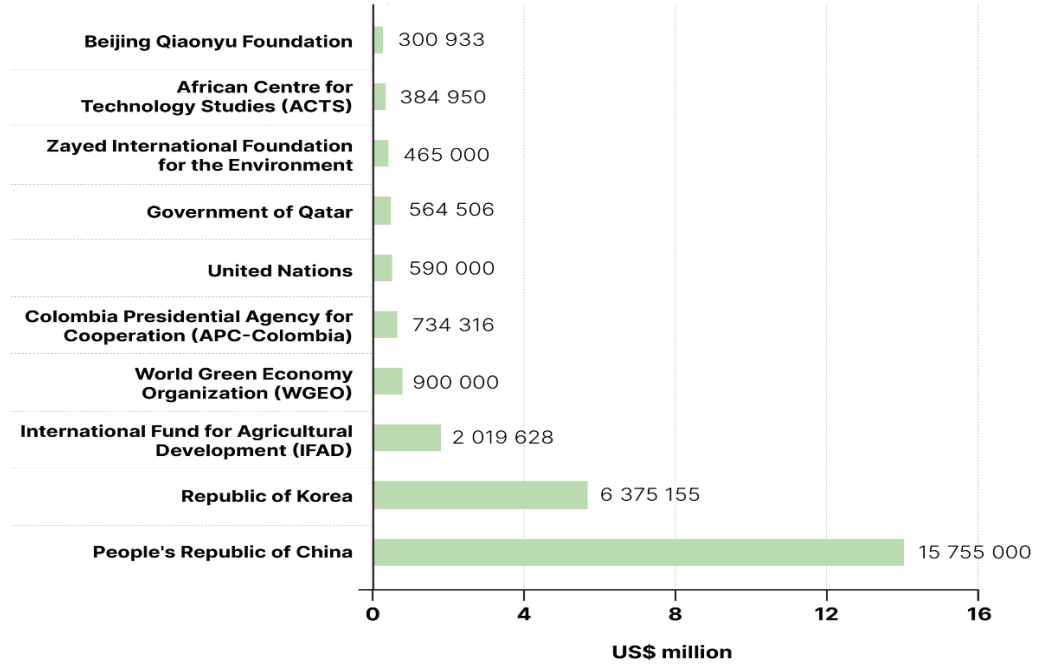
yönetim yapısı, program prosedürleri, mali muhasebe standartları ve raporlama sistemine sahip olan bu alt fon, günümüzde BM bütçesine en çok katkıda bulunan ülkelerden biri olan Hindistan'ın GGİ finansmanındaki başlıca araçlarından biri konumuna gelmiştir (United Nations,2023).

Bu merkezi fonların ötesinde, UNOSSC'nin yönetimi altında çeşitli BM kuruluşları, üye devletlerle işbirliği içinde farklı finansal mekanizmalar da geliştirmişlerdir. Küresel Güney'in gıda güvenliği, tarımsal kalkınma ve genel kalkınma öncelikleri arasındaki yakın ilişki göz önüne alındığında, Roma merkezli BM kuruluşları olan Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Dünya Gıda Programı (WFP) ve Uluslararası Tarım Geliştirme Fonu'nun (IFAD), BM sistemi içinde GGİ finansmanına en fazla öncelik veren kurumlar arasında yer aldığı görülmektedir.

Tablo 2. UNOSSC Tarafından Yönetilen GGİ Güven Fonları:

Trust Fund	Pérez-Guerrero Trust Fund for South-South Cooperation (PGTF)	India, Brazil and South Africa Facility for Poverty and Hunger Alleviation (IBSA Fund)	United Nations Fund for South-South Cooperation (UNFSSC)	India-UN Development Partnership Fund (UNFSSC sub-fund)
Funding received in 2021	US\$ 100,000	US\$ 2 million	US\$ 3 million	US\$ 10.6 million
Revenue	1983-2023: US\$ 7 million ¹⁰	2004-2022: US\$ 46.8 million ¹¹	2009-2022: US\$ 48.4 million ¹²	2017-2022: US\$ 79.5 million ¹³

Tablo 3. 2012-2021 Yılları Arasında Hindistan Alt Fonu Hariç UNOSSC Fonu Karma Bütçesine En Büyük Katkıyı Yapanlar:



Kaynak: United Nations, 2023.

2012–2021 döneminde, Hindistan Alt Fonu hariç tutulduğunda, UNOSSC Karma Bütçesi'ne en fazla katkıyı yapan ülkeler arasında Çin, Kore Cumhuriyeti ve Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu öne çıkmıştır. Bu ülkelerin düzenli ve gönüllü katkıları,GGİ projelerinin sürdürülmesinde kritik rol oynamıştır. Katkıların coğrafi çeşitliliği, sadece finansal destek değil, aynı zamanda küresel dayanışma ve kalkınma ortaklığının da bir göstergesidir.

1.5.1. Birleşmiş Milletler'in Katılımıyla Üçlü İşbirliği İnovasyonu

BM bağlantılı GGİ finansman mekanizmalarının çoğu öncelikli olarak doğrudan GGİ'ne odaklansa da, üçlü işbirliği düzenlemelerine yönelik ilgi son dönemde artış göstermiştir; ancak bu işbirliği türü tarihsel olarak daha az belirgin bir role sahip olmuştur. GGİ'de olduğu gibi, üçlü işbirliği için de sistematik bir küresel veya BM çapında raporlama mekanizması bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), paydaşların üçlü işbirliği projelerini raporlayabildikleri ve düzenli olarak güncellenen bir veri tabanı oluşturmuştur. OECD verilerine göre, 2002 yılından bu yana 921 adet üçlü işbirliği projesi hayata geçirilmiş ve kayıt altına alınmıştır. Bu projelerden 231'i, en az bir BM

kuruluşunun ortaklığını içermektedir. Bu durum, OECD tarafından derlenen tüm üçlü işbirliği projelerinin yaklaşık %25'inin BM katılımıyla gerçekleştiği anlamına gelmekte ve FAO, UNDP ve WFP gibi BM kuruluşlarının bu alanda önemli aktörler olduğunu göstermektedir (United Nations, 2023).

Tablo 4. BM Kuruluşuna Göre Üçlü İşbirliği Projelerinin Sayısı (2002-022):

Entity	Number of initiatives	Percentage of the combined number of initiatives per UN entity
UNDP	64	23.6%
FAO	28	10.3%
WFP	21	7.7%
World Bank	18	6.6%
UNOSSC	15	5.5%
UNICEF	13	4.8%
UNIDO	13	4.8%
ILO	12	4.4%
UNWTO	12	4.4%
WHO	9	3.3%
IFAD	7	2.6%
UNFPA	7	2.6%
UNEP	6	2.2%
UNESCO	6	2.2%
ITC	4	1.5%
United Nations	3	1.1%
UNESCAP	3	1.1%
UNODC	3	1.1%
UNV	3	1.1%
UN Women	3	1.1%
Other UN entities	Less than 3	7.8%
TOTAL	271	100.0%

Kaynak: United Nations, 2023.

Burada sunulan verilerin yalnızca kısmi bir tabloyu yansıttığını ve bireysel girişimler için sağlanan ayrıntıların her zaman ölçülebilir veya karşılaştırılabilir olmayabileceğini belirtmek gerekir. OECD veri havuzunda BM katılımıyla yer alan 231 üçlü işbirliği projesinden yalnızca 133'ü için bütçe bilgileri mevcuttur. Bu 133 girişimin bireysel proje bütçelerine dayanan bir tahmine göre, son yirmi yılda üstlenilen bu projelerin toplam değeri 295,3 milyon dolara ulaşmıştır. Finansal verileri mevcut olan girişimler incelendiğinde, BM katılımıyla gerçekleşen ortalama bir üçlü işbirliği projesinin bütçesinin yaklaşık 1 milyon dolar olduğu görülmektedir. Ancak, bu rakamlar genel tablonun eksik bir yansıması olabilir; zira kayıtlı girişimlerin yaklaşık yarısı için bütçe bilgisi bulunmamakta ve OECD veri havuzunda bütçe

ayrıntılarının yakalanması için sistematik bir dış kaynak taraması yapılmamaktadır (United Nations, 2023).

Tablo 5. Üçgen İşbirliği Deposu'nda Kayıtlı BM Katılımıyla Üçgen İşbirliği Projelerinin Bütçesine Genel Bakış 2002-2022

Budget ranges for individual triangular cooperation initiatives with UN involvement	Number of initiatives	Percentage	Minimum overall budgets of initiatives in US\$ ²⁰
< US\$ 100,000	30	13.0%	300,000
Between US\$ 100,000 and 500,000	25	10.8%	2,500,000
Between US\$ 500,000 and 1,000,000	13	5.6%	6,500,000
Between US\$ 1,000,000 and 5,000,000	36	15.6%	36,000,000
Between US\$ 5,000,000 and 10,000,000	8	3.5%	40,000,000
> US\$ 10,000,000	21	9.1%	210,000,000
Initiatives with budgetary information	133	57.6%	295,300,000
Initiatives w/o budgetary information	98	42.4%	n.a.
TOTAL	231	100.0%	n.a.

Kaynak: United Nations,2023.

Daha genel olarak, kayıtlı girişimlerin kapsamlı bir genel yetki sunup sunmadığı veya BM katılımıyla tüm üçlü işbirliği girişimlerinin yalnızca küçük bir parçası olup olmadığı net değildir .

1.5.2. Birleşmiş Milletler Bünyesinde Güney-Güney İşbirliği Yoluyla Kapasite Geliştirme Bütçe Modelleri

Mevcut verilere göre, sistemi içinde GGİ'ne ayrılan bütçe, sistemin genel mali akışlarıyla karşılaştırıldığında görece küçüktür. Bununla birlikte, GGİ finansmanı, çok sayıda ve çeşitli mekanizmalar aracılığıyla kendini gösteren, parçalı bir yapıda da olsa görünür bir olgudur. Diğer taraftan, Hindistan ve Çin gibi bazı Küresel Güney üyesi ülkeler, GGİ'nin değerlendirilmesinde yalnızca nicel göstergelerin kullanılmasını veya dış çerçevelerle sınırlı bir yaklaşımla ele alınmasını eleştirmekte ve bu işbirliği çabalarının daha kapsamlı bir şekilde

değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Üçlü işbirliği konusunda ise, OECD oluşturduğu veri tabanı, BM ile yürütülen projelerin haritalandırılması yönünde önemli bir ilk adım sunsa da, bu tür girişimlerin gerçek öneminin ve etkisinin anlaşılabilmesi için daha sistematik ve ayrıntılı bir raporlamaya ihtiyaç duyulmaktadır (Beck, 2019, ss. 13-24).

Ancak, BM'deki GGİ faaliyetlerine ilişkin veri eksikliği ve mevcut verilerin düzensiz yapısı, bu konudaki kamuoyu şeffaflığının yetersiz kalmasına yol açmaktadır. Daha sistematik ve kapsamlı bilgiler, hem Kuzey hem de Güney ülkelerinden üye devletlerin, BM'nin GGİ çalışmalarının güçlendirilip güçlendirilmemesi, eğer güçlendirilecekse bunun neden ve nasıl yapılması gerektiği konularında daha bilinçli kararlar almalarına olanak tanıyacaktır. Üçlü işbirliğinin yapıcı potansiyeline rağmen, bu tür girişimlerin uygulanmasında bazı sorunlar ve endişeler de ortaya çıkabilmektedir. Özellikle, üçlü işbirliği projelerinin tasarım ve uygulama süreçlerinde, tüm ortakların siyasi veya ekonomik çıkarlar yerine kalkınma odaklı hedefleri önceliklendirmesi ve projelerin yerel ihtiyaçlarla tam olarak örtüşmesinin sağlanması, bu işbirliği modelinin başarısı için kritik öneme sahiptir. Ayrıca, bu tür ortaklıkların stratejik eşitlik ilkesi üzerindeki etkilerinin ve tüm paydaşlar için yarattığı sonuçların daha derinlemesine analiz edilmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. (Carrillo Roa & Santana, 2012, ss. 368-375).

BM platformunda GGİ ve üçlü işbirliğinin finansmanı, gelişmekte olan ülkeler ile geleneksel donörler arasındaki ilişkilerin evrildiği karmaşık ve dinamik bir manzarayı yansıtmaktadır. Sonuç olarak, BM ve üye devletler, çeşitli finansal kaynakları ve yenilikçi ortaklık modellerini kullanarak, Küresel Güney'in ihtiyaç ve önceliklerini merkeze alan sürdürülebilir bir kalkınmayı teşvik etme çabası içindedir.

1.6. Güney-Güney İşbirliği'nin Sürdürülebilirliği ve Karşılaşılan Zorluklar

GGİ, gelişmekte olan ülkeler arasındaki ortak çıkarları teşvik ederken müşterek sorunları ve zorlukları ele almak üzere tasarlanmış önemli bir ortak çabadır. Potansiyeline rağmen, çeşitli zorluklar GGİ girişimlerinin etkinliğini ve sürdürülebilirliğini engelleyebilmektedir. Olumlu yönlerine karşın GGİ, kalkınma hedeflerine ulaşılmasını sekteye uğratabilecek çeşitli zorluklarla karşı karşıyadır.

GGİ'nin karşılaştığı zorlukların başında tanım ve kapsam belirsizliği gelmektedir. GGİ'nin evrensel olarak kabul edilmiş net bir tanımının olmaması, hedefler ve uygulama biçimleri konusunda farklı yorumlara yol açmaktadır. Bu durum, ülkeler ve kuruluşlar arasında koordinasyon eksikliğine neden olmakta ve tutarlı stratejiler geliştirilmesini zorlaştırmaktadır.

Kavramsal bir fikir birliği bulunmaması, dayanışmayı güçlendirmek yerine farklı paydaşların çelişkili gündemler izlemesine sebep olabilmektedir (Nigam, 2015, ss. 27-32).

Bir diğer önemli sorun kaynak yetersizliğidir. Küresel Güney’deki birçok ülke finansal ve teknolojik açıdan sınırlı imkânlarla sahiptir. Bu kısıtlılıklar, büyük ölçekli altyapı projeleri yürütülmesini ve teknolojik yeniliklere yatırım yapılmasını zorlaştırmaktadır. Ayrıca, gelişmiş ülkelerden ithal edilen teknolojilere bağımlılık, GGİ’nin potansiyelini sınırlandırmakta ve kendi kendine yeterlilik hedeflerini sekteye uğratmaktadır (Seifert, 2021, ss. 543-566).

Siyasi ve ekonomik faktörler de işbirliğinin önünde önemli engeller yaratmaktadır. İç çatışmalar, siyasi istikrarsızlıklar ve farklı ekonomik çıkarlar, işbirliği programlarının sürekliliğini tehdit etmektedir. Çin’in Afrika’daki rolü gibi örnekler, bazı çevrelerde GGİ’nin iç işlerine karışmama ilkesine uygunluğu konusunda tartışmalara neden olmaktadır. Brezilya gibi ülkelerde yaşanan ekonomik dalgalanmalar da bu tür girişimlere ayrılan kaynakların azalmasına yol açabilmektedir (Dye, 2022, ss. 221-249).

Buna ek olarak kaynakların adil dağıtımı ve lojistik engeller de işbirliği girişimlerini zorlaştırmaktadır. GGİ projeleri zaman zaman bütçe açıkları, teknik destek eksiklikleri, ticaret engelleri ve yetersiz altyapı sorunlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, özellikle sermaye yoğun projelerin uygulanmasını geciktirmekte veya sınırlandırmaktadır (Were vd., 2019, ss. 2-6).

Son olarak bilgi paylaşımı ve koordinasyon eksiklikleri öne çıkmaktadır. Başarılı uygulamaların belgelenmesi, paylaşılması ve yaygınlaştırılmasında yaşanan aksaklıklar, kolektif öğrenme sürecini sınırlandırmaktadır. Ayrıca, sistematik bilgi paylaşım çerçevelerinin ve etkin izleme-değerlendirme mekanizmalarının eksikliği, GGİ girişimlerinin etkinliğini ve sürdürülebilirliğini azaltmaktadır. Bu durum, işbirliğinin güçlenmesi için daha yapılandırılmış stratejilere duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır (McManus vd., 2023, ss. 173-203).

GGİ, küresel kalkınma zorluklarını ele almak için umut verici bir strateji sunsa da etkinliği; belirsiz tanımlar, ülkeler arasındaki kaynak ve kapasite eşitsizlikleri, politik karmaşıklıklar, kaynak kısıtlamaları ve operasyonel verimsizlikler gibi çeşitli faktörler tarafından engellenmektedir. Bu zorlukların aşılması, sürdürülebilir kalkınmayı hızlandırma potansiyelini tam olarak gerçekleştirmek için GGİ’nde yer alan tüm paydaşların daha güçlü çerçeveler oluşturmasını, daha fazla kaynak ayırmasını ve daha kararlı bir siyasi irade sergilemesini gerektirmektedir.

1.6.1. Güney-Güney İşbirliği'ne İlişkin Mevcut Durum ve Öneriler

Günümüzde GGİ; yatırım, teknoloji transferi, ticaret, kültürel alışveriş ve uluslararası politika koordinasyonu gibi çeşitli sektörlerde dinamik bir şekilde gelişmeye devam etmektedir. Hindistan ve Çin gibi yükselen ekonomiler, bu işbirliği süreçlerinde önemli ve yönlendirici roller oynamaktadır. BRICS, İslam İşbirliği Teşkilatı ve Afrika Birliği gibi bölgesel ve uluslararası örgütler de GGİ ilişkilerinin genişletilmesi ve derinleştirilmesinde kritik işlevler üstlenmektedir. Geleneksel kalkınma modellerinin dışında, insan merkezli kalkınmayı ve daha adil bir küreselleşmeyi hedefleyen GGİ ve bölgesel işbirliği girişimleri giderek daha fazla destek görmektedir. Kalkınma hakkının, politik, ekonomik ve sosyal gelişmeyi içeren kapsamlı bir ortaklık anlayışıyla hayata geçirilmesi gerektiği düşüncesi yaygınlaşmaktadır. Bu bağlamda, Hindistan ve Çin'in kalkınma işbirliği alanındaki deneyimleri, rekabetçi bir anlayış yerine tamamlayıcı rolleri benimseyen GGİ'nin başarılı örnekleri olarak değerlendirilebilir. Örneğin, Hindistan'ın son on yıldaki GGİ odağı daha çok kapasite geliştirme, eğitim ve sağlık gibi alanlara yoğunlaşırken, Çin'in odağı ise genellikle büyük ölçekli altyapı projeleri üzerinde olmuştur.

Brezilya ise, ekonomik ve sosyal kalkınmayı koşulsuz bir şekilde desteklemek amacıyla deneyim ve bilgisini diğer gelişmekte olan ülkelerle paylaşmayı hedefleyen bir "dayanışma diplomasisi" politikası izlemiştir. Afrika kıtasından da başarılı örnekler çıkmaktadır; örneğin, düşük karbonlu tarım sistemleri gibi alanlara odaklanarak kıtadaki enerji programlarını destekleyen yerli bir girişim olan Afrika Enerji İnovasyonu'nun kurulması, Afrika kıtasının kalkınma çabalarının güçlendirilmesinde önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir.

Bununla birlikte, geleneksel kalkınma aktörlerinin (Kuzey ülkeleri ve uluslararası finans kuruluşları) etkisindeki değişimler ve GGİ girişimlerinin zaman zaman parçalı ve koordinesiz yapısı, etkinliği azaltabilmekte ve koordinasyonu zorlaştırabilmektedir. Örneğin, birçok GGİ çabasında, Kuzey-Güney ortaklıklarında genellikle mevcut olan sürdürülebilir finansman ve kapsamlı teknik destek mekanizmaları eksik kalabilmektedir. Farklı siyasal çıkarlar, ekonomik kapasite farklılıkları ve kurumsal yetersizlikler bu sorunları daha da derinleştirebilmekte ve ülkelerin gerçek anlamda etkili ortaklıklar kurmasını sağlayacak stratejik yaklaşımlar benimsemesini gerektirmektedir (Gosovic, 2018, ss. 459-478).

GGİ'nin mevcut durumu, gelişmekte olan ülkelerin sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak amacıyla bu tür işbirliklerini artırma ve güçlendirme yönündeki kararlılıklarının devam ettiğini göstermektedir. Karşılaşılan zorluklara rağmen bu ortaklıklar, Güney ülkeleri arasındaki

teknik, ticari, kültürel ve sosyal ilişkilerin iyileştirilmesi açısından muazzam bir potansiyele sahiptir ve ortak küresel sorunların çözümünde başarılı ve alternatif bir model oluşturma kapasitesine sahiptir.

GGİ aynı zamanda geleneksel Kuzey-Güney işbirliği modeline bir alternatif sunmakta, eşitlikçi kalkınma hakkı anlayışını desteklemektedir. Bu ortaklıklar, Güney ülkelerinin kendi kalkınma süreçlerine sahip çıkmaları ilkesine dayanmalı ve bu çerçevede ilerletilmelidir. Ayrıca, GGİ'nin kalkınma hakkı kavramıyla güçlü bir bağ kurması, sürdürülebilir sosyal ve politik gelişmeyi desteklemesi açısından büyük önem taşımaktadır.

GGİnin geleceği, gelişmekte olan ekonomiler arasındaki ilerlemeyi hızlandırmak ve daha adil bir küresel düzen inşa etmek açısından önemli bir potansiyel taşımaktadır. Ancak bu potansiyelin tam olarak hayata geçirilebilmesi için mevcut sorunların ve zorlukların dikkatle ele alınması ve önerilen stratejilerin kararlılıkla uygulanması gerekmektedir. Paydaşlar, GGİnin güçlü yönlerinden yararlanarak ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşmak için birlikte ve etkili bir şekilde çalışarak bu hedefe ulaşabilirler.

İKİNCİ BÖLÜM

HİNDİSTAN DIŞ POLİTİKASI: 1947'DEN GÜNÜMÜZE

2.1. Bağımsızlık Sonrası Hindistan Dış Politikası

Hindistan, zengin tarihi, köklü kültürü ve stratejik coğrafi konumuyla dünyanın en etkili ülkelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Hindistan; 1,451 milyarlık nüfusuyla dünyanın en kalabalık, yüzölçümü bakımından ise yedinci büyük ülkesi konumundadır. 1947 yılında İngiliz sömürge yönetiminden bağımsızlığını kazanan Hindistan, uluslararası sistemde yükselen bir güç olarak giderek daha fazla tanınmaktadır. Güney Asya'da stratejik bir konuma sahip olan Hindistan; kuzeyde Bhutan, Nepal ve Çin, batıda Pakistan, doğuda Myanmar ve Bangladeş, güneyde ise Hint Okyanusu ile çevrilidir. Doğusunda Bengal Körfezi, batısında ise Umman Denizi'ne uzanan uzun kıyı şeritlerine sahiptir. Ülkede resmi diller Hintçe ve İngilizce olmakla birlikte, çeşitli eyaletlerde tanınmış 22 farklı resmi dil daha bulunmaktadır. Para birimi Hindistan Rupisi (INR) olan ülkenin yönetim sistemi, federal parlamenter cumhuriyettir. Cumhurbaşkanı belirli bir görev süresi için seçilirken, yürütmenin başı olan başbakan da parlamento aritmetiğine ve seçim sonuçlarına göre belirlenmektedir. Hindistan, 1947'deki bağımsızlığından bu yana siyasi, askeri ve ekonomik alanlarda önemli dönüşümler yaşamıştır. Ülke, tarihi ve sosyal dokusunda derin kökleri bulunan çeşitlilik içinde birlik anlayışının benzersiz bir örneğini sunan geniş ve çok katmanlı kültürüyle tanınır. Hindistan'ın ortak tarihine dair farklı yorumlar bulunmakla birlikte, Hindistan'ın kültürel birliğinin temelini, din, gelenek ve dildeki derin farklılıklara rağmen çeşitli topluluklarını birleştiren dinamik ve karşılıklı bir etkileşimden kaynaklandığını savunan görüşler bulunmaktadır. Bu bakış açısına göre, farklı gruplar arasındaki bu karşılıklı bağlılık ve saygı anlayışı, tarih boyunca Hindistan'ın sosyal yapısının şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır (Wani, 2022, ss. 292-308).

Hindistan, köklü tarihi, zengin ve çeşitli kültürü ve stratejik coğrafi konumuyla, bölgesel ve küresel gelişmeler üzerinde önemli bir etkiye sahip olan dünyanın en eski medeniyetlerinden biridir. 1947 yılında bağımsızlığını kazandıktan sonra, tarıma dayalı bir ekonomiden dünyanın önde gelen ekonomilerinden birine dönüşen ülke, teknolojiye dış politikaya, kültürden sanayiye kadar pek çok alanda belirleyici bir rol oynamaktadır. Dünyanın en büyük demokrasilerinden biri ve hızla gelişen bir yükselen güç olarak Hindistan, çok yönlü ve dinamik bir uluslararası kimlik inşa etmiştir. Ülkenin dünya sahnesindeki artan önemi; ekonomik büyümesi, gelişen askeri yetenekleri ve uluslararası kuruluşlardaki aktif katılımı ile pekişmektedir. Hindistan'ın binlerce yıl öncesine uzanan, çeşitli medeniyetleri,

imparatorlukları ve kültürel etkileşimleri içeren uzun ve zengin bir tarihi bulunmaktadır. Mahatma Gandhi ve Cevahirlal Nehru gibi sembol isimlerin önderliğinde yürütülen İngiliz sömürge yönetimine karşı bağımsızlık mücadelesi, Hindistan'ın modern kimliğinin ve ulusal bilincinin oluşumunda temel bir rol oynamıştır. Bu mücadele sırasında benimsenen şiddetsizlik (ahimsa) ve sivil itaatsizlik (satyagraha) ilkeleri, Hindistan'ın ulusal ahlakının ve siyasi kültürünün merkezine yerleşmiş ve bağımsızlık sonrası dönemde, özellikle gelişmekte olan ülkeler arasında bağlantısızlığı ve işbirliğini vurgulayan dış politikasının şekillenmesinde etkili olmuştur (Kumar, 2020, ss. 217-221).

Hindistan, çok partili bir sistemle işleyen federal parlamenter bir cumhuriyettir. Ülke siyasetinde geleneksel olarak Hindistan Ulusal Kongresi ve son dönemde Bharatiya Janata Partisi (BJP; Hindistan Halk Partisi) olmak üzere iki ana siyasi parti baskın konumdadır. Mevcut durumda Başbakan Narendra Modi liderliğindeki BJP iktidardadır. Modi hükümeti, ekonomik kalkınmayı, ulusal güvenliği ve kültürel diplomasiyi dış politika öncelikleri arasına almış ve önceki dönemlere kıyasla daha iddialı ve sonuç odaklı bir dış politika çizgisi izlemiştir (Bajpai & Chong, 2019, ss. 137-162). Hindistan'ın siyasi manzarası, aynı zamanda ülkenin çeşitliliğe dayanan sosyal yapısını yansıtan ve eyalet düzeyindeki yönetimlerde merkezi roller üstlenen çok sayıda bölgesel partiyle de karakterize edilmektedir. Hindistan, 1990'ların başından itibaren uygulamaya koyduğu ekonomik liberalleşme ve reform politikaları sayesinde önemli bir ekonomik atılım gerçekleştirmiştir. Ülke, günümüzde bilgi teknolojileri, imalat ve hizmet sektörleri gibi alanlardaki dinamizmiyle dünyanın en büyük ekonomileri arasında yer almaktadır. "Hindistan'da Üret" (Make in India) ve "Dijital Hindistan" (Digital India) gibi hükümet girişimleri, yerli üretimi artırmayı, teknolojik kapasiteyi geliştirmeyi ve ülkeyi küresel bir inovasyon merkezi haline getirmeyi amaçlamaktadır (Gupta, 2021, ss. 10-15). Ancak, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir büyümeyi devam ettirebilmek için gelir eşitsizliği, işsizlik ve altyapı yetersizlikleri gibi yapısal sorunların çözülmesi gerekmektedir.

Öte yandan, 2000'den fazla farklı etnik gruba ve 1600'den fazla konuşulan dile ev sahipliği yapan Hindistan'ın kültürel çeşitliliği, ülkenin en belirgin ve istisnai özelliklerinden biridir. Ülke, her biri Hint toplumunun ve kültürünün şekillenmesinde derin izler bırakan Hinduizm, İslam, Hristiyanlık, Sihizm, Budizm ve Jainizm gibi dünyanın başlıca dinlerine ev sahipliği yapmaktadır (Wojczewski, 2020, ss. 396-422). Festivaller, sanat formları, müzik ve mutfak gelenekleri, Hindistan kültürünün çoğulcu ve zengin doğasını yansıtacak şekilde bölgeler arasında büyük farklılıklar göstermektedir. Bu çeşitlilik, zaman zaman toplumsal

gerilimlere yol açabilse de genellikle zorluklar karşısında sosyal uyumu ve ulusal birliği güçlendiren bir zenginlik ve dinamizm kaynağı olarak görülmektedir.

Hindistan'ın dış politikası; ekonomik çıkarlar, ulusal güvenlik öncelikleri, bölgesel ve küresel jeopolitik gelişmeler gibi çeşitli faktörlerin karmaşık bir etkileşimiyle şekillenmektedir. Bu politika, zaman içinde, özellikle 1947'deki bağımsızlıktan sonraki dönemde, farklı ideolojik yaklaşımlardan ve uluslararası konjonktürdeki değişimlerden etkilenerek birçok farklı aşamadan geçmiştir. Hindistan'ın ABD, Japonya ve Avustralya gibi büyük güçlerle geliştirdiği stratejik ortaklıklar, ülkenin küresel konumunu sağlamlaştırmayı ve özellikle komşuları Çin ve Pakistan ile ilgili olarak algıladığı güvenlik kaygılarını gidermeyi amaçlamaktadır (Dubakeme & Folarin, 2023, ss. 46-66). Hindistan, aynı zamanda kültürel diplomasi ve insani yardım faaliyetleri yoluyla yumuşak gücünü artırmayı ve gelişmekte olan dünyadaki nüfuzunu genişletmeyi hedeflemektedir (Bhattacharya, 2023, s.28). Genel olarak Hindistan'ın dış politikası, ülkenin bağımsızlık hareketinin temel ilkelerinden ve kurucu liderlerinin (özellikle Cevahirlal Nehru) vizyonundan kaynaklanan belirli prensiplere dayanmaktadır (Ogden, 2014, ss. 270-274) .

Bağımsızlığın hemen ardından Hindistan, dönemin Başbakanı Nehru'nun öncülüğünde, Bağlantısızlık politikasını dış politikasının temel direği olarak benimsemiştir. Bu politika, Hindistan'ın Soğuk Savaş döneminde ABD ve Sovyetler Birliği liderliğindeki iki kutuplu dünyanın askeri ve siyasi bloklaşmalarına dahil olmamasını, bağımsız bir dış politika izlemesini ve tüm ülkelerle eşitlik temelinde ilişkiler kurmasını öngörüyordu. 1950'lerde ve 1960'larda Hindistan, Bağlantısızlar Hareketi'nin kurucu ve öncü üyelerinden biri olarak uluslararası alanda önemli bir rol oynamıştır (Mazumdar, 2011, ss. 165-182).

Hindistan, bağımsızlığının ilk yıllarından itibaren kendi kendine yeterli ve bağımsız bir ekonomik kalkınma modeli yaratma çabası içinde olmuştur. Bu hedef, zaman içinde GGİ çerçevesinde diğer gelişmekte olan ülkelerle ticari ilişkilerin geliştirilmesi ve ekonomik işbirliğinin artırılması şeklinde Hindistan'ın dış politikasının önemli ilkelerinden biri haline gelmiştir (Bajpai & Chong, 2019, ss. 137-162). Ayrıca Hindistan, dış politikasında, özellikle küresel düzeyde insan haklarının, eşitliğin ve sosyal adaletin savunulmasına büyük önem vermiştir. Ülke, BM gibi uluslararası kuruluşlara aktif katılım yoluyla küresel adalet ve barış ilkelerinin güçlendirilmesini amaçlamaktadır. Ancak zamanla ve uluslararası koşulların değişmesiyle birlikte Hindistan'ın dış politikası da önemli dönüşümler geçirmiştir. Bu değişiklikler, büyük ölçüde küresel güç dengelerindeki değişimler, ekonomik krizler,

teknolojik gelişmeler ve bölgesel dinamikler gibi iç ve dış faktörlerden kaynaklanmıştır. Örneğin, 1990'lı yıllarda Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından Hindistan, "Doğu'ya Bak" (Look East) politikasını benimseyerek kendisi gibi Güney ülkeleri olan Doğu Asya, Güneydoğu Asya ve Pasifik ülkeleriyle ilişkilerini stratejik bir şekilde genişletmeye çalışmıştır. Bu politika, özellikle ASEAN ülkeleriyle ekonomik ve ticari işbirliğinin artırılmasını ve Çin ile Japonya gibi bölgesel güçlerle ilişkilerin geliştirilmesini hedeflemiştir (Chandra, 2017, ss. 98-117).

Soğuk Savaş sonrası dönemde Hindistan'ın ABD ile ilişkileri de önemli ölçüde gelişmiştir. İki ülke arasındaki bu yakınlaşmada, terörist tehditlere karşı ortak güvenlik kaygıları, sivil nükleer enerji alanında işbirliği ve artan ekonomik ile ticari bağlar gibi çeşitli faktörler rol oynamıştır. Dış politikadaki bu stratejik kaymalar, Hindistan'ın bölgede ABD'nin önemli bir stratejik ortağı olarak tanınmasına zemin hazırlamıştır.

Mevcut Modi hükümetinin göreve gelmesiyle birlikte, Hindistan dış politikasında daha pragmatik ve sonuç odaklı bir yaklaşıma doğru belirgin bir değişim yaşanmıştır. Modi hükümeti, ekonomik diplomasiyi, bölgesel bağlantısallığı ve özellikle büyük güçlerle stratejik ortaklıkları ön plana çıkarmıştır (Miller & Sullivan, 2017, ss. 27-39). Öte yandan Hindistan, son yıllarda kültürel diplomasi yoluyla yumuşak gücünü (soft power) daha etkin bir şekilde kullanmaya ve küresel nüfuzunu artırmak için medya ve iletişim araçlarından yararlanmaya daha fazla önem vermiştir. Hindistan, teknolojik, kültürel ve ekonomik alanlardaki dinamizmiyle uluslararası alanda gelişmiş ve modern bir ülke olarak tanınma çabası içindedir. Modi hükümeti, Hindistan'ın zengin kültürel mirasının, demokratik değerlerinin ve teknolojik başarılarının, ülkenin dünya sahnesindeki etkisini artırmada önemli bir potansiyel taşıdığını kabul etmiştir (Önal, 2019, ss. 332-340). Bu yumuşak güç yaklaşımı, Hindistan'ın geleneksel sert güç (hard power) yeteneklerini tamamlayarak daha kapsamlı ve dengeli bir dış politika çerçevesi oluşturmaktadır.

Hindistan'ın dış politikası, aynı zamanda ülkenin ekonomik hedefleriyle de doğrudan bağlantılıdır. Dünyanın en büyük ve en hızlı büyüyen ekonomilerinden biri olan Hindistan, küresel ticarete ve yatırım akışlarında önemli bir rol oynamaktadır. Hindistan'ın dış ticaretin serbestleştirilmesi, yabancı yatırımların teşvik edilmesi ve altyapının geliştirilmesi gibi politikaları, ülkenin küreselleşme sürecindeki genel stratejilerinin bir parçasını oluşturmaktadır. BM, DTÖ ve G20 gibi uluslararası platformlarda aktif bir üye olan Hindistan, bu platformları ekonomik çıkarlarını korumak ve geliştirmek için etkin bir şekilde

kullanılmaktadır. Hindistan, üretim ve inovasyon için küresel bir merkez olmayı ve çeşitli ülkelerle ekonomik ve ticari işbirliğini daha da derinleştirmeyi hedeflemektedir (Hansel & Möller, 2015, ss. 79-104).

Özetle, Hindistan'ın dış politikası, özellikle gelişmekte olan bir ülke olarak, bağımsızlık, ulusal çıkar, adalet, eşitlik ve ekonomik ile güvenlik hedefleri gibi temel ilkelere dayanan çeşitli ve zaman zaman karmaşık tutumların bir bileşimidir. Bu politika, küresel ve bölgesel dinamiklerdeki değişimlere bağlı olarak sürekli bir evrim içinde olmuş ve özellikle son yıllarda önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Hindistan, aktif diplomasisi, ekonomik ilişkilerini güçlendirme çabaları ve uluslararası işbirliğine verdiği önem aracılığıyla, uluslararası sistemde etkili ve saygın bir küresel oyuncu olarak tanınma hedefine doğru ilerlemektedir. Hindistan'ın dış politikasını daha ayrıntılı bir şekilde anlayabilmek için, özellikle Soğuk Savaş dönemi ve Soğuk Savaş sonrası dönem olmak üzere iki ana evreyi incelemek faydalı olacaktır.

2.1.1. Soğuk Savaş Dönemi

Hindistan'ın dış politikası, bağımsızlığını kazandığı 1947 yılından itibaren uluslararası sistemin ve bölgesel dinamiklerin etkisiyle şekillenmiştir. Özellikle Soğuk Savaş dönemi, Hindistan'ın uluslararası alanda özgün bir konum arayışına girdiği ve Bağlantısızlık politikasını temel bir ilke olarak benimsediği bir evreyi temsil eder. Hindistan'ın ilk Başbakanı Nehru, sömürgecilik karşıtı duruşu ve barışçıl bir dünya düzeni idealiyle, ülkesinin ABD ve Sovyetler Birliği liderliğindeki iki kutuplu dünyanın güç mücadelelerinden uzak durmasını savunmuştur. Bu vizyon, 1961 yılında Bağlantısızlar Hareketi'nin kurulmasında Hindistan'ın öncü bir rol oynamasına zemin hazırlamıştır.

Bağımsızlığın ilk yıllarından 1962'deki Çin Halk Cumhuriyeti ile yaşanan sınır savaşına kadar olan dönemde Hindistan'ın dış politikası birkaç temel eksen etrafında şekillenmiştir. Bu dönemde Hindistan, BM bünyesinde, özellikle barışı koruma operasyonları ve sömürgeciliğin tasfiyesi (dekolonizasyon) süreçlerinde aktif bir rol üstlenmiştir. Bağlantısızlar Hareketi'nin önde gelen bir üyesi olarak Hindistan, yeni bağımsızlığını kazanan Asya ve Afrika ülkelerinin sesi olmayı ve uluslararası alanda barış ile işbirliğini teşvik etmeyi amaçlamıştır. Bu çerçevede Hindistan, bölgesel ve uluslararası krizlerin çözümünde arabuluculuk rolü oynamaya çalışmıştır. Nükleer silahların yayılmasının önlenmesi konusunda da öncü bir tavır sergileyen Hindistan, 1952 yılında İrlanda'nın da desteğiyle BM'ye nükleer denemelerin küresel olarak yasaklanması yönünde bir taslak karar sunmuştur. Soğuk Savaş'ın getirdiği siyasi kutuplaşma nedeniyle bu ilk çabalar somut bir sonuca ulaşmasa da, Hindistan'ın uluslararası ilişkilerde

güç kullanımını sınırlayan ve barışçıl çözümleri ön plana çıkaran bir dünya düzeni arayışını yansıtmıştır (Ermağan, 2013, ss.220-241).

Hindistan, BM barışı koruma operasyonlarına önemli katkılarda bulunmuş ve bölgesel gerginliklerin barışçıl yollarla çözülmesi için çaba göstermiştir. Örneğin, Vietnam'daki Uluslararası Kontrol Komisyonu'nda Kanada ve Polonya ile birlikte görev almış, Kore'deki Ateşkes Sonrası Tarafsız Ülkeler Denetim Komisyonu'nun (NNSC) önde gelen üyelerinden biri olmuş ve Kongo'daki (o dönemde Belçika Kongosu olarak da anılan ve bağımsızlığını yeni kazanan) BM barış gücü operasyonlarına asker göndererek destek vermiştir (Ganguly & Pardesi, 2009, ss. 4-19).

Bu çabalarıyla Hindistan, sömürgeciliğin sona ermesinden yana olduğunu ve yeni bağımsız ülkelerin egemenlik haklarını savunduğunu göstermeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda Hindistan diplomasisi, Bağlantısızlar Hareketi başta olmak üzere çeşitli uluslararası platformlarda bu konuları aktif bir şekilde gündeme getirmiştir. Ancak, Keşmir sorununun Pakistan ile bir anlaşmazlık konusu olarak BM'ye taşınması, Hindistanlı politika yapıcılar arasında hayal kırıklığı yaratmıştır. Zira bu mesele, kısa sürede Soğuk Savaş siyasetinin bir parçası haline gelmiş ve BM mekanizmasının ikili toprak anlaşmazlıklarını çözmedeki etkinliği konusunda şüpheler doğurmuştur. Portekiz'in Goa, Daman ve Diu gibi Hindistan topraklarındaki sömürge varlığını sürdürmesi konusunda Salazar rejimiyle yürütülen uzun ve sonuçsuz diplomatik müzakerelerin ardından ve Afro-Asya ülkelerinden gelen eleştirilerin de etkisiyle, Nehru hükümeti 1961 yılında bu toprakları askeri güç kullanarak Hindistan'a dahil etme kararı almıştır. Bu karar, Hindistan'ın Bağlantısızlık politikası çerçevesinde askeri harcamaları sınırlı tutma ve güç kullanımından kaçınma yönündeki genel tutumuyla çeliştiği için uluslararası alanda dikkat çekmiş ve tartışmalara yol açmıştır (Ermağan, 2013, ss.220-241).

1950'lerin sonlarına doğru Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerde artan gerginlik ve sınır anlaşmazlıkları, Hindistan için önemli bir güvenlik tehdidi oluşturmaya başlamıştır. Hindistan'ın bu dönemde askeri harcamalarını görece düşük tutması ve Çin ile yürütülen müzakerelerin 1960 yılında çıkmaza girmesi, durumu daha da karmaşık hale getirmiştir. Hindistan, tartışmalı Himalaya sınırındaki toprak iddialarını pekiştirmeyi amaçlayan "İleri Politika" (Forward Policy) olarak bilinen bir strateji benimsemiştir. Ancak bu politika, yeterli askeri hazırlık ve lojistik destek olmaksızın, hafif silahlı ve dağınık birliklerin yüksek irtifalardaki stratejik olmayan noktalara konuşlandırılmasını içerdiği için askeri açıdan yetersiz

kalmıştır. Ekim 1962'de Çin'in başlattığı sınır ötesi saldırılar sonucunda Hint kuvvetleri ağır kayıplar vermiş ve Hindistan ordusunun bu saldırıya karşı koymakta yetersiz kaldığı görülmüştür. Savaş, Hindistan açısından sadece askeri bir yenilgi olmakla kalmamış, aynı zamanda dış politikasını ve Bağılantısızlık anlayışını derinden sorgulamasına yol açan ciddi bir diplomatik şok etkisi yaratmıştır. Savaş, Hindistan'ın savunma kapasitesindeki zafiyetleri ve Çin ile ilişkilerindeki kırılmalıı ortaya koymuştur (Binh vd. 2021, s. 440).

1962 Çin-Hindistan Savaşı'nın kökleri, sömürge döneminden miras kalan belirsiz sınır hatlarına ve her iki ülkenin de tarihsel ve stratejik gerekçelerle öne sürdüğü çelişkili toprak taleplerine dayanmaktadır. Nehru hükümeti, bu gerginlikleri diplomatik diyalog yoluyla çözmeye arayışında olmuş ancak Çin'in özellikle Aksai Çin ve Arunachal Pradesh (o dönemki adıyla NEFA) bölgelerindeki iddiaları konusunda artan baskısıyla karşılaşmıştır. 1959'daki Tibet ayaklanmasının ardından Dalai Lama'nın Hindistan'a sığınması, iki ülke arasındaki ilişkileri daha da germiş ve Çin'in Hindistan'ın niyetleri hakkındaki şüphelerini artırmıştır (McGarr, 2019, ss. 626-653). 1962 yenilgisi, Hindistan'ın dış politikasında önemli bir değişime yol açmıştır. Nehru hükümeti, savaş yönetimi ve öncesindeki politikaları nedeniyle hem içeride hem de dışarıda yoğun eleştirilere maruz kalmış, bu durum Bağılantısızlık politikasının ve ulusal güvenlik anlayışının yeniden gözden geçirilmesine neden olmuştur. Savaş, Hindistan'ın askeri modernizasyon ihtiyacını ve stratejik ortaklıklarını çeşitlendirmesi gerektiğini açıkça ortaya koymuştur. Bu yenilginin ardından Hindistan, özellikle savunma alanında Sovyetler Birliğı ile ilişkilerini yoğunlaştırmış, askeri yardım almış ve dış politikasında daha pragmatik bir çizgiye yönelmiştir (Mazumdar, 2011, ss. 165-182). Ayrıca, 1962 deneyimi, Hindistan'ın ulusal güvenlik stratejisi üzerine daha kapsamlı bir tartışma başlatmış ve toprak bütünlüğünü korumayı ile bölgesel istikrarı sağlamayı amaçlayan daha gerçekçi askeri ve dış politika yaklaşımlarının geliştirilmesine yol açmıştır. Hindistan-Çin Savaşı, Hindistan'ın küresel ve bölgesel politikalarını derinden etkileyen, Pakistan gibi komşu ülkelerle ilişkilerini şekillendiren ve Soğuk Savaş rekabetleri içindeki stratejik konumunu yeniden tanımlayan belirleyici bir olay olmuştur (Kumar, 2022, ss. 339-359).

1962'deki Çin yenilgisinin ardından, 1965 yılında Hindistan ile Pakistan arasında Keşmir sorunu merkezli ikinci bir savaş patlak vermiştir. Pakistan, Hindistan'ın Çin karşısındaki yenilgisinin ardından askeri olarak zayıfladığını ve bu savaşı kazanabileceğini düşünmüş, ancak savaş sonucunda Hindistan askeri bir üstünlük sağlamıştır. Bu savaş, Hindistan'ın ulusal moralini yükseltmiş ve Güney Asya'daki güç dengeleri üzerinde önemli etkiler yaratmıştır. Hindistan, uluslararası arenada askeri gücün ve savunma hazırlığının

önemini bir kez daha idrak etmiştir. Bu dönemde, ABD'nin Vietnam Savaşı'na odaklanmasıyla Güney Asya'daki etkinliğinin azalması üzerine Sovyetler Birliği bölgedeki varlığını artırmıştır. Örneğin, 1966 yılında Sovyetler Birliği, Taşkent'te Hindistan ve Pakistan arasında ateşkes ve barış görüşmelerine aracılık etmiştir. 1965 savaşı, Pakistan'ı Hindistan'ın artan gücünü dengelemek amacıyla Çin ile güvenlik ve stratejik ortaklığını daha da derinleştirmeye itmiştir. Indira Gandhi'nin başbakanlığı döneminde (1966-1977 ve 1980-1984), Hindistan dış politikası, sömürgeciliğin sona erdirilmesi ve uluslararası sistemde gelişmekte olan ülkelerin haklarının savunulması gibi geleneksel ilkelerini sürdürmekle birlikte, bölgesel güç dengelerini ve ulusal güvenlik çıkarlarını daha fazla gözetken bir pragmatizm sergilemiştir.

1971 yılında Doğu Pakistan'da (bugünkü Bangladeş) yaşanan siyasi kriz ve ardından başlayan bağımsızlık mücadelesi, Hindistan dış politikası için yeni bir dönüm noktası olmuştur. Bağımsızlıktan bu yana Batı Pakistan'ın siyasi ve ekonomik hakimiyeti altında bulunan Doğu Pakistan'da, dil, kültür ve ekonomik kaynakların paylaşımı konularında derin bir hoşnutsuzluk birikmişti. Avami Partisi lideri Şeyh Mucibur Rahman'ın özerklik talepleri ve ardından bağımsızlık ilanı, Batı Pakistan yönetiminin sert bir askeri müdahalede bulunmasına yol açmıştır. Bu müdahale sonucunda milyonlarca Doğu Pakistanlı mülteci Hindistan'a sığınmış, bu durum Hindistan için ciddi bir insani kriz ve güvenlik sorunu yaratmıştır (Ganguly & Pardesi, 2009, s. 19). Hindistan, yaşanan insani trajediye ve kendi güvenliğine yönelik tehditlere kayıtsız kalmayarak Bangladeşli bağımsızlık yanlılarına destek vermiş ve Aralık 1971'de Pakistan'a karşı askeri bir operasyon başlatmıştır. Bu savaşta Hindistan, Sovyetler Birliği tarafından diplomatik ve askeri olarak desteklenirken, Pakistan ise ABD ve Çin'den destek görmüştür. Savaş, Hindistan'ın kesin zaferiyle sonuçlanmış, Doğu Pakistan'da Bangladeş Halk Cumhuriyeti adıyla bağımsız bir devlet kurulmuş ve Hindistan'ın doğu sınırlarındaki güvenlik sorunu önemli ölçüde çözülmüştür. Bu zafer, Hindistan'ın Güney Asya'daki baskın bölgesel güç konumunu pekiştirmiştir. Sovyetler Birliği ile ilişkiler daha da güçlenmiş, Hindistan önemli askeri teçhizatını bu ülkeden tedarik etmeye başlamış ve uluslararası alanda Sovyetler Birliği'nin diplomatik desteğini almıştır. 1971 savaşı sonrasında Hindistan, alt kıtadaki güç dengelerinde belirleyici bir aktör olarak ortaya çıkmıştır. 1973'teki ilk petrol krizi ve ardından gelişmekte olan ülkelerin Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen taleplerinin yükseldiği dönemde Hindistan, G-77 içinde aktif bir rol oynamıştır. Ancak, küresel ekonomik sistemde köklü değişiklikler yapma arayışındaki bu koalisyon, petrol fiyatlarındaki artışın yarattığı fırsatları tam olarak değerlendirememiş ve gelişmiş ülkelerin direnişiyle karşılaşmıştır. Bu durum, Hindistanlı politika yapımcıların uluslararası ekonomik ve teknolojik

alanlarda istedikleri düzeyde bir etki yaratmalarını zorlaştırmıştır (Ganguly & Pardesi, 2009, ss. 4-19).

Genel olarak, Soğuk Savaş döneminde Hindistan'ın dış politikasının en önemli ve belirgin sonucu, bağımsız bir diplomatik kimlik oluşturma becerisiydi. Bu kimlik, ilerleme ve ulusal güvenlik hedeflerini ideolojik olmaktan ziyade pragmatik bir temelde dengelemeyi amaçlıyordu. Dahası, Hindistan bu dönemde "Üçüncü Dünya dayanışmasının" sembolik bir lideri haline geldi ve bu miras, GGİ'nin kurumsallaşması için entelektüel bir zemin hazırlamıştır.

2.1.2. Soğuk Savaş Sonrası Dönem

Sovyetler Birliği'nin 1991 yılında dağılması ve Soğuk Savaş'ın sona ermesi, Hindistan'ın dış politikasında köklü ve önemli değişikliklere yol açmıştır. Bu dönüşümde, 1991'de başlatılan ekonomik liberalleşme reformları, Çin'in küresel bir güç olarak yükselişi, küreselleşmenin hızlanması ve uluslararası sistemin tek kutuplu bir yapıdan çok kutupluluğa doğru evrilmesi gibi iç ve dış faktörler etkili olmuştur. Soğuk Savaş boyunca Bağlantısızlık politikasına sıkı sıkıya bağlı kalan Hindistan, bu yeni dönemde küresel ekonomiyle daha fazla bütünleşmeye, stratejik ortaklıklarını çeşitlendirmeye ve uluslararası alanda daha proaktif bir rol oynamaya yönelmiştir. Hindistan, dış politikasını geleneksel ideolojik çerçevelerden çıkararak daha pragmatik ve ulusal çıkarlarını merkeze alan bir çizgiye taşımıştır. Ekonomik diplomasi, bu yeni yaklaşımın önemli bir unsuru haline gelmiştir. Liberal ekonomik reformlar ve politik yeniden yapılanma, Hindistan ekonomisine sürdürülebilir bir büyüme ivmesi kazandırmış, ancak bu durum aynı zamanda çok yönlü ve dinamik bir dış politika anlayışını da zorunlu kılmıştır. Artan dış ticaret, yabancı yatırımlar ve uluslararası ekonomik ilişkiler, Hindistan'ın küreselleşen dünyada ulusal egemenliğini korurken ekonomik çıkarlarını ve refahını güvence altına almasını gerektirmiştir (Mazumdar, 2011, ss. 165-182).

Soğuk Savaş sonrasında Hindistan'ın öncelik verdiği konulardan biri, Bağlantısızlık politikasının bir yansıması olarak, gelişmekte olan ülkelerle GGİ temelinde ikili ve çok taraflı ilişkilerin derinleştirilmesi olmuştur. Ancak, yeni dönemde stratejik ekonomik ve askeri ortaklıklara daha fazla odaklanılması ve ilişkilerde çok boyutluluğun benimsenmesi, geçmişin katı ideolojik duruşlarından bir sapma anlamına gelmiştir. Üçüncü Dünyacılık veya katı Batı karşıtlığı gibi yaklaşımlar, yerini daha esnek ve çıkara dayalı ilişkilere bırakmıştır. Nehru'nun dış politika ilkeleri tamamen terk edilmemiş olsa da Hindistan'ın ulusal çıkarlarını daha etkin bir şekilde ilerletme arzusu ön plana çıkmıştır. 1971'de Sovyetler Birliği ile kurulan yakın

ilişkiler 1991 sonrasında SSCB'nin yıkılışıyla kesintiye uğramıştır. Ancak sonrasında Hindistan, özellikle savunma ve güvenlik politikaları alanlarında Rusya Federasyonu ile kapsamlı ilişkilerini sürdürmüştür. Rusya ile savunma ortaklıkları ve silah alımları, ikili ilişkilerin önemli bir boyutu olmaya devam etmektedir.

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte Hindistan-ABD ilişkileri de önemli bir iyileşme sürecine girmiştir. İki ülke, savunma işbirliği, terörle mücadele, sivil nükleer enerji anlaşması gibi alanlarda stratejik ortaklıklarını geliştirmişlerdir. Özellikle 11 Eylül 2001 saldırılarının ardından Hindistan, terörle mücadelede ABD'nin yanında yer almıştır (Sharma, 2019, ss. 55-85). Birleşik Krallık ile ilişkilerde de olumlu bir seyir izlenmiş, Hindistan'ın Milletler Topluluğu (Commonwealth) üyeliği ve Kraliçe II. Elizabeth'in 1997'de Hindistan'ın bağımsızlığının 50. yıl dönümü kutlamalarına katılması gibi gelişmeler bu yakınlaşmayı pekiştirmiştir. Hindistan, ABD'den sonra Birleşik Krallık'a en çok yatırım yapan ülkelerden biri konumuna gelmiştir.

Hindistan, Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi, küresel siyasette güç dengelerinin ve eşitlikçi bir uluslararası düzenin önemini vurgulamaya devam etmiştir. Avrupa ülkeleri ve ABD ile derinleşen bağlarına rağmen, Rusya ve Çin ile de stratejik ilişkilerini sürdürmüş ve BM Güvenlik Konseyi gibi platformlarda, örneğin Kosova ve Suriye krizleri gibi konularda zaman zaman bu ülkelerle ortak tutumlar sergilemiştir. Ancak Hindistan, bu tür yaklaşımları belirli bir bloka angaje olmak olarak değil, kendi ulusal çıkarları ve çok kutuplu bir dünya vizyonu çerçevesinde değerlendirmiştir. Öte yandan, bu üç büyük Asya ülkesi (Hindistan, Çin, Rusya) arasında zaman zaman siyasi rekabet ve ekonomik çıkar çatışmaları da yaşanmıştır. Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği ile Çin arasındaki ideolojik ve stratejik ayrışma, Hindistan-Sovyetler Birliği yakınlaşmasına ve Çin-Pakistan ekseninin oluşmasına yol açmıştı. Soğuk Savaş sonrasında da bu dinamikler kısmen devam etmiş, ancak Hindistan ve Rusya, 2000 yılında terörizm ve aşırıcılıkla mücadelede stratejik bir ortaklık anlaşması imzalamışlardır (Ermağan, 2013, ss.220-241).

Aynı dönemde, Hindistan, Brezilya ve Güney Afrika gibi yükselen güçler, gelişmekte olan ülkeler arasında işbirliğini artırmayı ve küresel politikada ortak bir ses oluşturmayı amaçlayan IBSA kurmuşlardır. Bu tür girişimler, Hindistan'ın "çoklu hizalanma" (multi-alignment) stratejisinin bir yansıması olarak görülebilir. Bu strateji, Hindistan'ın tek bir büyük güce veya ittifaka sıkı sıkıya bağlanmak yerine, farklı küresel ve bölgesel aktörlerle çeşitli

düzeylerde ilişkiler geliştirerek stratejik özerkliğini koruma ve küresel etkinliğini artırma isteğini ifade etmektedir (Donnell & Papa, 2021, ss. 801-822).

Güvenlik alanında Hindistan, ikili ve bölgesel gerginlikleri azaltmaya ve komşularıyla iyi ilişkiler kurmaya önem vermiştir. Bu çerçevede, Güney Asya Bölgesel İşbirliği Örgütü (SAARC) içinde aktif bir rol oynamıştır. SAARC, 1985 yılında Hindistan, Pakistan, Bangladeş, Sri Lanka, Nepal, Maldivler ve Bhutan'ın katılımıyla kurulmuştur. Ayrıca, 1990'larda başlatılan "Doğu'ya Bakış Politikası" (Look East Policy), Hindistan'ın Güneydoğu Asya ülkeleriyle ekonomik, siyasi ve güvenlik bağlarını güçlendirmeye yönelik stratejik bir yönelimini ifade etmiştir. Bu politika, Güneydoğu Asya'nın artan ekonomik önemini ve Hindistan'ın bölgede daha etkin bir rol oynama arzusunu yansıtmaktaydı (Sehgal vd., 2013). Mevcut Modi hükümeti döneminde bu politika, daha proaktif ve sonuç odaklı bir yaklaşımla "Doğu'ya Doğru Hareket Et Politikası"na (Act East Policy) dönüştürülmüştür. Bu dönüşümde, özellikle Çin'in bölgedeki artan askeri ve ekonomik varlığına karşı bir denge oluşturma ve Hindistan'ın ticari bağlarını ile güvenlik işbirliğini derinleştirme hedefi etkili olmuştur. Hindistan, bölgesel ekonomik entegrasyonu teşvik etmek ve küreselleşmenin getirdiği fırsatlardan yararlanmak amacıyla bölge odaklı politikaları desteklemektedir.

Bu dönemdeki önemli bir dış politika hedefi de Hindistan'ın ulusal çıkarlarını daha etkin bir şekilde korumak ve küresel sistemde daha fazla söz sahibi olmak amacıyla BM Güvenlik Konseyi'nde daimi üyelik elde etme isteğidir. Ancak bu talep, başta Pakistan olmak üzere bazı ülkelerin muhalefetiyle karşılaşmıştır. Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşması (NPT) ve Kapsamlı Nükleer Deneme Yasağı Antlaşması (CTBT) gibi uluslararası silahsızlanma rejimlerine taraf olmaması, Hindistan'ın bu hedefine ulaşmasını zorlaştıran faktörlerden biri olmuştur (Ermağan, 2013, ss.220-241).

Bununla birlikte, Hindistan'ın 1998'deki nükleer denemelerine ABD'nin ve uluslararası toplumun verdiği nispeten ılımlı tepki, ülkenin küresel güç dengeleri içinde önemli bir aktör olarak kabul edildiğini ve belirli bir caydırıcılık kapasitesine ulaştığını göstermiştir.

Hindistan ve ABD, 1998 ve 1999 yıllarında uluslararası düzen, silahsızlanma, nükleer politikalar, terörizm ve ikili stratejik ortaklık gibi konularda kapsamlı diyaloglar gerçekleştirmişlerdir. 2001 yılından itibaren George W. Bush yönetimi, Hindistan ile stratejik ortaklığı geliştirmeye yönelik politikaları hayata geçirmiştir. 2005 yılında iki ülke arasında "küresel bir ortaklık" ilan edilmiş ve 2006 yılında ABD Kongresi, Hindistan'ı fiili bir nükleer güç olarak tanıyan ve sivil nükleer işbirliğinin önünü açan ABD-Hindistan Sivil Nükleer

Anlaşması'nı onaylamıştır. Bu anlaşma, Hindistan'ın uluslararası nükleer tecrit durumunu sona erdirmiş ve barışçıl amaçlı nükleer teknoloji ve yakıt ithal etme imkanına kavuşmasını sağlamıştır (Gaan, 2009, ss. 123-136).

ABD'nin Hindistan'a yönelik bu yeni politikasının arkasında hem bölgesel hem de küresel stratejik hesaplar yatmaktaydı. İki ülkenin, Singapur'dan Akdeniz'e uzanan geniş bir coğrafyada radikal İslamcı hareketlerin ve istikrarsızlığın yayılmasını önleme konusunda ortak çıkarları bulunmaktaydı. Ayrıca ABD, yükselen Çin'i dengelemek ve Asya-Pasifik bölgesinde demokratik değerleri teşvik etmek için Hindistan'ı önemli bir stratejik ortak olarak görmekteydi. Barack Obama, 2010 yılında Hindistan'ı ziyaret etmiş ve Hindistan'ın BM Güvenlik Konseyi'ndeki daimi üyeliğini desteklediğini açıklamıştır (Ermağan, 2013, ss.220-241).

Hindistan'ın Soğuk Savaş sonrası dış politikası, stratejik özerklik arayışı, çok taraflılık yoluyla bölgesel ve küresel sorunlara angajman ve ulusal güvenlik ile ekonomik kalkınma hedeflerinin eş zamanlı olarak gözetilmesi gibi temel dinamiklerle şekillenen önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Bu dönüşüm, Hindistan'ın geleneksel Bağlantısızlık ideolojisinden önemli ölçüde uzaklaşmasını değil, bu ideolojiyi günümüzün karmaşık ve çok kutuplu uluslararası sisteminin gerçeklerine uyarlayarak, önde gelen bir küresel oyuncu olma yönündeki umutlarını ve özlemlerini yansıtmaktadır.

2.2. Hindistan ve Bağlantısızlar Hareketi

Uluslararası ilişkiler alanında devletler arasındaki etkileşimler ve bu etkileşimlerin küresel siyasete yansımaları, çağdaş dünya politikasının karmaşıklığını tanımlamaktadır. Tarih boyunca farklı ideolojilere, stratejilere ve politikalara sahip çeşitli devletlerin ve aktörlerin ortaya çıkışı, küresel siyaseti derinden etkilemiştir. Bağlantısızlar Hareketi, özellikle Soğuk Savaş'ın yoğun kutuplaşma döneminde, uluslararası alanda kendine özgü bir konum edinmiş ve bu dinamik sürecin önemli bir paydaşı haline gelmiştir. Hareket, bu jeopolitik çatışmaların zirve yaptığı bir dönemde kurulmuştur. Bağlantısızlar Hareketi, Soğuk Savaş sırasında uluslararası ilişkilerde temel bir kurum olarak ortaya çıkmış; bu kurum aracılığıyla, yeni bağımsızlık kazanan birçok ülke, egemenliklerini pekiştirmeye ve iki süper güç olan ABD ile Sovyetler Birliği'nin nüfuz kurma çabalarına direnmeye çalışmıştır.

Bağlantısızlar Hareketi'nin oluşum sürecindeki önemli dönüm noktalarından biri, 1955 yılında Endonezya'nın Bandung şehrinde düzenlenen Asya-Afrika Konferansı'dır. Bu konferansa 29 ülke katılmış ve katılımcı ülkeler, Soğuk Savaş'taki bloklaşmaya karşı tarafsız

kalma yönündeki ortak çıkarlarını beyan ederek, barışın teşviki ve küresel işbirliğinin artırılması konularında bir bildirge kabul etmişlerdir. Bağlantısızlar Hareketi, Yugoslavya Devlet Başkanı Josip Broz Tito, Hindistan Başbakanı Nehru, Mısır Devlet Başkanı Cemal Abdülnasır, Gana Devlet Başkanı Kwame Nkrumah ve Endonezya Devlet Başkanı Sukarno tarafından 1961 yılında Yugoslavya'nın başkenti Belgrad'da resmen kurulmuştur. Hareket, kimliğini bağlantısızlık ilkesi üzerine inşa etmiştir. Bu kimlik, ulusların bağımsızlığı, egemen eşitliği, barış ve güvenlik gibi temel ilkelere odaklanan bir uluslararası sistemi desteklemeyi amaçlamaktadır. Hareketin temel amacı, ülkelerin Batı veya Doğu bloku ideolojilerinin etkisi altında kalmadan, bağımsız bir şekilde uluslararası meseleleri tartışabilecekleri ve ortak çıkarlarını savunabilecekleri bir platform sağlamaktır (Bisenić, 2021, ss. 399-415).

Soğuk Savaş sırasında Hareket, büyük güçlerin dünya meselelerindeki hakimiyetine karşı bir denge unsuru ve gelişmekte olan ülkeler için bir sığınak görevi görmüştür. Üyeler, gelişmekte olan ülkelerin uluslararası alanda seslerini duyurmalarını sağlamayı, karşılıklı saygı ilkelerine dayalı bir dayanışma ruhu oluşturmaya, siyasi, kültürel ve ekonomik alanlarda birbirlerini desteklemeyi ve diğer ülkelerin iç işlerine karışmama ilkesine bağlı kalmayı amaçlamışlardır. Barışın korunması, silahsızlanmanın teşvik edilmesi ve üye devletlerin kolektif gücünün, yerleşik güçlerin nükleer silah denemeleri ve sömürgeci politikaları gibi tehditleri azaltmak için kullanılması, Hareket'in temel öncelikleri arasında yer almıştır. Bu duruş, sömürge yönetiminden yeni çıkmış ve kalkınmaları için uluslararası destek arayışında olan birçok ülke açısından özellikle önemliydi (Lüthi, 2016, ss. 98-147).

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte, Bağlantısızlar Hareketi'nin geleneksel rolü ve stratejik önemi konusunda tartışmalar başlamıştır. Birçok gözlemci, uluslararası sistemin ABD'nin egemen olduğu tek kutuplu bir düzene doğru kaydığı ve bu nedenle Bağlantısızlar Hareketi'nin işlevini yitirdiği yorumunu yapmıştır. Ancak 21. yüzyılın başlarında, özellikle iklim değişikliği, ekonomik krizler, uluslararası terörizm ve salgın hastalıklar gibi yeni küresel sorunların ortaya çıkmasıyla birlikte Bağlantısızlar Hareketi'ne olan ilgi yeniden canlanmıştır. Hareket, günümüzde daha karmaşık ve çok kutuplu bir uluslararası manzarayı yansıtmakta ve üye devletler arasında ortak ihtiyaçları ve krizleri ele almak için yeni işbirliği fırsatları sunmaktadır.

Soğuk Savaş sırasında Hindistan'ın benimsediği bağlantısızlık politikası, ülkeye süper güç rekabetlerinin ve bloklaşmanın dışında kalarak karmaşık jeopolitik sorunlarla başa çıkma ve kendi ulusal çıkarlarını bağımsız bir şekilde izleme fırsatı vermiştir. Bağlantısızlık,

Hindistan için, uluslararası ilişkilerde özerklik arayan gelişmekte olan ülkeleri desteklemenin bir yolu ve sömürgecilik ile emperyalizm konusundaki endişeleri dile getirme platformu olarak görülmüştür. Hindistan'ın çabaları, güç siyaseti yerine ilkelere dayalı bir dış politikayı ön planda tutmuş ve BM gibi uluslararası forumlarda egemenlik ve barışın önde gelen savunucularından biri olarak konumunu sağlamlaştırmasına yardımcı olmuştur (Alhasan, 2022, ss. 229-247).

Çağdaş bağlamda, Hindistan'ın Bağlantısızlar Hareketi ile ilişkisi, çok kutupluluğun belirginleştiği küresel düzendeki değişimlerin ve büyük güçlerin kendilerini konumlandırma ve nüfuz alanlarını genişletme biçimlerindeki farklılaşmanın bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Hindistan, bu yeni uluslararası ortamda stratejik özerkliğini koruyarak yol almak için Bağlantısızlar Hareketi'nin gündemini ve potansiyelini aktif bir şekilde değerlendirmektedir. Çeşitli analizlerde belirtildiği üzere, Bağlantısızlar Hareketi, Hindistan için bölgesel güvenlik, iklim değişikliği, sürdürülebilir kalkınma gibi konularda uluslararası alandaki sesini güçlendirmenin yanı sıra, farklı küresel güçlerle dengeli ilişkiler kurma stratejisine de hizmet etmektedir. GGİ'ni teşvik ederek Bağlantısızlar Hareketi'nin ilkelerini somutlaştıran IBSA gibi oluşumlar, Hindistan'ın kalkınma sorunlarını ele alma konusundaki dönüştürücü gündemini ve çok kutuplu bir dünyada etkili olma arayışını göstermektedir (Verma, 2024, ss. 778-782).

Ayrıca, Hindistan'ın Bağlantısızlar Hareketi'ndeki tarihsel liderlik rolü, küresel egemen güçlere karşı denge arayışında olan daha küçük ve gelişmekte olan ülkeler arasında saygınlığını korumasını sağlamaktadır. Bu durum, Hindistan'ın, Batı'nın geleneksel etki alanlarıyla ilişkilendirilen siyasi koşulluluktan uzak, ikili kalkınma işbirliği için güvenilir bir ortak olarak kendisini konumlandığı Afrika ve Ortadoğu ülkeleriyle olan diplomatik ilişkilerinde de açıkça görülmektedir. Hindistan'ın Bağlantısızlar Hareketi'ndeki önemli rolünü pekiştiren unsurlardan biri de ülkenin yumuşak gücüdür. Bu yumuşak güç, köklerini zengin kültürel mirasından, demokratik değerlerinden ve ekonomik potansiyelinden almaktadır. Hindistan'ın uluslararası ilişkilere yaklaşımının temel taşlarından biri olan yumuşak güç, Bağlantısızlar Hareketi çerçevesinde iyi niyet ve güven ortamının geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Schottli & Pauli, 2014, ss. 6-13).

Asya ve Afrika liderlerinin ideolojik yaklaşımları farklılık gösterse de, sömürgeciliğe karşı mücadele, bağımsızlık isteği ve kalkınma hedefleri ortak bir zemin oluşturmuştur. Hindistan'ın öncülüğünde geliştirilen ve “Beş İlke” anlamına gelen Panchsheel, Bağlantısızlar

Hareketi'nin temel dayanaklarından biri olmuştur (Acharya, 2016, s. 47). Egemenliğe saygı, saldırmazlık, iç işlerine karışmama, karşılıklı yarar ve barış içinde bir arada yaşama ilkelerini içeren bu prensipler, yeni bağımsız devletlerin dış politika anlayışına yön vermiştir. Bununla birlikte, bazı Batılı çevrelerde bağlantısızlık, Soğuk Savaş döneminde pasif veya etkisiz bir tutum olarak değerlendirilmiştir. Benzer biçimde, bazı Bağlantısızlar Hareketi üyeleri de “bağlantısızlık” kavramının olumsuz çağrışımlar taşıdığını ileri sürerek daha proaktif ve küresel etkileşime açık bir kavramsal çerçeve önermişlerdir. Bu durum, hareketin temel vurgusu ve anlamı üzerine dönemsel farklı yorumların doğmasına neden olmuştur (Rana, 2011, s. 112).

Bağlantısızlar Hareketi'nin Kuruluş İlkeleri (Kharel, 2020, ss. 1-12).

- a. Temel insan haklarına ve BM Şartı'nın amaç ve ilkelerine saygı.
- b. Bütün ulusların egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saygı.
- c. Büyük veya küçük, bütün ırkların ve bütün ulusların eşitliğinin tanınması.
- d. Başka bir ülkenin iç işlerine müdahale edilmemesi.
- e. Her ulusun BM Şartı'na uygun olarak bireysel veya kolektif meşru müdafaa hakkına saygı.
- f. Büyük güçlerin özel çıkarlarına hizmet etmek amacıyla oluşturulan kolektif savunma düzenlemelerinin istismar edilmesinden ve bu düzenlemelerin başka ülkeler üzerinde baskı kurmak için kullanılmasından kaçınılması.
- g. Herhangi bir devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasi bağımsızlığına karşı güç kullanma tehdidinden ya da güç kullanımından kaçınılması ve tüm uluslararası uyuşmazlıkların BM Şartı'na uygun olarak müzakere, arabuluculuk, uzlaşma ya da yargısal çözüm gibi barışçıl yollarla çözülmesi.
- h. Karşılıklı çıkarların ve işbirliğinin geliştirilmesi.
- i. Adalet ve uluslararası yükümlülükler saygı.

Ayrıca, küresel tehditlerle mücadelede üye devletler arasındaki çabaların eşgüdümünde Hareket'in aktif bir liderlik rolü üstlenmesi de hedeflenmiştir. Bu ilkeler, Belgrad'daki ilk Bağlantısızlar Hareketi Zirvesi'nde, Bandung Konferansı'nda ortaya konan ilkeler temel alınarak Hareket'in temel prensipleri olarak kabul edilmiştir (Kharel, 2020, ss. 1-12).

Hindistan'ın bağlantısızlık politikası, Soğuk Savaş döneminde ABD veya Sovyetler Birliği'nin başını çektiği askeri ittifaklara katılmak istemeyen eski sömürge ülkeleri arasında önemli bir uluslararası saygınlık ve prestij sağlamıştır. Ancak, 1971'de Sovyetler Birliği ile

imzalanan Dostluk ve İşbirliği Antlaşması ve Hindistan'ın 1980'lerde bazı küçük komşularının iç işlerine müdahale ettiği iddiaları gibi olaylar, Hindistan'ın bölgesel rakipleri ve çeşitli Batılı ülkeler tarafından, Yeni Delhi'nin bağlantısızlık ve müdahale etmeme politikasının yalnızca Güney Asya bölgesi dışındaki ülkelere yönelik olduğu şeklinde yorumlanmasına yol açmıştır. Hindistan, ekonomik kalkınmaya odaklanarak ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik sorunlarını uluslararası gündeme taşıyarak Bağlantısızlar Hareketi'ndeki rolünü yeniden güçlendirmeye çalışmıştır. Bağlantısızlar Hareketi'nin 1983'te Yeni Delhi'de düzenlenen zirvesi, Hareket içindeki Hindistan'ın konumunu pekiştirmiş; ancak Hindistan'ın Sovyetler Birliği'ne yakın duruşu ve Sovyetlerin Afganistan'ı işgali konusundaki tutumu bu zirveye gölge düşürmüştür (Dinkel, 2019, ss. 301-320).

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle Bağlantısızlar Hareketi, kuruluş amacını büyük ölçüde yitirmiş ve üyeleri arasında uluslararası, stratejik ve örgütsel konularda farklı görüşler ve gerginlikler ortaya çıkmıştır. 1992 yılında Cakarta'da düzenlenen zirvede Hindistan, gelişmiş ülkelerle çatışmacı bir ilişkiyi savunan Malezya gibi üyeler ile işbirliğini ve diyalogu ön plana çıkaran Endonezya gibi üyeler arasında dengeleyici bir rol oynamaya çalışmıştır. Günümüzün jeopolitik ortamında Hindistan, "çoklu-hizalanma" (multi-alignment) olarak adlandırılan, karmaşık bir dış politika örüntüsü sergilemeye devam etmektedir. Bu anlayış, Hindistan'ı ABD ve Rusya gibi çeşitli küresel güçlerle stratejik ortaklıklar kurmaya ve aynı zamanda kendisini yükselen güçler arasında bir lider olarak konumlandırmaya yöneltmektedir. Hindistan'ın BRICS ve G20 gibi platformlara aktif katılımı ve BM barışı koruma operasyonlarındaki rolü, uluslararası sorunları tek taraflı eylemlerden ziyade çok taraflı diplomasi ve işbirliği yoluyla ele alma yönündeki değişmeyen bağlılığını göstermektedir (Verma, 2024, ss. 778-782).

Başbakan Modi liderliğindeki mevcut hükümet, Hindistan'ın geleneksel bağlantısız kimliğini korurken aynı zamanda çağdaş küresel zorluklara da yanıt veren "yeni bir Panchsheel" formülü ortaya koymuştur. Bu yenilenmiş yaklaşım, ulusal güvenliğin sağlanması, ekonomik kalkınmanın desteklenmesi ve Hindistan'ın yumuşak gücünden yararlanılarak küresel sahnede saygın bir yer edinilmesi üzerine kuruludur. Hindistan, daha iddialı ve proaktif bir dış politika benimserken, Bağlantısızlığın temel ilkelerine ve dünya sahnesindeki özgün konumuna bağlı kalmaya özen göstermektedir. Bu konum, Hindistan'a herhangi bir büyük güce tamamen bağımlı olmadan uluslararası ilişkilerini sürdürme ve çok yönlü bir diplomasi yürütme esnekliği sağlamaktadır.

Hindistan, 21. yüzyılda, ulusal istikrarını ve egemenliğini korumasını, gerektiğinde farklı kaynaklardan askeri ve ekonomik destek almasını sağlayan bu esnek bağlantısızlık politikasını sürdürmektedir. Hindistan, stratejik hedeflerine ulaşmak için katı bir blok politikası izlemekten uzak durmaktadır. Son yıllarda Hindistan, bu politikayı, yabancı ortaklıklarını çeşitlendirmek ve ihtiyaç duyduğu alanlarda uluslararası destek sağlamak için kendi avantajına kullanmakta ve güçlü bir ülke olarak dış politika hedeflerini aktif bir şekilde takip etmektedir (Bhattacharya, 2023, ss. 210-222).

Bağlantısızlar Hareketi'nin 19. Zirvesi, 2024 yılının Ocak ayında "Ortak Küresel Refah İçin İşbirliğini Derinleştirmek" temasıyla Uganda'nın başkenti Kampala'da düzenlenmiştir. Zirveye, Bağlantısızlar Hareketi'ne üye 120 ülkenin liderleri ve temsilcileri katılmıştır. Hareketin kuruluşunun üzerinden 60 yılı aşkın bir süre geçmişken, Uganda, Güney Afrika, Zimbabve, Cezayir ve Mısır'ın ardından Bağlantısızlar Hareketi Liderler Zirvesi'ne ev sahipliği yapan beşinci Afrika ülkesi olmuştur. Hindistan'ın son dönemde "bağlantısızlık" ifadesi yerine "çoklu-hizalanma" veya "stratejik özerklik" gibi ifadeleri daha sık kullanması, Hindistan'ın Bağlantısızlar Hareketi'ne yönelik politikasında bir nüans değişikliğine işaret etmektedir. Bu durum, sadece semantik bir tercih meselesi olmayıp, Hindistan'ın değişen küresel koşullara uyum sağlama ve ulusal çıkarlarını daha esnek bir şekilde izleme arayışını yansıtmaktadır. Hatta bazı tartışmalarda, Hareket için yeni bir isim ve vizyon önerileri de gündeme gelmiştir. Kampala Zirvesi'nde, Bağlantısızlar Hareketi'nin devlet ve hükümet başkanları, üye ülkeler arasında uyum, dayanışma ve birliği yansıtacak ve Hareket'in özlemleri, değerleri ve uluslararası sorumluluklarıyla uyumlu olacak resmi bir amblem ve bayrağın oluşturulması konusunu da ele almışlardır (Tal Edgars, 2024).

Hindistan'ın bağlantısızlık politikası, dış politikasının önemli ve kalıcı dayanaklarından biri olmuş ve ülkenin uluslararası alanda bağımsız, itibarlı ve etkili bir konuma gelmesine katkı sağlamıştır. Hindistan'ın bağlantısızlık anlayışı, başlangıçtaki katı ideolojik ilkelerinden, çağdaş küresel sorunlarla mücadelede pratik ve stratejik hususları dikkate alan daha esnek bir yoruma doğru evrilmiştir. Günümüzde dünya çok kutuplu bir yapıya bürünürken, Hindistan'ın politikaları da bu değişime uyum sağlamış, bazı alanlarda önemli değişikliklere uğramış olsa da ülkenin karar alma mekanizmalarında ve dış politika uygulamalarında Bağlantısızlığın temel ruhu ve stratejik özerklik arayışı hâlâ önemli bir rol oynamaktadır.

2.3. Hindistan Dış Politikasında Yumuşak Güç

Yumuşak güç, günümüzde uluslararası diplomasinin en önemli ve stratejik unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir. Modern küresel düzende ülkelerin askeri veya ekonomik baskı uygulamadan, çekicilik ve ikna yoluyla etki alanlarını genişletmelerine olanak tanıyan bu kavram, uluslararası ilişkilerde giderek daha büyük bir rol oynamaktadır. Joseph Nye'nin 1990'lı yıllarda literatüre kazandırdığı yumuşak güç kavramı, sert güçten farklı olarak, bir ülkenin diğer devletlerin tercihlerini askeri güç ya da ekonomik baskı yerine cazibe, değerler, kültür ve dış politika yoluyla şekillendirme yeteneğine işaret eder. Nye, yumuşak gücü, "başkalarını zorlamak ya da ödüllendirmek yerine ikna ve rıza ile istediğini elde etme yeteneği" olarak tanımlar ve askeri ya da ekonomik baskının ötesinde, uzun vadede daha etkili sonuçlar üretebileceğini vurgular. Yumuşak güç, bir devletin ideolojisi, kültürel değerleri ve çekici kamu politikalarıyla küresel ölçekte etki yaratma kapasitesiyle öne çıkar (Rose, 2016).

Tablo 6. Yumuşak Güç ve Sert Gücün Karşılaştırılması

Yumuşak güç	Sert güç
İdeoloji, kültür, medya, kamu diplomasisi	Güvenlik tehdidi, askeri güçler, ekonomik boykot
İkna ve çekim	Zorlama ve tehdit
Uzun vadeli ve sürdürülebilir	Kısa vadeli ve geçici
Kültürel etki, İnsani Ppolitikalar, Demokratik değerler	Doğrudan müdahale, askeri saldırı, ekonomik yaptırımların uygulanması

(Yazar tarafından hazırlanmıştır)

Nye, dört yüzyıldan fazla bir süre önce Niccolò Machiavelli'nin rızanın zorlamadan daha önemli olduğunu vurguladığını anımsatarak, bilgi çağında kalpleri ve zihinleri kazanmanın öneminin katlanarak arttığını belirtir. Nye'ye göre, günümüzün teknolojik gelişmeleriyle birlikte bilgiye erişim ve yayılım hızı artarken, bu durum yumuşak gücün etkisini daha da artırmaktadır (2008, ss. 94-109). Ancak buna rağmen, siyasi liderlerin yumuşak gücün uluslararası ilişkilerdeki değişen rolü ve stratejik değeri üzerinde yeterince

durmadıklarını da ekler. Artık klasik realizmin egemen olduğu, sert gücün baskın olduğu diplomasi anlayışının yerine, yumuşak gücün öne çıktığı, kurumlararası ilişkilerin ve ideolojik politikanın daha fazla önem kazandığı bir çağ başlamıştır (Su Jiangli, 2016, ss. 10-20).

Günümüzde uluslararası sistemin karmaşık ve çok aktörlü yapısında, diplomasi ve yumuşak güç, ülkelerin dış politika stratejilerinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Özellikle demokratik değerler, özgürlükler, sivil toplum katılımı ve kültürel çeşitlilik gibi unsurlar, yumuşak gücü besleyen başlıca kaynaklardır. Hindistan bu açıdan öne çıkan ülkelerden biridir. Farklı kültürlerin, dinlerin ve dillerin bir arada var olduğu Hindistan, dünyanın en büyük demokrasilerinden biri olarak kabul edilmektedir. Hindistan, yoksulluk ve gelişmişlik düzeyi düşük toplumlarda dahi demokrasinin işleyebileceğini gösteren başarılı örneklerden biri olmuştur. Bu özellikleriyle Hindistan hem kendi bölgesinde hem de küresel ölçekte dikkat çekici bir yumuşak güç kaynağına sahiptir. Kadınların siyasete katılımı, basın ve düşünce özgürlüğü, adil ve özgür seçimlerin düzenli olarak yapılması gibi unsurlar, Hindistan'ın yumuşak gücünü destekleyen önemli faktörler arasında yer almaktadır (Kumar, 2020, ss. 217-221).

Hindistan'ın yumuşak gücü yalnızca siyasal ve demokratik değerlerle sınırlı değildir. Zengin kültürel mirası, özellikle Bollywood sineması ve müzik endüstrisiyle küresel düzeyde tanınırlık kazanan popüler kültürü, Hindistan'ı kültürel anlamda da güçlü bir aktör haline getirmiştir (Wagner, 2010, ss. 333-342). Hint diasporası da Hindistan kültürünün ve değerlerinin dünya çapında yayılmasında önemli bir rol oynamakta, böylece ülkenin yumuşak gücünü küresel ölçekte pekiştirmektedir (Thussu, 2013, ss. 156-162). Son yıllarda, Hindistan hükümeti kültürel diplomasi ve halklar arası etkileşim programlarını kurumsal olarak güçlendirmiş, Hindistan Kültürel İlişkiler Konseyi ve çeşitli kültürel değişim programları ile yumuşak güç kapasitesini daha da artırmaya yönelik adımlar atmıştır. Modi hükümeti ise bu stratejileri daha tutarlı ve stratejik bir biçimde uygulamış, Hindistan'ı yumuşak güç merkezi haline getirme vizyonunu öne çıkarmıştır (Ahmad, 2022, ss. 634-653).

Yumuşak güç Hindistan'ın dış politikasında kültür, eğitim ve kalkınma işbirliği yoluyla uluslararası arenadaki nüfuzunu artıran temel araçlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Hindistan, köklü kültürel mirasını, demokratik değerlerini ve bilimsel gelişmelerini kullanarak, bölgesel ve küresel ölçekte etkinliğini artırmayı başarmıştır. Özellikle Güneydoğu Asya, Doğu Asya, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da Hint kültürünün etkisi giderek yaygınlaşmakta, Hint diasporası ülkenin yumuşak güç kapasitesini güçlendirmektedir. Hindistan'ın yumuşak güç

stratejisi, zengin kültür mirası, demokratik yapısı, ekonomik büyümesi ve stratejik diplomatik angajmanları sayesinde, ülkeyi küresel ölçekte yükselen bir aktör haline getirmiştir.

2.3.1. Kültür ve Yumuşak Güç

Hindistan'ın yumuşak gücünün temelinde, ülkenin köklü ve çok katmanlı kültürel mirası yer almaktadır. Yoga, Ayurveda, geleneksel Hint dansı ve müziği gibi kültürel değerler, Hindistan'ın uluslararası alanda olumlu bir imaj kazanmasına ve küresel etkisinin güçlenmesine önemli katkı sağlamaktadır. Bu kültürel öğeler, Hindistan'ın yalnızca kendi sınırları içerisinde değil, dünya genelinde de kabul ve takdir görmesini sağlamaktadır. Özellikle yoga ve Ayurveda, Hindistan'ın kadim bilgi birikiminin ve felsefi derinliğinin bir yansıması olarak küresel sağlık ve yaşam tarzı trendlerinde ön plana çıkmıştır. Hindistan, bu kültürel değerlerini küresel ölçekte yaymayı, böylece yumuşak gücünü coğrafi sınırlarının çok ötesine taşımayı amaçlamaktadır.

Hint film endüstrisi olan Bollywood, ülkenin kültürel çeşitliliğini ve zenginliğini uluslararası arenada başarıyla temsil etmektedir. Bollywood filmleri yalnızca Hindistan'da değil, Orta Asya'dan Ortadoğu'ya, Güneydoğu Asya'dan Afrika'ya ve hatta Avrupa ile Amerika'ya kadar geniş bir coğrafyada izlenmekte ve ilgi görmektedir. Bu sayede, Hindistan kültürünün çeşitliliği ve çekiciliği dünya genelinde daha fazla tanınır hale gelmiş, ülkenin yumuşak gücü pekişmiştir. Hindistan'ın laiklik, esneklik, öğrenmeye açıklık ve kültürler arası etkileşim gibi değerleri, ülkeyi uluslararası toplumda barış ve uzlaşma arayışlarının da merkezi haline getirmiştir. Kültürel diplomasi, bu noktada Hindistan'ın yumuşak güç stratejisinin en önemli dayanaklarından biri olarak öne çıkmaktadır. Nitekim, Hint sanatı ve kültürü yüzyıllardır dünyanın dört bir yanında ilgiyle karşılanmış ve birçok farklı medeniyet üzerinde iz bırakmıştır.

Başbakan Modi döneminde yumuşak gücün daha da kurumsal ve stratejik bir biçimde kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Bu kapsamda Hint diplomasisinin stratejik söyleminde beş temel unsur öne çıkar: Medeniyet ve kültürel ilişkiler (Sanskritçe Ivam Sabhayata), şeref (Saman), bölgesel ve küresel güvenlik (Suroksha), ortak refah (Samridhi) ve diyalog (Samavad). Bu ilkeler, Hindistan'ın siyasi ve ekonomik hedefleriyle yakından ilişkilidir (Ministry of External Affairs, Government of India, 2019).

Kültürel ilişkiler, uluslararası düzeyde gerginliklerin azaltılması ve barış ortamının teşviki açısından da büyük önem taşımaktadır. Hindistan'da kültürel diplomasi faaliyetleri, 1950 yılında kurulan ve dış dünya ile kültürel bağların güçlendirilmesini amaçlayan Hindistan

Kültürel İlişkiler Konseyi (ICCR) aracılığıyla yürütülmektedir. Bu kurum, Hindistan'ın yalnızca komşu ülkelerle değil, aynı zamanda Afrika ve Latin Amerika'daki stratejik ortaklar ve yeni diyalog partnerleriyle de başarılı kültürel ilişkiler geliştirmesinde kilit rol oynamıştır. Özellikle yoga, Hindistan'ın barış ve refahı teşvik eden bir değer olarak küresel ölçekte öne çıkan simgelerinden biridir. Hindistan için yoga sadece fiziksel bir egzersiz değil, aynı zamanda felsefi ve manevi bir mirasın evrensel ifadesi olup, ülkenin uluslararası çekiciliğini daha da artırmaktadır (Mahapatra, 2016, ss. 3-9).

Hint kıyafetleri, özellikle sari gibi geleneksel giysiler, dünya genelinde kadınlar tarafından tercih edilmekte ve Hindistan'ın kültürel etkisini desteklemektedir. Tekstil sektöründeki çeşitlilik ve marka bilinirliği de ülkeye önemli bir avantaj sağlamaktadır (Natarajan, 2014, ss. 91-106). Hint mutfağı ise baharatları ve özgün yemekleriyle, başta İngiltere olmak üzere birçok ülkede popüler hale gelmiştir; örneğin İngiltere'de tavuk köri, ulusal yemeklerden biri olarak kabul edilmektedir. Bu durum, Hindistan'ın kültürel etkisinin yalnızca bölgesel değil, küresel düzeyde de güçlü olduğunu göstergesidir (Yıldırım, 2013,ss.8-14).

Hindistan'ın yumuşak güç stratejisinde İngilizce'nin yaygın bir şekilde ikinci dil olarak kullanılması da dikkate değerdir. Bu durum, hem uluslararası iletişimi kolaylaştırmakta hem de Hindistan'ın farklı kültürel ve dilsel yapısına bir çözüm sunmaktadır. Tüm bu unsurlar, Hindistan'ın kültürel mirasının ve değerlerinin, ülkenin yumuşak gücünün omurgasını oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Yoga, Ayurveda, Vedik mirasın küreselleşmesi ve dünyaca tanınan film endüstrisi sayesinde Hindistan, ekonomik ve askeri gücün ötesinde, etkili bir kültürel anlatı inşa etmiş ve küresel algıları şekillendirme potansiyelini her geçen gün daha fazla güçlendirmiştir.

2.3.2. Medya

Yumuşak güç uygulamalarında, çağımızda en etkin araçlardan biri medya diplomasıdır. Özellikle demokratik ve açık toplumlarda medya, sivil toplumun sesi ve demokrasinin koruyucusu olarak önemli bir işlev üstlenir; toplumun kültürel değerlerini ve çeşitliliğini uluslararası alana taşımada kritik bir rol oynar. Hindistan'da medya, yumuşak gücün gelişiminde merkezi bir yere sahip olmuştur. Ülkede 100.000'den fazla gazete ve dergi, 400'den fazla televizyon kanalı faaliyet göstermekte, bu kanallar pek çok farklı dilde yayın yaparak geniş kitlelere ulaşmaktadır. İngilizce yayın yapan Republic TV gibi kanallar, hem ülke içinde hem de küresel ölçekte izleyici kitlesine sahiptir. Ayrıca, bu platformların çevrimiçi

yayıncılık yoluyla dünyanın dört bir yanına ulaşması, Hindistan'ın kültürel diplomasisinin uluslararası etkisini önemli ölçüde artırmıştır. Çoğulculuğa dayalı demokratik değerlerin güçlendirdiği Hindistan, bu alanda dünyanın en büyük demokrasisi olarak, barışçıl ve çoğulcu yaşamın örneklerinden biri olmuştur. Hindistan'ın BM gibi uluslararası kuruluşlarda aktif rol üstlenmesi, iklim değişikliği, sürdürülebilir kalkınma ve uluslararası güvenlik gibi alanlarda yaptığı savunuculuk faaliyetleriyle yumuşak gücünü güçlendirmiştir (Preethi, 2024).

Günümüzde yumuşak güç, teknolojik gelişmelerle birlikte geleneksel medya araçlarının ötesine geçerek dijital medya ve sosyal ağlar aracılığıyla çok daha geniş ve hızlı bir etki alanı yaratmıştır. Hindistan'ın hızla büyüyen dijital ekosistemi, bu anlamda ülkenin yumuşak gücünün yeni bir vitrinidir. Hindistan'ın kültürel ihracatları—el sanatları, müzik, film ve mutfak kültürü—YouTube ve sosyal medya üzerinden küresel kitlelere ulaşmakta, bu da Hindistan'ın kültürel diplomasisinin etkinliğini artırmaktadır. "İnanılmaz Hindistan", "Startup Hindistan" ve "Dijital Hindistan" gibi kampanyalar, yalnızca ülkenin ekonomik potansiyelini ortaya koymakla kalmamış, aynı zamanda dijital diplomasi alanında da Hindistan'ı öncü ülkelerden biri haline getirmiştir. Dışişleri Bakanlığı ve ilgili kurumlar, ülkenin kültürel mirasını, demokratik değerlerini ve küresel sorumluluklarını dijital platformlar aracılığıyla yaygınlaştırmakta ve bu sayede Hindistan'ın uluslararası imajı daha da güçlenmektedir (Natarajan, 2014, ss. 91-106).

Hindistan, teknoloji ve dijitalleşmenin sunduğu imkanları kullanarak hem diaspora topluluklarıyla hem de uluslararası kamuoyuyla doğrudan iletişim kurabilmekte ve bu sayede geleneksel medya engellerini aşmaktadır. Ülkede dijital girişimler ve yazılım geliştirme alanında öne çıkan genç ve dinamik bir nüfus bulunmaktadır. Hindistan Yönetim Enstitüleri (IIMs) ve Hindistan Teknoloji Enstitüleri (IITs) gibi prestijli kurumlar, uluslararası alanda yetkin insan kaynağı yetiştirerek, Hindistan'ın bilgi toplumundaki yerini pekiştirmektedir. Ayrıca, Sevin ve Manor'un araştırmasına göre, Hindistan'ın çevrimiçi diplomatik kanalları, diaspora ve uluslararası topluluklarla kurulan iletişim ağlarını zenginleştirerek yumuşak güç stratejisinin başarısını artırmaktadır (2019, ss. 324-343).

Teknolojik evrim, Hindistan'ın uluslararası alanda bir liderlik anlatısı oluşturmaya da zemin hazırlamıştır. Natarajan'ın belirttiği gibi, teknoloji odaklı kamu diplomasisi, Hindistan'ın tarihi mirasını ve yenilikçi gelişmelerini uluslararası kamuoyuna anlatmada ve yumuşak güç payını artırmada önemli bir rol oynamaktadır. Sosyal medya kampanyaları ve dijital forumlar, Hindistan'ın küresel düzeyde hikayesini anlatmak, kamuoyunu etkilemek ve

dış politikasının kültürel boyutlarını öne çıkarmak açısından güçlü araçlardır. Böylece Hindistan, dijital çağda kültürel atılımlar, teknolojik gelişmeler ve küresel bilgi ekonomisindeki etkin rolüyle yumuşak gücünü daha da pekiştirmektedir.

2.3.3. Hindistan'ın Ekonomik Yumuşak Gücü

Başarılı ve güçlü bir ekonomi, bir ülkenin uluslararası arenada itibar ve nüfuz kazanmasında temel ve kalıcı bir unsur olarak öne çıkar. Walter Russell Mead'e göre, bir ülkenin ekonomik performansı ve kurumsal kapasitesi, yalnızca iç refahın değil, aynı zamanda uluslararası çekim gücünün de temelidir. Mead (2004, s. 89), ekonomik başarının diğer devletleri bu modeli taklit etmeye yönelttiğini ve böylece ekonomik gücün bir tür “yumuşak güç” işlevi gördüğünü belirtmektedir. Bu yaklaşım, kültürel veya diplomatik araçların ötesinde, ekonomik dinamizmin de uluslararası etkileycilik aracı olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir. Benzer şekilde, Nye da ekonomik ilişkilerin hem sert hem de yumuşak güç unsurlarını bünyesinde barındırabileceğini, fakat çoğu zaman ekonomik gücün yumuşak güç stratejisinde belirleyici bir rol oynadığını vurgular. Nye, gerçek dünyada ekonomik güç ilişkilerinin hangi unsurlarının sert, hangilerinin ise yumuşak güç olarak nitelendirilebileceğinin ayrımının çoğu zaman net olmadığını belirtmektedir (Nye, 2008, ss. 94-109).

Hindistan'ın yumuşak gücü, küresel algıları şekillendirmek ve diplomatik mesafeleri zorlama ya da askeri tehdit olmaksızın kapatmak için, ekonomik başarıları, gelişen politikaları ve etkili kurumları kullanabilme kapasitesine dayanmaktadır. 1991 yılında başlatılan ekonomik liberalleşme süreciyle birlikte Hindistan, uluslararası alanda imajını yeniden tanımlayan, kayda değer ve sürdürülebilir bir büyüme performansı göstermiştir. Artan ekonomik performans, güçlü bir iç pazarın gelişimi ve her geçen gün daha da büyüyen tedarik sektörü, Hindistan'ı yatırımcılar için cazip bir ülke haline getirmiş ve uluslararası ortaklıklarını güçlendiren bir ekonomik güç odağı olmasına olanak sağlamıştır. Aynı zamanda, bu ekonomik yükseliş Hindistan'a Afganistan da dahil olmak üzere diğer ülkelerle olan ilişkilerini derinleştirme ve uluslararası sistemdeki konumunu sağlamlaştırma fırsatı vermiştir (Wagner, 2010, ss. 333-342).

Hindistan'ın ekonomik yumuşak gücünün öne çıkan temalarından biri, ülkenin küresel ekonomiyle bütünleşmesi ve çok taraflı kurumlarla aktif ilişkiler kurmasıdır. Örneğin, Hindistan'ın G20 başkanlığı sırasında sergilediği liderlik, ülkenin ekonomik programlarını ve kapsayıcı küresel büyümeye olan bağlılığını uluslararası platformlarda görünür kılmıştır. Bu

liderlik vasıtasıyla, Hindistan kendini sorumlu bir ekonomik aktör olarak tanıtmış ve hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkelerde karşılık bulan politikaları savunmuştur. Hindistan, iç ekonomik reformlarını küresel ekonomik kurumların standartlarına uygun hale getirerek uluslararası diplomasi çevrelerinde görünürliğini artırmakta ve yumuşak güç potansiyelini pekiştirmektedir. Tarihsel olarak diplomasi alanında kayda değer ilerlemeler kaydeden Hindistan, küresel ekonomik hiyerarşide küçük bir aktörden güçlü bir oyuncuya dönüşmektedir. Bu dönüşüm, iç ekonomik çıktının diplomatik sermayeye dönüştürülmesi, ticaret anlaşmaları, doğrudan yabancı yatırımlar ve ekonomik destek mekanizmalarının bir nüfuz aracı olarak kullanılmasını içeren bilinçli bir stratejinin ürünüdür. Bu tür stratejiler, Hindistan'ın büyüyen ekonomik güç merkezi olarak anlatısını olumlu ve sürdürülebilir bir şekilde güçlendirmeye ve küresel ekonomik büyümeyi desteklemeye yardımcı olmaktadır (Dabhade, 2022, ss. 334-349).

➤ **Genel ekonomik durum**

Tablo 7. Hindistan'ın Ekonomik Göstergeleri

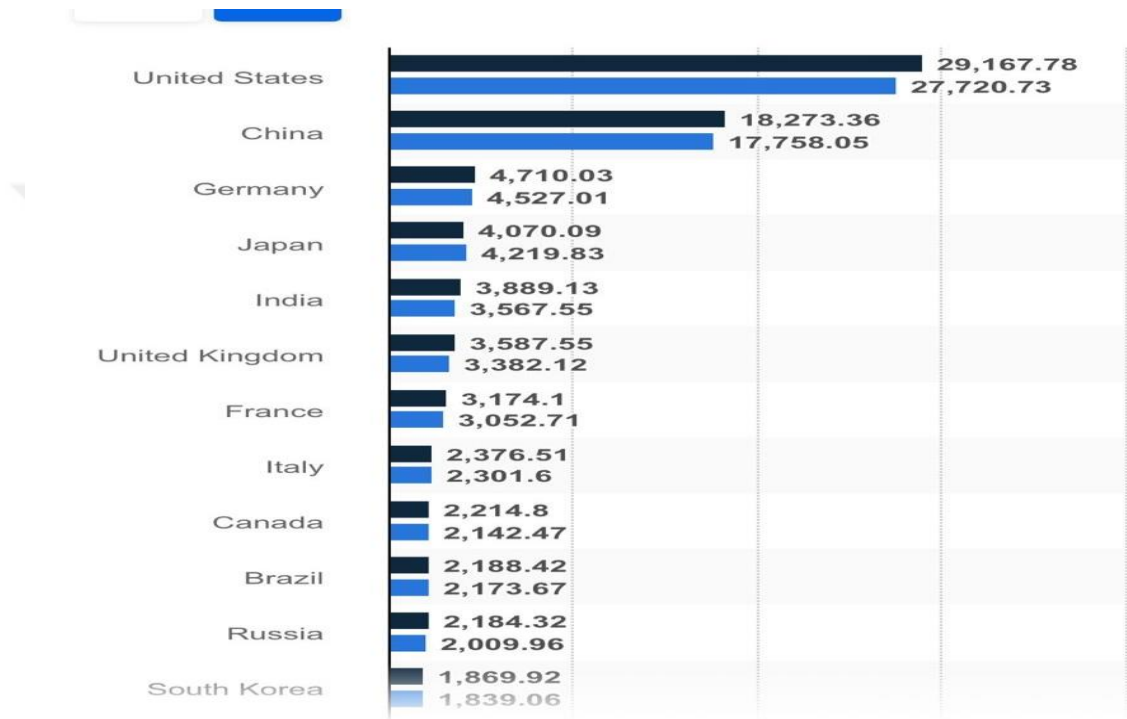
	2022	2023	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*
GSYİH (Cari Fiyatlar milyar \$)	3353,47	3567,55	3889,13	4271,92	4710,37	5193,51	5723,29	6307,19
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar -%)	7,0	8,2	7,0	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar- \$)	2 366	2 497	2 698	2 937	3 210	3 510	3 837	4 195
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort., %)	6,7	5,4	4,4	4,1	4,1	4,0	4,0	4,0
Cari İşlemler Dengesinin GSYİH'ye Oranı (%)	-2,0	-0,7	-1,1	-1,3	-1,6	-1,8	-2,0	-2,2
Nüfus (milyon)	1417,17	1428,63	1441,72	1454,61	1467,23	1479,58	1491,67	1503,47
Devletin Genel Toplam Borçlanmasının GSYİH'ye Oranı (%)	81,7	83,0	83,1	82,6	81,8	80,8	79,7	78,4

Kaynak: IMF, 2024.

Hindistan'ın reel büyüme verilerine baktığımızda, 2021 yılında yüzde 9,1, 2022 yılında yüzde 7,0 ve 2023 yılında ise yüzde 8,2 oranında bir ekonomik büyüme gerçekleşmiştir. Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından yapılan tahminlere göre, ülke ekonomisinin 2024 yılında yüzde 7,0, takip eden yıllarda ise yıllık ortalama yüzde 6,5 oranında büyümesi beklenmektedir (IMF, 2024). Üretim sektörü, hükümet politikaları, teknolojik gelişmeler ve piyasa koşullarına bağlı olarak dalgalanmalar göstermekle birlikte, ülke ekonomisinin genel çıktısında belirleyici bir rol üstlenmektedir. Özellikle KOBİ'ler, Hindistan ekonomisinin omurgası olarak kabul edilmekte; GSYİH'nın yaklaşık %30'unu üretmekte, ihracatın yaklaşık %50'sine katkıda bulunmakta ve istihdamın önemli bir bölümünü sağlamaktadır.

Son açıklanan verilere göre Hindistan, 3,889 trilyon dolarlık GSYİH'siyle ABD, Çin, Japonya ve Almanya'nın ardından dünyanın beşinci büyük ekonomisi olma özelliği taşımaktadır. IMF'nin projeksiyonlarına göre, Hindistan 2027 yılına kadar GSYİH'sini 5 trilyon doların üzerine çıkararak Japonya'yı da geride bırakmayı ve dünyanın üçüncü büyük ekonomisi olmayı hedeflemektedir. Bu hedefe ulaşmak için yıllık yaklaşık %12'lik bir büyüme oranı gerekmektedir (MOSPI, 2025) .

Tablo 8. 2024'te Gayri Safi Yurtiçi Hasılası (GSYİH) En Büyük 20 Ülke



Kaynak: World Bank, 2024.

Ancak, Hindistan'ın ekonomik büyümesi hızla devam ederken, kamu harcamalarının dağılımında bazı dengesizlikler dikkat çekmektedir. Örneğin, Hindistan'ın sağlık harcamaları GSYİH'nin yalnızca yaklaşık %1,6'sını oluşturmaktadır. Bu oran, OECD ortalaması olan %7,6'nın ve BRICS ortalaması olan %3,6'nın oldukça altındadır. Söz konusu eşitsizlik, sürdürülebilir kalkınma hedefleri ve kapsayıcı büyüme açısından iyileştirilebilecek potansiyel bir alan olarak değerlendirilmektedir.

Genel olarak bakıldığında, Hindistan'ın GSYİH hikayesi, yapısal sorunlarla iç içe geçmiş, ancak aynı zamanda güçlü büyüme fırsatlarıyla karakterize edilmektedir. Üretim, hizmet ve küçük ve orta ölçekli işletmelerin verdiği destekle Hindistan, küresel ekonomik güç merkezi olma yolunda ilerlemektedir. Bununla birlikte, yüksek reel büyüme oranlarının

sürdürülebilmesi için sağlık gibi temel sektörler'e daha fazla yatırım yapılması, sektörel eşitsizliklerin ve ekonomik kırılganlıkların giderilmesi gerekmektedir (Bhattacharya vd., 2023, ss. 213-234).

Büyük ve etkili bir ekonomi olmasının yanı sıra, Hindistan, gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerdeki ekonomik yumuşak gücünü artırarak dış politika stratejilerini desteklemektedir. Hindistan, altyapı ve kalkınma projeleriyle birçok ülkede etkili bir ortak olarak öne çıkmakta, özellikle eğitim, sağlık ve yol projelerinde yürüttüğü yatırımlar ile uluslararası arenada saygınlık kazanmaktadır. Bu projeler, Hindistan'ın farklı bölgelerde ilerlemesine yardımcı olmakta ve ekonomik yumuşak gücünü yükseltmektedir. Ayrıca, Hindistan, ekonomik yumuşak gücünü geliştirerek küresel rekabette öne çıkmak, rakip ülkeleri geride bırakmak ve dünya sahnesinde güçlü bir aktör olarak yer almak istemektedir (Bhattacharya vd., 2023, ss. 213-234). Genel olarak, Hindistan'ın ekonomik yumuşak gücü, dış politikasında bir kimlik ve stratejik meşruiyet unsuru haline gelmiştir.

2.4. Hindistan'ın Dış Politikasında GGİ'nin Yeri

GGİ, Hindistan'ın dış politikasında önemli bir stratejik araç olarak ortaya çıkmış, ülkenin daha geniş kapsamlı çok taraflı diplomasisini tamamlamış ve gelişmekte olan ekonomiler arasındaki liderlik rolünü pekiştirmiştir. Hindistan'ın GGİ yaklaşımı, stratejik özerkliğini korurken diğer gelişmekte olan ülkelerle dayanışmayı artırmak ve karşılıklı faydaya dayalı ilişkiler kurmak üzere tasarlanmıştır. Bu stratejinin bir parçası olarak Yeni Delhi, GGİ'yi karşılıklı yarar, iç işlerine karışmama ve egemenliğe saygı ilkeleri temelinde yürütmeyi hedeflemiştir. Bu politika, Hindistan'ın Afrika, Asya ve Latin Amerika'daki etkisini artırmasına yardımcı olurken, aynı zamanda gelişmiş ülkeler ve Çin gibi bölgesel rakipleri karşısında yükselen bir güç olarak konumunu sağlamlaştırmasına katkıda bulunmuştur (Mawdsley, 2017, ss. 401-414).

Hindistan, 1947 yılında bağımsızlığını kazandıktan sonra, gelişmekte olan dünyanın öncü seslerinden biri olarak, Küresel Güney ülkeleriyle dayanışma içinde olmayı ve Kuzey ülkelerinin (Avrupa ve Amerika) ekonomik ve siyasal hakimiyetine karşı alternatif bir duruş sergilemeyi dış politikasının temel unsurlarından biri olarak benimsemiştir. Bu bağlamda GGİ, Hindistan'a kalkınma diplomasisi, altyapı yatırımları, teknoloji transferi ve ticaret bağlantıları yoluyla uluslararası politikada daha etkili bir rol oynama fırsatı sunmuştur. Son yıllarda Hindistan, geleneksel GGİ anlayışını, kendi stratejik hedeflerini ilerletmenin bir aracı olarak giderek daha fazla kullanmaktadır. Bu yaklaşım, benzer zorluklarla karşı karşıya olan ülkelerin

sürdürülebilir kalkınma için ortak çözümler üretebileceğini ve küresel kalkınma anlatısını yeniden şekillendirebileceğini göstermeyi amaçlamaktadır (De Moraes Achcar, 2022, ss. 8-27).

Hindistan, GG'İni, gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasını desteklemek ve uluslararası sistemdeki kendi nüfuzunu artırmak amacıyla stratejik bir araç olarak görmektedir. Batılı ülkelerin dış yardımlarını çoğunlukla belirli siyasi ve ekonomik koşullara bağlamalarının aksine Hindistan, GGİ kapsamındaki ilişkilerini karşılıklı saygı, iç işlerine karışmama ve ortak fayda ilkeleri üzerine inşa etmeye özen göstermiştir. Hindistan'ın Afrika, Asya ve dünya genelindeki diğer gelişmekte olan ülkelere kalkınma desteği sağlama konusunda köklü bir geçmişi bulunmaktadır ve bu durum, ülkenin GGİ'ne ve uluslararası dayanışmaya olan bağlılığının açık bir göstergesidir. Bu taahhüt, Hindistan'ın küresel kalkınma ve yardımlaşma çabalarında önemli bir dönüm noktası olan Hindistan Kalkınma ve Ekonomik Yardım Programı (Indian Development and Economic Assistance Scheme - IDEAS) aracılığıyla daha da somutlaşmış ve genişlemiştir. Hindistan Dışişleri Bakanlığı (MEA) tarafından koordine edilen bu program kapsamında, Hindistan İhracat-İthalat Bankası (Exim Bank) aracılığıyla sağlanan imtiyazlı kredi hatları, gelişmekte olan ülkelerdeki çeşitli kalkınma projelerini desteklemek amacıyla kullanılmaktadır (Ansari, 2024).

Hindistan hükümeti, yaklaşık kırk yıldır, çoğunlukla Asya, Afrika ve Karayipler'de bulunan dostane ilişkiler içinde olduğu gelişmekte olan ülkelere kredi hatları aracılığıyla mali destek sağlamaktadır. Başlangıçta bu kredi hatları, Hindistan hükümetinin alıcı ülkelere doğrudan mali destek sağladığı hükümetler arası anlaşmalar şeklindeydi. Ancak bu uygulama 2003-2004 döneminden itibaren değişmiş olup, günümüzde Hindistan hükümetinin desteği ve garantisiyle kredi hatları, Hindistan İhracat-İthalat Bankası (Exim Bank) aracılığıyla sağlanmaktadır. Hindistan hükümeti, bu kredi hatları aracılığıyla, düşük faiz oranları ve uzun geri ödeme süreleri gibi uygun koşullarla çeşitli ülkelere finansal destek sunmaktadır. Bu destek, Asya (Bangladeş, Nepal ve Sri Lanka gibi komşular başta olmak üzere), Afrika, Rusya, Ukrayna, Belarus gibi eski Sovyet cumhuriyetlerini de içeren Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) bölgesi ve Latin Amerika'yı kapsayan geniş bir coğrafyaya yayılmaktadır. Exim Bank, Hindistan Hükümeti tarafından 1981 yılında çıkarılan bir yasa ile kurulmuş olup, ülkenin dış ticaretini ve yatırımını desteklemenin yanı sıra, bu tür kalkınma kredilerinin yönetiminde de merkezi bir rol oynamaktadır. Exim Bank, geniş bir ürün ve hizmet yelpazesi sunarak Hindistan sanayisinin ve özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ) uluslararası alanda büyümesine katkıda bulunmaktadır.

Hindistan, IDEAS programı kapsamında imtiyazlı kredi hatları şeklinde önemli miktarda kalkınma desteği sunmaktadır. Bugüne kadar toplam değeri 32 milyar ABD dolarını aşan 300'den fazla kredi hattı, dünya genelinde 68 ülkeye ulaştırılmış ve sanayi, tarım, sağlık, altyapı geliştirme ve bilgi teknolojileri gibi çeşitli alanlarda yaklaşık 600 projenin hayata geçirilmesine destek sağlamıştır. Bu kredi hatlarının önemli bir kısmı (yaklaşık 7,862 milyar dolar değerinde), Hindistan'ın "Önce Komşuluk" (Neighbourhood First) politikası kapsamında Nepal, Sri Lanka, Maldivler ve Bangladeş gibi komşu ülkelere tahsis edilmiştir. Bu bölgesel bağlantısallık ve işbirliği programının amacı, ekonomik büyümeyi hızlandırmak, halklar arası ilişkileri geliştirmek ve bölgesel ticareti artırmaktır. "Önce Komşuluk" politikasının ötesinde, yaklaşık 12 milyar dolar değerindeki kredi hatları,42 Afrika ülkesine sağlanmış; ayrıca Latin Amerika, Okyanusya ve Bağımsız Devletler Topluluğu ülkelerine de fon tahsis edilmiştir. Hindistan, bu kredi hatları aracılığıyla Küresel Güney'deki ülkelere şeker fabrikaları kurulumu, teknoloji parkları geliştirilmesi, eğitim altyapısının iyileştirilmesi, metro projeleri ve genel altyapı geliştirme gibi çeşitli projelerde destek sağlamıştır (Ansari, 2024).

IDEAS programı başlangıçta 2005-2006 mali yılında beş yıllık bir süre için başlatılmış, daha sonra Bakanlar Kurulu tarafından 2011 yılında 2010-2011 ile 2014-2015 mali yıllarını kapsayacak şekilde beş yıl daha uzatılmıştır. Hükümet, 2015 yılında planı bir beş yıl daha uzatmış olup, 2024 mali yılı Birlik Bütçesi'nde de programa önemli kaynaklar tahsis edilmiştir.

Son yıllarda LoC programı birçok alanda hızlı bir büyüme kaydetmiştir; sağlanan kredilerin toplam büyüklüğü, Hindistan'ın tüm ikili yardımları içindeki payı ve Exim Bank'ın bu süreçteki rolü önemli ölçüde artmıştır. Küresel kalkınma gündemi değiştikçe ve yeni zorluklar ile fırsatlar ortaya çıktıkça IDEAS programının da bu değişimlere uyum sağlaması gerekmektedir. Örneğin, programın, yoksulluğun ortadan kaldırılması, sürdürülebilir kalkınmanın ilerletilmesi ve iklim değişikliğiyle mücadele gibi küresel çabaları daha etkin bir şekilde desteklemesi için BM SKH ile daha yakın bir uyum içinde olması hedeflenmektedir (Ansari, 2024).

IDEAS programı, Hindistan'ın dış politikasında önemli bir yer tutmakta ve ülkenin özellikle Afrika ve Güney Asya'daki ortak ülkelere imtiyazlı krediler, kapasite geliştirme programları ve teknik yardım yoluyla kalkınmayı teşvik etme çabalarını somutlaştırmaktadır. Program, aynı zamanda ikili ilişkileri ve ekonomik diplomasiyi güçlendirerek, Hindistan'ın yumuşak gücünü küresel ölçekte yansıtarak ülkenin stratejik ve ekonomik çıkarlarını da ilerletmektedir. Programın etkinliğini daha da artırmak için, sürdürülebilir borç yönetimi, proje

uygulanmasında şeffaflık ve yerel ihtiyaçlarla uyum gibi konulara daha fazla odaklanılması gerekmektedir. Hindistan, bu tür sorunların çözümüne yönelik adımlar atarak GGİ'nde ve küresel kalkınma çabalarında lider bir oyuncu olarak konumunu daha da sağlamlaştırabilir.

Hindistan'ın GGİ ile ilişkilerinin temel unsurlarından biri de, uluslararası alanda nüfuz sağlamanın önemli bir aracı olarak sağlık diplomasisini kullanmasıdır. Örneğin, COVID-19 salgını sırasında başlatılan "Aşı Maitri" (Vaccine Friendship) kampanyası, yalnızca küresel bir sağlık sorununa müdahale girişimi değil, aynı zamanda Hindistan'ın gelişmekte olan ülkelere destek olma taahhüdünün de bir göstergesiydi. Bu girişim, hem acil sağlık ihtiyaçlarına yanıt vermiş hem de Hindistan'ı ortak zorluklara karşı mücadelede güvenilir bir ortak olarak konumlandırmıştır. Bu kampanyanın altında yatan yaklaşım, gelişmekte olan ülkeler arasındaki siyasi dayanışmayı ve işbirliğini ön plana çıkararak, Kuzey merkezli geleneksel yardım paradigmalarının teknokratik ve koşullu yaklaşımlarına bir alternatif sunmuştur (De Moraes Achcar, 2022, ss. 8-27).

Hindistan'ın sağlık diplomasisinin yanı sıra, BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin, Güney Afrika) gibi çok taraflı platformlara aktif katılımı da küresel yönetimde gelişmekte olan ülkelerin sesini yükseltme aracı olarak GGİ'ne olan bağlılığının altını çizmektedir. Hindistan, bu platformlarda, teknolojik yenilik, ekonomik istikrarsızlıkla mücadele, uluslararası kurumlarda adil temsil gibi acil sorunların ele alınması için diğer gelişmekte olan ekonomilerle işbirliği yapmaktadır. Kalkınma diplomasisine yönelik bu kolektif yaklaşım, yalnızca ikili ilişkileri derinleştirmekle kalmamakta, aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerin ortak çıkarlarının ve ölçek avantajlarının savunulduğu çok kutuplu bir dünya düzeninin güçlenmesine de katkıda bulunmaktadır. BRICS ve benzeri platformların işbirliğine dayalı projeleri ve ortak tutumları, Hindistan'ın GGİ girişimlerine daha fazla içerik ve etkinlik kazandırmakta, küresel ölçekte kalkınma ve güvenliğin birbirine bağlılığını vurgulamaktadır (Roberts vd. 2017, ss. 109-166). Ayrıca, GGİ'nin Hindistan'ın dış politikasına katkısı, sağlık sektörünün ötesine geçerek, altyapı, eğitim, tarım, enerji ve bilgi teknolojileri gibi temel sektörlerde kapasite oluşturma ve teknik destek sağlama çabalarını da kapsamaktadır. Deniz güvenliği, enerji lojistiği ve çevresel sürdürülebilirlik gibi alanlarda yürütülen işbirliği projeleri, özellikle Çin'in bölgedeki artan etkisine karşı bölgesel jeopolitik dengeleri korumayı ve istikrarı sağlamayı amaçlayan Hindistan'ın "Önce Komşuluk" stratejisiyle giderek daha fazla örtüşmektedir. Hindistan'ın Afrika ülkeleri ve Afganistan gibi bölgelerde GGİ ortaklıkları çerçevesinde sağladığı yardımlar, kısmen Çin'in artan nüfuzunu dengelemeyi de hedeflemektedir. Çin, Hindistan'ın önemli bir bölgesel rakibi olup, "Bir Kuşak, Bir Yol" gibi

büyük ölçekli girişimleriyle birçok ülkeyi etkilemiştir. Hindistan da bu bölgelerde kendi etki alanını genişletme ve daha fazla güç elde etme arayışındadır. Hindistan'ın GGİ yaklaşımı, ortak ülkelerin kendi kendine yeterliliğini ve ekonomik olarak güçlenmesini önceliklendiren bir diplomatik anlatıyı savunmakta ve böylece daha adil ve dengeli bir uluslararası düzenin oluşumunu desteklemektedir (Jain & Gill, 2024, ss. 27-33).

Hindistan, GGİ çerçevesinde çok sayıda eğitim bursu sağlamaya devam etmekte ve kalkınma yardımlarının dağıtımında stratejik ve ekonomik mülahazaların önemini vurgulamaktadır. Hindistan'ın yardımlarının önemli bir kısmı, siyasi ve stratejik çıkarlar doğrultusunda şekillendirilmekte ve benzer gelişme aşamalarında olan, coğrafi olarak yakın veya stratejik öneme sahip ülkelere öncelik verilmektedir. Bu yaklaşım, ekonomik nüfuzun güçlendirilmesini ve bölgesel entegrasyonun teşvik edilmesini hedefleyen pragmatik bir anlayışı yansıtmaktadır. Ayrıca, uluslararası sistemde yükselen yeni donörlerin değişen rolü üzerine yapılan çalışmalar, Hindistan'ın kalkınma diplomasisindeki aktif rolünün, ekonomik çıkarların stratejik hedeflerle bilinçli bir şekilde uyumlu hale getirilmesiyle karakterize edildiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, Hindistan'ın dış yardımları sadece yurtdışında ekonomik büyümeyi desteklemeye değil, aynı zamanda ülkenin küresel yönetimdeki konumunu ve etkisini güçlendirmeye yönelik bir politika aracı olarak da hizmet etmektedir (Gulrajani & Faure, 2019, ss. 231-244).

Gelişmiş ortaklıklar ve çok taraflı angajmanlarla desteklenen GGİ, Hindistan'ın dış politikasında merkezi bir konuma sahiptir. GGİ, Hindistan'ın kalkınma diplomasisinde çok yönlü bir araç olarak uygulanmakta; ülkenin bölgesel ve küresel ortaklarıyla daha eşitlikçi bir zeminde etkileşim kurmasına ve gelişmekte olan ülkeler arasında lider bir rol üstlenmesine olanak tanımaktadır. GGİ aracılığıyla Hindistan, kolektif ilerlemeyi, karşılıklı öğrenmeyi ve stratejik özerkliği ön planda tutan bir ülke imajı sunmaktadır. Hindistan'ın hızlı ekonomik büyümesi ve uluslararası örgütlerdeki artan rolü göz önüne alındığında, GGİ'nin Hindistan dış politikasında önemli bir gündem maddesi olmaya devam etmesi beklenmektedir.

2.5. Güney-Güney İşbirliği Çerçevesinde Hindistan'ın Desteklediği Ülkeler

GGİ, gelişmekte olan ülkeler arasında bilgi, deneyim, teknoloji ve kaynakların paylaşımına, ortak kapasitelerin geliştirilmesine ve kolektif dayanışmaya dayalı bir kalkınma modeli olarak öne çıkmaktadır. Küresel Güney'de öncü bir ülke konumunda olan Hindistan, 1950'lerden bu yana eğitim, teknoloji, altyapı ve çeşitli diğer alanlardaki yatırımlar ve işbirlikleri yoluyla sürdürülebilir kalkınmaya ve GGİ dayanışmasına etkili bir katkı sağlamaya

çalışmaktadır (Chaturvedi, 2016, ss. 14-43). Afganistan, Hindistan'ın GGİ politikasında önemli yer tutmakta olup üçüncü bölümde ikili ilişkiler detaylı biçimde ele alınacaktır. Hindistan'ın GGİ kapsamında işbirliği yapmakta olduğu bölgelerin başında GGİ ülkeleri gelmektedir.

- a. Güney Asya Ülkeleri (Komşuluk Politikası): Hindistan'ın "Önce Komşuluk" politikası doğrultusunda, Bangladeş, Bhutan, Nepal, Sri Lanka ve Maldivler gibi Güney Asya ülkeleriyle ilişkileri ve kalkınma işbirlikleri büyük önem taşımaktadır. Bu ülkelerle hidroelektrik projeleri, sınır ötesi bağlantı hatları (yollar, demiryolları, enerji iletim hatları), ticaret kolaylaştırma ve kapasite geliştirme gibi alanlarda önemli işbirlikleri yürütülmektedir. Bu tür desteklerin amacı, bölgesel entegrasyonu güçlendirmek, ekonomik refahı artırmak ve aynı zamanda Çin'in Güney Asya'daki artan etkisine karşı bir denge unsuru oluşturmaktır.
- b. Afrika (Kıtasal ve Stratejik Ortak): Afrika kıtası, Hindistan'ın GGİ politikasında önemli ve özel bir yere sahiptir. Tanzanya, Etiyopya, Kenya, Nijerya, Gana ve Mozambik gibi birçok Afrika ülkesi, Hindistan'ın kalkınma yardımlarının ve imtiyazlı kredi hatlarının başlıca alıcıları arasında yer almaktadır. Pan-Afrika e-Ağ Projesi (tele-eğitim ve tele-tıp hizmetleri sunan) gibi girişimler, Hindistan'ın Afrika'ya teknoloji ve bilgi transferi konusundaki yenilikçi programlarına örnek teşkil etmektedir. Hindistan-Afrika Forum Zirveleri, bu işbirliğini daha da kurumsallaştırmış ve derinleştirmiştir (*Ministry of External Affairs, 2019*).
- c. Güneydoğu Asya (Doğu'ya Doğru Hareket Politikası): Hindistan, "Doğu'ya Doğru Hareket Et" (Act East) politikasının bir parçası olarak Myanmar, Vietnam, Laos, Kamboçya ve diğer ASEAN ülkeleriyle çeşitli altyapı, bağlantısallık ve kapasite geliştirme projeleri üstlenmektedir. Bu desteklerin amacı, ekonomik bağları geliştirmek ve güçlendirmek, bölgesel güvenliğe katkıda bulunmak ve Hint-Pasifik bölgesindeki stratejik varlığını artırmaktır (Chaturvedi, 2016, ss. 15-43).
- d. Latin Amerika ve Karayipler: Latin Amerika ve Karayipler bölgesi, Hindistan'ın GGİ politikasında geleneksel olarak öncelikli bir alan olmasa da, son yıllarda Brezilya, Surinam, Guyana ve diğer bazı ülkelerle özellikle ilaç, bilgi teknolojileri, tarım ve yenilenebilir enerji alanlarında işbirliği ve destek faaliyetleri artmıştır. Bu eğilim, Hindistan'ın GGİ ufkunu genişletme ve küresel ortaklıklarını çeşitlendirme arayışını göstermektedir (Carrillo Roa & Santana, 2012, ss. 368-375).

GGİ çerçevesinde Hindistan, ekonomik ve teknolojik olanaklarını kullanarak gelişmekte olan ülkeleri desteklemede önemli ve önde gelen aktörlerden biri haline gelmiştir. Hindistan'ın bu

sektördeki politikası eşitlik, karşılıklı saygı ve ortak çıkarlar ilkesine dayanmaktadır. Hindistan, Afganistan, Nepal, Butan, Maldivler, Sri Lanka, Myanmar ve bazı Afrika ülkeleri gibi gelişmekte olan ülkeleri desteklemiştir. Bu destek esas olarak eğitim, sağlık, altyapı, teknoloji ve tarım sektörlerine odaklanmıştır. Afganistan'da Hindistan'ın yeniden yapılanma, insan kaynakları eğitimi ve altyapı geliştirmedeki rolü bu politikanın açık bir örneğidir. Hindistan'ın bu destekteki amacı yalnızca ekonomik yardım değil, aynı zamanda Güney ülkeleri arasındaki siyasi ve diplomatik konumunu doğrulamak ve uluslararası sistemdeki rolünü sürdürmektir.



ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HİNDİSTAN-AFGANİSTAN İLİŞKİLERİ

3.1. 2001 Öncesi Afganistan-Hindistan İlişkileri

Hindistan-Afganistan ilişkileri, eski çağlardan bu yana çeşitli tarihi, kültürel, ekonomik ve siyasi sektörlerde etkili olan Güney Asya bölgesindeki en önemli ikili ilişkilerden biridir. Kültürel, ekonomik ve coğrafi ortaklığa dayanan bu ilişkiler, geçtiğimiz yüzyıllarda sayısız değişime uğramıştır. Orta Asya ile Hindistan yarımadası arasında bir köprü olan Afganistan, malların, kültürün ve medeniyetin aktarımında önemli bir rol oynamıştır. İpek Yolu gibi ticaret geçişlerinin yönteminden iki millet arasında sanat, dil, din ve gelenekler dönüşmüştür. İki ülkenin tarihsel ilişkileri, Hindistan ile kültürel ve ticari ilişkileri olan Gazneliler, Gurlular ve Timurlular gibi imparatorluklardan etkilenmiştir. Dil ve sanat da Babür döneminde Hint saraylarında bu ülkeler arasındaki derin kültürel etkileşimi gösteren konulardan biridir. Soğuk Savaş sırasında Hindistan Afganistan'daki mevcut rejimi desteklerken Pakistan ve ABD Mücahidleri destekledi. Bu siyasi ve stratejik rekabetin bölgesel ilişkiler üzerindeki etkisi büyük oldu. Güney Asya'nın ana güçlerinden biri olan Hindistan, Afganistan'a yönelik dış politikasını jeopolitik, güvenlik ve ekonomik kaygılar doğrultusunda planlamıştır. Afganistan, coğrafi konumu ve bölgedeki tarihi imajı nedeniyle Hindistan için stratejik bir değere sahiptir. Hindistan'ın Afganistan'a yönelik dış politikası kalkınmayı desteklemek, bölgesel istikrarı teşvik etmek ve terör tehditlerine karşı koymak gibi ilkelere dayanmıştır. Afganistan, 1947 yılında Hindistan Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından Hindistan hükümetini tanıyan ilk ülkelerden biri oldu ve BM üyeliğine olumlu oy verdi. Ancak Afgan monarşisi ile Hindistan Cumhuriyeti arasındaki resmi ilişkiler 4 Ocak 1950'de Dostluk ve Dostluk Antlaşması'nın imzalanmasıyla başladı. Son yetmiş yılda Afganistan'da meydana gelen çeşitli değişikliklere rağmen, ülkeler arasındaki siyasi ilişkiler genel olarak dostça ve stratejik olarak tanımlanabilir (Hasht Sohb,2022).

3.1.1. Afganistan'da Şah Dönemi (1950–1973)

Bu dönemde Hindistan ile Afganistan arasında diplomatik ilişkilerin temelleri atıldı. Bu ilişkiler, iki ülke arasındaki ikili, bölgesel, uluslararası ilişkiler ve üst düzey diplomatik arenada ele alınabilir. Bağlantısızlar Hareketi'nin kurucuları olan Afganistan ve Hindistan, sömürgeciliğin sona erdirilmesi, ırk ayrımcılığına karşı politikalar ve ulusal kurtuluş hareketinin savunulması ortak vizyonunu küresel ilişkilerinin ön saflarına yerleştirdiler. Afganistan ve Hindistan'ın Pakistan ile yaşadığı bölgesel sınır anlaşmazlıkları iki ülke arasındaki iyi ilişkileri derinden etkilemiştir. Hindistan hükümeti, ulusların kendi kaderini tayin hakkını kullanarak, Peştunistan konusunda Kabil'in tutumunu büyük ölçüde açıkça destekledi. Ancak Afganistan Kraliyet Hükümeti, 1971 yılında Bangladeş'in Pakistan'dan ayrılması konusunda tarafsız kaldı. Bu durum Yeni Delhi tarafından kabul edilmedi, ancak konuya ilişkin net bir tepki gösterilmedi. İki ülke arasındaki ikili ilişkiler çeşitli alanlarda gelişme kaydetti, iki ülke liderleri Kabil ve Yeni Delhi'ye sık sık resmi ziyaretlerde bulundu. Bu ziyaretlerin çoğu iki ülke arasındaki dostane ilişkilerin yoğunlaşmasına vurgu yaptı. Bu dönemde iki ülke birbirlerinin başkentlerinde büyükelçilikler açmış, Afganistan ve Hindistan'ın çeşitli şehirlerinde ise karşılıklı olarak konsolosluklar açılmıştır (Hasht Sohb,2022).

3.1.2. Afganistan Cumhuriyeti (1973-1978)

Muhammed Davud Han yönetimindeki Birinci Afganistan Cumhuriyeti, Hindistan-Afganistan ilişkilerinde yeni ve önemli bir dönemi başlatmıştır. Bu dönem, siyasi yönelim, ekonomik etkileşimler ve bölgesel jeopolitiğin durumu ve doğasına yansımıştır. Davud Han'ın 1973'teki darbesiyle monarşinin ortadan kaldırılıp yerine cumhuriyetin kurulmasıyla, özellikle Sovyetler Birliği ve Batı'dan gelen dış saldırılara karşı daha fazla bağımsızlık ve modernleşme dönemi başlamıştır. Hindistan'ın Davud Han'ın cumhuriyetiyle ilk ilişkisi ihtiyatlı bir iyimserlikle gerçekleşti. Başbakan Indira Gandhi yönetimindeki Hindistan hükümeti, Dvud Han'ın hükümetini, geleneksel olarak Pakistan etkisi altında olan Afganistan ile ilişkileri ön plana çıkarmak ve yoğunlaştırmak için bir fırsat olarak gördü. Bu stratejik revizyon, giderek daha çok ABD'nin kaçınılmaz Soğuk Savaş'ıyla çakışan ve çoğunlukla Hindistan'ın aleyhine olan Pakistan'ın oluşturduğu artan tehdidi azaltma arzusundan kaynaklanıyordu. Hindistan, özellikle Pakistan'ın ABD ile olan askeri ve siyasi bağları nedeniyle, Afganistan'ın kurulmasının ardından Pakistan'ın bölgedeki hakimiyetine karşı bir denge unsuru olarak işlev görmüştür (Zazai & Rahmani, 2024, ss. 58-63). Ekonomik açıdan Hindistan, Afganistan'a yönelik destek programlarını genişleterek altyapı geliştirme ve teknik eğitime odaklandı ve bu

da Afgan hükümetinin modernizasyonuna yardımcı oldu. Bu ittifak, Afganistan'ın iç dönüşümüne rağmen, bölgede dolaşımda olan sol ideolojilerden önemli ölçüde etkilenmiş ve iki ülke arasında iyi niyet duygusu yaratmıştır.

Ayrıca Davud Han hükümeti Afganistan'ın uluslararası ittifaklarındaki dönüşümü takip ederek Pakistan'a olan bağımlılığını azalttı ve Hindistan ve Sovyetler Birliği ile ilişkilerden yararlandı. Bu stratejik değişim, Davud Han'ın açıkça Sovyet desteği araması ve aynı zamanda Afganistan'ın jeopolitik durumuna pratik bir yaklaşım sunan Hindistan'ın ekonomik desteğini aramasıyla özellikle belirginleşti. Bu durum, Pakistan'ın Kabil'deki nüfuzunun geçici olarak azalmasına neden oldu ve bu durum İslamabad'da endişelere yol açmıştır (Datta, 2021, ss. 197-2014). Ancak Davud Han'ın laiklik ve milliyetçiliğe vurgu yapması Afganistan'daki çeşitli kesimler tarafından hoş karşılanmadı. Otoriter yönetim biçimi daha fazla huzursuzluğa yol açtı ve 1978 devrimiyle sonuçlandı, Sovyet destekli komünist rejimin devrilmesi önemli bir ideolojik dönüşüme yol açmıştır. Bu dramatik gelişme Hindistan için yeni sorunlar yarattı; zira laik ve bağımsız bir Afganistan'la ittifak kuran Hindistan, şimdi giderek Sovyet çıkarlarıyla ittifak kuran komşu bir imparatorlukla karşı karşıyaydı. Bu durum, ileride Hindistan-Afganistan ilişkilerini daha da karmaşık hale getirecektir (Mosamim & Villeneuve, 2024, ss. 262-279). Devrimle birlikte Hindistan, Afganistan'daki siyasi manzaradaki acil değişimin ortasında konumunu yeniden değerlendirmek zorunda kalmıştı. Davud Han döneminde öne çıkan ilişkiler, yeni komünist rejimin Güney Asya'daki dış jeopolitik dinamiklerinde yarattığı dönüşümle baltalandı ve bu durum Hindistan'ın bundan sonra ihtiyatlı bir angajmana yönelmesine yol açmıştı.

3.1.3. Halkın Demokratik Partisi (1978-1991)

Demokratik Parti liderliğinde Afganistan Demokratik Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla Hindistan, ülkenin yeni egemenliğini tanıyan dünyadaki ilk ülkeler arasında bir kez daha yer aldı. Sovyetler Birliği ile ittifakın ardından ortaya çıkan yeni hükümet, Güney Asya'daki jeopolitik yapıyı kökten değiştirdi. Bu durum, özellikle Hindistan'ın Afganistan'a yönelik dış politikasını etkiledi. Başlangıçta Afganistan Halk Demokratik Partisi'nin ortaya çıkışı Hindistan tarafından temkinli bir politikayla karşılandı. Hindistan liderliği, komünist hükümeti, Afganistan'daki muhalif güçleri sürekli destekleyen Pakistan'a yönelik artan sızmalara karşı potansiyel bir müttefik olarak görüyordu. Hindistan, Afganistan'ın istikrarlı olmasından endişe duyuyordu çünkü bu ülke, Pakistan'ın ve Hindistan'a yönelik askeri politikalarının oluşturduğu tehditlere karşı bir denge unsuru görevi görüyordu. Buna rağmen Hindistan, Afganistan Halk

Demokratik Partisi ile ilişki kurmaya ilgi gösterdi ve ortak çıkarlara dayalı kalıcı bir diplomatik ilişki kurmayı amaçladı (Yousuf, 2023, ss. 343-361).

Sovyetler Birliği'ne dayanan Afganistan Halk Demokratik Partisi ile kurulan bu ittifak, 1979'dan sonra karmaşık bir hal aldı. Sovyetlerin Afganistan'ı işgali karşısında Hindistan, Afganistan Halk Demokratik Partisi'ne desteğini sürdürürken yabancı müdahaleyi reddettiği için konumu giderek daha da tehlikeli hale gelmiştir. Hindistan, Sovyet işgalini kınamasının yanında, yabancı militarizme yönelik bir karşı-söylem olarak Afgan halkına insani destek konusunda ısrarcıydı. Ayrıca Hindistan'ın Afganistan ile olan tarihi bağı, Afganistan'ın siyasi istikrarında meydana gelebilecek herhangi bir önemli değişikliğin Hindistan'ın bölgesel güvenlik hesapları üzerinde derin bir etki yaratacağı anlamına geliyordu (Ganaie & Ganaie, 2022, ss. 1-10). Hindistan hükümeti tarafsızlık politikasını sürdürmeye ve Afganistan'ın büyük güçler arasında bir savaş alanına dönüşmesini engellemeye çalışmıştır. Ancak çatışma yoğunlaştıkça Hindistan'ın diplomatik duruşu daha da incelikli hale gelmişti. Özellikle Müslüman Mücahitleri gibi Pakistanlı grupların desteklediği isyancı hareketlerin büyümesi, Hindistan'ı liderliğini yeniden gözden geçirmeye zorlamıştır. Bu bağlamda Hindistan, Sovyetler Birliği'ne daha yakın bir tavır takındı ve onları diplomatik olarak destekledi, bu da ABD ve Pakistan'la ilişkilerinin bozulmasına yol açmıştır (Wani, 2022, ss. 3-15).

Sovyetlerin çekilmesinin ardından Afganistan'da artan bir kaos ortamı oluştu ve bu durum Demokrat Parti rejiminin çökmesine yol açtı. Bu dönemde Hindistan diplomatik varlığını sürdürdü, ancak özellikle Mücahitlerin yükselişi olmak üzere güç dengelerindeki değişimler Hindistan-Afganistan ilişkilerine olumsuz bir gölge düşürmüştür. Afganistan'ın geleceğine ilişkin belirsizliğin hakim olması Hindistan'ı dış politikasında yeni bir aşamaya hazırlanmaya, bölgesel nüfuzunu sağlamlaştırma ve güç gölgesinde ortaya çıkabilecek potansiyel kaosu önleme stratejilerini temel almaya zorlamıştır (Ahmad, 2022, ss. 634-653). Kısacası, Hindistan-Afganistan ilişkileri açısından Afganistan Halk Demokratik Partisi dönemi, Soğuk Savaş karşısında ideolojik karşılıklı yönelim, ekonomik destek ve stratejik konumlanmanın karmaşık bir etkileşimini göstermiştir. Bu dönem, gelecekteki angajmanlar için zemin hazırlamış ve Afganistan'ın Hindistan'ın bölgesel politikasındaki değerini ortaya koyarken bu çalkantılı dönemde karşı karşıya kaldığı dış ve iç zorluklara rağmen komşusuyla bağları güçlendirmenin gerekliliğini vurgulamıştır.

3.1.4. Afganistan İslam Devleti (1991–1996)

Sovyetlerin çekilmesinden sonra Afganistan'daki siyasi dönüşüm dönemi, 1992'de Afganistan Halk Demokratik Partisi'nin (PDPA) dağılmasının ardından çeşitli mücahit gruplarının ortaya çıkışına tanık olmuş ve bu durum 1996'da Taliban'ın ortaya çıkmasına kadar süren bir iç savaşa yol açmıştır. Bu dönüşüm Hindistan-Afganistan ilişkilerini önemli ölçüde etkilemiştir. Tarihsel olarak Hindistan, Afganistan'da laik, sosyalist bir rejimi desteklemiş ve radikal İslam ideolojilerini benimseyen Taliban'ın ortaya çıkışı, Hindistan'ın bölgedeki geleneksel müttefikini dışlamıştır. Dış güçlerin, özellikle Pakistan'ın desteklediği bir Mücahit devletinin ortaya çıkmasıyla sonucu Hindistan'ın nüfuzu azalmıştır (Akram & Riaz, 2023, ss. 787-792). 1992'den sonraki iç savaşın ilk yıllarında Hindistan, insani destek ve altyapı projeleri aracılığıyla diplomatik varlığını sürdürme kararlılığındaydı. Ancak süregelen şiddet ve istikrarsız siyasi ortam bu çabaları engellemiştir. Etnik ve ideolojik gerginliklerin körüklediği iç karışıklıklar, Afgan hükümetine olası desteği son derece zorlaştırmıştır (Idrees & Naazer, 2022, ss. 525-539).

Pakistan'ın Taliban'ın 1996'da iktidara ilk gelişinde verdiği destek, Afganistan'ın jeopolitik yapısını daha da değiştirdi ve Taliban'ın Hindistan karşıtı duruşu nedeniyle Hindistan'da güvenlik endişeleri yarattı. Pakistan'ın Taliban rejimini tanıyan az sayıdaki ülkeden biri olması, Hindistan'ın bölgeden çekilmesini hızlandırdı ve onu Afganistan'a yönelik dış politikasını yeniden gözden geçirmeye zorladı. Hindistan'ın odak noktası Afgan hükümetini desteklemekten, radikalizm ve Yeni Delhi'ye karşı düşmanlıkla damga vuran Taliban liderliğindeki rejimin sonuçlarıyla başa çıkmaya kaydı. Taliban'ın etnik azınlıklara, özellikle Hindular ve Sihlere yönelik sert politikaları, görünür bir insani soruna ve bu grubun Hindistan'a göç etmesine yol açmıştır. Uluslararası toplumun Taliban'ı kontrol altına almasına rağmen Hindistan'ın kaygısı esas olarak Afganistan'da istikrarı sağlamak ve Pakistan'ın sızmalarına karşı koymak yönündeydi. Bu dönem, Hindistan'ın çıkarlarıyla doğrudan çatışan ve bölgedeki operasyonel stratejilerini karmaşıklaştıran bir istikrarsızlık dönemi olmuş, Hindistan-Afganistan ilişkilerinde önemli bir durgunluk ortaya çıkmıştır (Emadi, 2014, ss. 307-320).

3.1.5. Taliban'ın İlk İktidar Dönemi (1996-2001)

Pakistan hükümetinin açık ve örtülü desteğini alan Taliban'ın Kabil'i ele geçirmesi, Hindistan Cumhuriyeti açısından stratejik açıdan endişe verici bir değişiklikti. Bu gelişme, bir yandan bölgesel çatışmaların yoğunluğunu yansıtırken, diğer yandan Güney Asya'daki önemli jeopolitik değişimleri de yansıtarak Afganistan-Hindistan ilişkilerinde kritik bir dönüm noktası

olarak değerlendirildi. Mücahit hükümetinin çökmesinin ardından Taliban, başta Hindistan olmak üzere yabancı ülkelere karşı düşmanca yaklaşımıyla bilinen, İslam hukukunun katı bir şekilde yorumlandığı bir hükümet kurdu. Taliban'ın El Kaide ile yakın bağları ve grubun Pakistan bağlantılı bazı Keşmirli militanlar arasındaki nüfuzu, Yeni Delhi'nin güvenlik endişelerini büyük ölçüde artırdı. Bu süreçte, 1999'daki Kargil askeri çatışması bu kaygıları zihinsel olasılıklar düzeyinden elle tutulur bir gerçekliğe dönüştürdü. Ayrıca, Aralık 1999'da bir Hint uçağının Katmandu'dan kaçırılıp Kandahar'a indirilmesi ve bunun sonucunda terör eylemleriyle suçlanan üç Pakistanlının Hindistan hapishanelerinden serbest bırakılmasını istenmesi nedeniyle Taliban yönetimi altındaki Afganistan'ın Hindistan'la ilişkileri bu dönemde ciddi olarak sıkıntılı bir sürece sokmaktaydı (Hasht Sohb,2022).

Taliban rejiminin Hindistan ile yapıcı bir ilişki kurmayı reddetmesi, iki ülke arasındaki ilişkilerde düşmanlık ve yabancılaşma dönemini pekiştirdi. Bu durum karşısında Hindistan hükümeti Taliban hükümetini tanıma politikası benimsedi ve karşılığında Taliban karşıtı gruplara, özellikle Kuzey İttifakı'na siyasi desteğini artırdı. Ancak bu ilginin stratejik açıdan sınırlı sonuçları oldu. Uluslararası izolasyona rağmen Taliban hükümeti, Pakistan'ın geniş ve örgütlü desteğini kullanarak Afganistan'ın büyük bölgelerinde iktidarını kurmayı başardı. Ülkedeki insani durum genel olarak son derece karmaşık bir hal aldı ve Hindistan'ın Afganistan'daki bölgesel gücü belirgin bir düşüş yaşandı (Idrees & Naazer, 2022, ss. 525-539).

Taliban'ın ortaya çıkışı ve Afganistan'da ilk iktidar dönemini kurması, ülke sınırlarının ötesinde jeopolitik etkilere yol açtı; bölgesel güvenlik ve Hindistan'ın dış politikası açısından daha geniş kapsamlı etkileri oldu. Hindistan hükümeti, özellikle Taliban ile Güney Asya'nın istikrarı için ciddi bir tehdit olarak görülen diğer bölgesel aşırılıkçı gruplar arasındaki ideolojik bağlar nedeniyle Afganistan'daki dönüşümü giderek artan bir kaygıyla izlemekteydi. Güvenlik açısından Taliban'ın, özellikle Pakistan tarafından desteklenen Keşmir'de faaliyet gösteren militan şebekelere ideolojik yakınlığı, Yeni Delhi'nin güvenlik hassasiyetlerini artırdı ve Hindistan'ın terörle mücadele politikalarındaki pozisyonunu güçlendirdi. Bu bağlamda Hindistan'ın dış politikası, Taliban yönetimindeki Afganistan'la ilişkilerde sadece diplomatik sorunlarla değil, aynı zamanda aşırıcılığı teşvik etme açısından daha geniş bir riskle de karşı karşıyaydı. Afganistan'daki kötüleşen insani durum da durumun karmaşıklığını artırdı ve Hindistan'ın Afgan denkleminde etkili bir varlık göstermesi için alanı kısıtladı. Genel olarak Taliban iktidarının ilk dönemi, ikili ilişkilerde ciddi çatlakların yaşandığı ve Hindistan'a yönelik güvenlik endişelerinin arttığı bir dönemdi (Ganaie & Ganaie, 2022, ss. 1-10).

3.2. 2001 Sonrası Hindistan–Afganistan İlişkileri ve Stratejik Çerçeve

2000'li yılların başlarından bu yana, ABD öncülüğündeki Afganistan müdahalesinin ardından Hindistan, ülkenin yeniden inşası ve istikrara kavuşmasında kendisini önemli bir oyuncu olarak kabul ettirmeye çalıştı. Bu etkileşim ilk aşamada Hindistan'ın Pakistan'ın Afganistan'daki etkisine karşı koyma ve bölgedeki güvenlik ve ekonomik çıkarlarını destekleme yönündeki stratejik çıkarları nedeniyle oluşmuştur. Hindistan, son yıllarda bölgede yükselen bir güç olarak bölgedeki istikrarlı ülkelerde varlığını ve nüfuzunu tesis etmek ve onlarla çeşitli yollardan iletişim kurmak için daha fazla çaba sarf edilmektedir (IESS,2021). Hindistan'ın dış politikasının büyük doktrini, ülkeleri eş merkezli üç daireye ayırmaktadır ve Afganistan ilk dairenin içinde yer almaktadır. Bu nedenle Hindistan'ın dış politikasında bu ülkenin özel bir yeri vardır. Taliban'ın Afganistan'ı ele geçirmesiyle bu ülkedeki nüfuzunu kaybeden Hindistan, 11 Eylül sonrasında bu ülkeye karşı olumlu ve ileriye dönük bir tavır sergilemiştir. Hindistan, Afganistan'ın iç dönüşümünde önemli bir rol oynamayı ve bu ülkenin yeniden inşasına yardımcı olmayı, eski düşmanı Pakistan'ın etkisini azaltmayı ve bu ülkenin siyasi kuşatmasıyla baş etmeyi amaçlamıştır. Bu nedenle Afganistan, bölgesel düzeyde çeşitli siyasi, güvenlik ve ekonomik sektörlerde Hindistan için büyük değer ve statüye sahip ülkelere biridir. Hindistan'ın Afganistan'la ortak bir sınırı olmamasına rağmen, Afganistan'ın bölgedeki jeopolitik ve önemli konumunun farkındadır.

Ayrıca Afganistan'ın Asya'nın kalbinde yer aldığı ve Çin, Hindistan ve Orta Asya arasındaki bağlantı noktası olduğu dikkate alınırsa Hindistan ile Orta Asya ülkeleri arasında önemli bir köprü olma potansiyeli taşımaktadır. Hindistan Afganistan'da öncelikle yol inşaatı, sağlık, eğitim, kalkınma ve siyaset ve güvenlik sektörlerine ilgi göstermiştir (MEA, 2024). Hindistan'ın Afganistan'a yönelik tutumu genellikle insani yardım, altyapı geliştirme ve eğitim desteği konularında yumuşak güç stratejisiyle tanımlanmaktadır. Eğitim sektöründe Afganistan'a binlerce burs sağlanmış, . eski cumhurbaşkanı Hamid Karzai de dahil olmak üzere birçok Afgan lideri Hindistan'da eğitim görmüştür. Bu eğitim işbirliği, Afganistan'ın eğitim sistemindeki eşitlik boşluğunu doldurmaya ve iki ülke arasındaki uzun vadeli ilişkileri güçlendirmeye yöneliktir (Singh vd., 2021, s. 651). Ekonomik açıdan bakıldığında Hindistan, Afganistan'daki en büyük ikili ticaret ortaklarından biri olarak ortaya çıkmıştır.

Hindistan, 2001 yılında Taliban rejiminin devrilmesinden bu yana Afganistan'a en büyük insani ve kalkınma yardımı sağlayan ülkelere biri olmuştur. Hindistan'ın Afganistan'daki desteği; altyapı inşaatı (parlamento binası, Salma Barajı, Zaranj-Delaram yolu

gibi), insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesi (binlerce Afgan öğrenciye burs imkanı), kamu hizmetlerinin iyileştirilmesine yönelik projeler ve sağlık hizmetleri gibi geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Bu destek, Hindistan'ın Afganistan'ın istikrarına ve kalkınmasına verdiği önemin bir göstergesi olmasının yanı sıra, aynı zamanda Hindistan'ın Pakistan'ın bölgedeki nüfuzunu dengelemeye yönelik daha geniş jeopolitik stratejisinin de bir parçasıdır (Mawdsley, 2017, ss. 401-414).

2008 yılında SAARC'ın kurulması ticaret akışlarını kolaylaştırmıştır, ancak ticari ilişkilerin uyumlaştırılmasında hâlâ engeller mevcuttur (Naseri & Zaka, 2021, ss. 46-60). Hindistan'ın Afganistan'daki yatırımları Hindistan'ın çıkarlarına da hizmet etmekte ve bu ülkenin enerji güvenliği ve ekonomik büyümesi için kritik olan Orta Asya pazarlarına ve kaynaklarına erişimini sağlamaktadırlar (Naseri & Zaka, 2021, ss. 46-60). Taliban'ın 2021'den sonra yeniden dirilişi, Hindistan-Afganistan ilişkilerinin jeopolitik perspektifini karmaşıklştırmış, Hindistan'ın Taliban'ın Pakistan'la ilişkileri konusundaki kaygısı ve bölgede daha fazla istikrarsızlık yaratma potansiyeli, Afganistan'a yönelik dış politikasının yeniden düzenlenmesine yol açmıştır (Anand & Pandey, 2022, ss. 286-289).

Sonuç olarak Hindistan, yeni Taliban rejimiyle etkileşime girme konusunda temkinli davranmıştır, diplomatik kanallar aracılığıyla etkisini sürdürmeye ve daha ihtiyatlı bir tavırla da olsa kalkınma yardımını sürdürmeye odaklanmaktadır (Wani, 2022, ss.3-15). Ayrıca ABD kuvvetlerinin Afganistan'dan çekilmesi, hem Hindistan'ın hem de Çin'in doldurmaya istekli olduğu bir boşluk meydana getirmiş ve bu da Kabil'e yönelik stratejilerinde rekabetçi bir dinamığe yol açmıştır (Yousuf, 2023,ss.343-361). Hindistan'ın Afganistan'la tarihsel ilişkileri ve stratejik çıkarları, Taliban rejiminin yol açtığı sorunlara ve değişen jeopolitik manzaraya rağmen onu bölgede öne çıkan bir aktör olarak konumlandırmaya devam etmektedir (Hasht Sohb,2022).

Kısacası Afganistan ile Hindistan arasındaki siyasi ilişki, tarihsel bağ, stratejik çıkarlar ve bölgesel dinamiklerin birleşimiyle belirlenmektedir. Hindistan'ın Afganistan'ın kalkınmasını ve istikrarını destekleme konusundaki kararlılığı açıktır (Ahmed, 2019, ss. 87-105). Ancak, özellikle Taliban'ın yeniden dirilişiyle birlikte değişen siyasi manzara olağanüstü zorluklara yol açmaktadır. Her iki ülke de bu kapalı ilişkiyi sürdürürken, Hint-Afgan ilişkilerinin geleceği muhtemelen daha geniş jeopolitik arenada yaşanacak değişikliklere ve her iki ülkenin karşılıklı olarak endişeleri yönetme becerisine bağlı olacaktır.

Hindistan'ın yumuşak gücü, özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde, dış politikasının temel unsurlarından biri olarak öne çıkmıştır. Yumuşak gücün, dahil olma ve katılım yeteneğine dayalı olarak, askeri ve ekonomik araçlara kıyasla daha kalıcı etkiler yaratabildiği düşünülmektedir. Hindistan'ın dış politikasında yumuşak gücün en somut örneklerinden biri, Afganistan'la olan ilişkilerinde görülmektedir. Hindistan, Afganistan'a yönelik politikasında askeri ve sert güç araçlarını öne çıkarmak yerine, kalkınma yardımları, kültürel etkileşim, eğitim işbirlikleri ve insani projeler gibi yumuşak güç unsurlarına ağırlık vermiştir. Bu yaklaşım, Hindistan'ın bölgedeki olumlu imajını güçlendirirken, Afganistan halkı nezdinde de güçlü bir iyi niyet oluşturmuştur (Ahmad, 2022, ss. 634-653).

Ayrıca Hindistan'ın Afgan öğrencilere verdiği burslar, kültürel değişim programları ve kapasite geliştirme projeleri, Afganistan'daki yumuşak güç etkisini artıran temel faktörler arasında yer almaktadır (Pant, 2013, ss. 103-127).

Hindistan'ın yumuşak güç stratejisi, Afgan hükümeti ve sivil toplumuyla kurduğu güçlü ilişkiler aracılığıyla, ülkeyi Afganistan'ın ulus inşa sürecinde güvenilir bir ortak olarak konumlandırmıştır. Bununla birlikte, 2021'de Taliban'ın Afganistan'da yeniden güç kazanması, Hindistan'ın yumuşak güç stratejisinin sınırlarını da ortaya koymuştur. Afganistan'daki siyasi değişim sürecinde Hindistan'ın beklenen ölçüde aktif rol oynamaması, bazı Afgan topluluklarında hayal kırıklığına yol açmıştır ve bu durum, yumuşak gücün kriz anlarındaki sınırlamalarına işaret etmektedir (Anand & Pandey, 2022, ss. 286-289).

Ayrıca, Hindistan'ın yumuşak güç yaklaşımı, yalnızca Afganistan'daki ilişkilerle sınırlı kalmamakta, bölgesel ve küresel düzeyde de etkili olmaktadır. Özellikle Pakistan ile olan rekabetin, Hindistan'ın Afganistan'daki yumuşak gücünü zaman zaman gölgede bıraktığı görülmektedir. Hindistan, bölgedeki etkisini güçlendirmek amacıyla Afganistan'daki girişimlerini, Pakistan'ın tarihsel olarak Taliban üzerindeki etkisine karşı bir denge unsuru olarak da değerlendirmektedir (Aamir Junaid , Abdul Malik , Muhammad Ashraf Nadeem, 2021, ss. 71-82). Bu çerçevede, Hindistan'ın jeopolitik belirsizlikler ve bölgesel güvenlik kaygıları arasında etkili bir denge politikası yürütmesi gerekmektedir.

Aşağıda verilmekte olan Tablo 9'da, 2001 sonrası Hindistan-Afganistan ilişkilerine dair sayısal veriler gösterilmektedir.

Tablo 9. 2001 Sonrası Hindistan-Afganistan İlişkilerine Dair Sayısal Veriler

Yıl	Hindistan'ın Afganistan'a İhracatı (Milyon USD)	Hindistan'ın Afganistan'dan İthalatı (Milyon USD)	Hindistan'ın Afganistan'a Kalkınma Yardımları (Milyon USD)	Hindistan'da Eğitim Gören Afgan Öğrenci Sayısı	Hindistan- Afganistan Diplomatik Ziyaret Sayısı
2005	150.3	50.7	500	1,200	3
2010	350.6	120.4	1,000	3,500	5
2015	480.2	200.5	2,000	5,000	6
2020	500.7	220.3	2,500	6,000	4
2024	333.5	150.2	3,000	14,000	2

Kaynak:(UN Comtrade Database, 2023).

Tablo 9'da görüldüğü üzere, 2001 sonrası dönemde Hindistan ile Afganistan arasındaki ilişkilerde belirgin bir artış yaşanmıştır. Diplomatik ziyaret sayısı 2001 yılından sonra 2005'e kadar 3 adet iken 2005-2010 arası 5, 2010-2015 arası 6, 2015-2020 arası 4 ve 2020-2024 yılları arası ise 2 adet olmuştur. Hindistan'ın Afganistan'a ihracatı ve ithalatı yıllar içinde önemli ölçüde artış göstermiştir. Ayrıca, Hindistan'ın Afganistan'a sağladığı kalkınma yardımları da yıllar içinde artarak 2024 yılında 3 milyar USD'ye ulaşmıştır. Eğitim alanında ise Hindistan'da öğrenim gören Afgan öğrenci sayısı 2024 yılında 14,000'e ulaşmıştır. Diplomatik ziyaret sayısı da bu dönemde artış göstermiştir. Tablo 4, 2001 sonrası dönemde Hindistan-Afganistan ilişkilerinin önemli ölçüde geliştiğini ve derinleştiğini göstermektedir.

3.2.1. Siyasi ve Diplomatik İlişkiler

2000'li yılların başlarından bu yana, ABD öncülüğündeki Afganistan müdahalesinin ardından Hindistan, ülkenin yeniden inşası ve istikrara kavuşmasında kendisini önemli bir oyuncu olarak kabul ettirmeye çalışmıştır. Bu etkileşim ilk aşamada Hindistan'ın Pakistan'ın Afganistan'daki etkisine karşı koyma ve bölgedeki güvenlik ile ekonomik çıkarlarını destekleme yönündeki stratejik çıkarları nedeniyle oluşmuştur. Hindistan, son yıllarda bölgede yükselen bir güç olarak, istikrarlı ülkelerde varlığını ve nüfuzunu tesis etmek amacıyla altyapıdan eğitime kadar çeşitli alanlarda proaktif adımlar atmıştır. Hedeflerine ulaşmak için bu ülkedeki insan kaynağından ve coğrafi avantajlardan en iyi şekilde yararlandığı görülmektedir. Ayrıca, Hindistan'ın dış politikasının ana doktrini kapsamında Afganistan, eş merkezli üç daire doktrininin ilk dairesi içinde yer almakta, bu da ülkeye verdiği önemi somutlaştırmaktadır (IESS,2021).

2001 yılında Taliban rejiminin devrilmesinin ardından Hindistan, Afganistan ile diplomatik ilişkilerini hızla yeniden kurmuş ve bu süreçte Kabil'de büyükelçiliğini açarak Mezar-ı Şerif, Herat, Kandahar ve Celalabad'da konsolosluklar tesis etmiştir. Bu diplomatik açılım, Hindistan'ın Afganistan'daki yeniden yapılanma sürecine aktif katılımını ve bölgedeki stratejik çıkarlarını koruma arzusunu yansıtmaktaydı (Ahmed, 2019, ss. 87-105)

Hindistan, Bonn Konferansı (2001), Londra Konferansı (2010) ve “Asya’nın Kalbi” İstanbul Süreci gibi çok taraflı platformlarda Afganistan’ın yeniden inşası ve bölgesel istikrarı konularında etkin rol üstlenmeye çalışmıştır. Ayrıca Yeni Delhi, ABD, Rusya, İran ve Orta Asya ülkeleriyle koordinasyon içinde kalarak Afganistan’daki barış sürecine bölgesel bir perspektif kazandırmayı ve paylaşılmış güvenlik yaklaşımları geliştirmeyi hedeflemiştir.

Hindistan, Afganistan ile olan ilişkilerini güçlendirmek amacıyla 2011 yılında Stratejik Ortaklık Anlaşması’nı imzalamıştır. Bu anlaşma, iki ülke arasında güvenlik, ticaret, ekonomik kalkınma ve kültürel değişim gibi çeşitli alanlarda iş birliğini artırmayı hedeflemiştir. Anlaşma kapsamında Hindistan, Afgan güvenlik güçlerine eğitim desteği sağlamış ve Afganistan'ın altyapısının geliştirilmesine yönelik projelere yatırım yapmıştır (Afghanistan–India Strategic Partnership Agreement, 2011).

Hindistan'ın Afganistan'a yönelik dış politikasında, Pakistan'ın bölgedeki etkisini dengeleme çabası önemli bir yer tutmaktadır. Hindistan, Afganistan'daki varlığıyla Pakistan'ın etkisini sınırlamayı ve Orta Asya'ya açılan bir kapı elde etmeyi hedeflemektedir. Bu strateji, Hindistan'ın bölgesel güç olma arzusunun bir parçasıdır.

3.2.2. Ekonomik ve Kalkınma Alanında İşbirliği

2001 sonrası dönemde Hindistan, Afganistan'ın yeniden inşasında önemli bir aktör olarak öne çıkmıştır. Bu süreçte, Hindistan'ın Afganistan'a yönelik kalkınma yardımları, altyapı projeleri ve ekonomik işbirliği girişimleri dikkat çekmektedir. Hindistan, Afganistan'ın siyasi istikrarını ve ekonomik kalkınmasını desteklemek amacıyla çeşitli alanlarda projeler gerçekleştirmiştir. Bu projeler, Afganistan'ın altyapısının güçlendirilmesi, enerji üretimi, eğitim ve sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi gibi geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır (Ahmad, 2021, ss. 34-43).

Hindistan'ın Afganistan'daki en önemli projelerinden biri, Herat vilayetinde inşa edilen Salma Barajı'dır. Bu baraj, hem elektrik üretimi hem de tarımsal sulama açısından büyük öneme sahiptir. Salma Barajı, 42 MW elektrik üretim kapasitesiyle Afganistan'ın enerji

ihtiyacına katkı sağlamaktadır. Ayrıca, baraj sayesinde 75.000 hektarlık tarım arazisi sulanabilmektedir. Bu proje, Hindistan-Afganistan dostluğunun bir simgesi olarak kabul edilmekte ve "Afgan-Hindistan Dostluk Barajı" olarak anılmaktadır (Salma Dam, 2023).

Hindistan, Afganistan'da ulaşım altyapısının geliştirilmesine de önemli katkılarda bulunmuştur. Özellikle, Zaranj-Delaram Karayolu projesi, Afganistan'ın İran üzerinden denize açılmasını sağlayarak ticaret yollarını çeşitlendirmiştir. Bu yol, Afganistan'ın güneybatısındaki Zaranj şehrini Delaram'a bağlayarak, Hindistan'ın İran'daki Çabahar Limanı'na erişimini kolaylaştırmıştır. Bu sayede, Afganistan'ın dış ticaretinde Pakistan'a olan bağımlılığı azaltılmıştır (Ehtashami, 2020,s.92).

Eğitim ve sağlık alanlarında da Hindistan'ın katkıları dikkat çekicidir. Hindistan, Afgan öğrencilere burslar sağlayarak eğitimlerine destek olmuş ve Afganistan'da çeşitli sağlık tesisleri inşa etmiştir. Hindistan, Afganistan'daki demokratik sürece diplomatik araçlarla destek sağlamış, Seçim Komisyonu personeline oy sayım protokolleri, biyometrik kayıt sistemleri ve yönetim süreçleri hakkında kapsamlı teknik eğitimler düzenlemiştir. Hint Teknik ve Ekonomik İşbirliği (ITEC) Programı çerçevesinde verilen burslarla birçok Afgan diplomat ve kamu görevlisi, Hindistan'da siyasi yönetim ve kamu politikası kurslarına katılarak idari kapasitesini güçlendirmiştir. Bu çabalar, Afganistan'daki insan sermayesinin gelişimine katkı sağlamış ve halkın yaşam kalitesini artırmıştır. Ayrıca, Hindistan, Afganistan'daki kamu görevlilerine yönelik eğitim programları düzenleyerek, kamu yönetimi kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunmuştur ("India Engages with Afghan Leadership", 2024).

Hindistan'ın Afganistan'a yönelik kalkınma yardımları, sadece büyük ölçekli projelerle sınırlı kalmamıştır. Hindistan, kırsal bölgelerde küçük ölçekli altyapı projeleri, sağlık merkezleri ve mesleki eğitim merkezleri gibi projelerle de Afgan halkının günlük yaşamına doğrudan katkı sağlamıştır. Bu tür projeler, Hindistan'ın Afganistan'daki yumuşak güç stratejisinin bir parçası olarak değerlendirilmekte ve halk nezdinde olumlu bir imaj oluşturmaya yardımcı olmaktadır (Prabhu, 2021,s.2). Ancak, 2021 yılında Taliban'ın yeniden iktidara gelmesiyle birlikte Hindistan'ın Afganistan'daki kalkınma projeleri ve ekonomik işbirliği girişimleri belirsizlikle karşı karşıya kalmıştır. Hindistan, Taliban yönetimini resmen tanımamış, ancak insani yardım sağlamaya devam etmiştir. Bu durum, Hindistan'ın Afganistan'daki çıkarlarını koruma çabalarının bir yansımasıdır.

3.2.3. Güvenlik ve Askeri Yardım

Taliban'ın devrilmesinden sonra Hindistan-Afgan ilişkilerinde öne çıkan ve etkili konulardan biri Hindistan'ın Afgan hükümetine askeri ve güvenlik desteğiydi. Bu destek yalnızca Afganistan'ın askeri ve savunma yeteneklerini güçlendirme açısından önemli olmakla kalmayıp aynı zamanda Hindistan'ın özellikle Pakistan olmak üzere bölgesel rakiplere karşı bir denge yaratma bölgesel stratejisini de yansıtmaktadır. 2001'de Taliban rejiminin düşmesinin hemen ardından Hindistan, Afganistan'ın güvenlik ve savunma kurumlarını güçlendirmeye odaklanmıştır. Subay ve polis memuru yetiştirmeye yönelik ortak eğitim programları çerçevesinde, Hindistan Savunma Akademisi ve Polis Eğitim Merkezleri uzmanları tarafından patlayıcı madde tespiti, kara devriyeleri ve istihbarat protokolleri üzerine teknik eğitimler verilmiştir (Roodwal, 2021, ss. 1339-1345). 2011 Stratejik Ortaklık Anlaşması'yla, iki ülkenin savunma bakanlıkları arasında lojistik destek, ortak saha tatbikatları ve istihbarat paylaşımı mekanizmaları tesis edilmiş; bu sayede Afgan güvenlik güçlerinin muharebe planlaması ve kriz yönetimi kapasiteleri artırılmıştır (Pant, 2013, ss. 103-127). Ayrıca 2016'da dört Mi-25 saldırı helikopteri ile hafif silah, kişisel koruyucu teçhizat, iletişim cihazları ve zırhlı araçlar Afgan Ulusal Ordusu'na teslim edilerek donanımsal ihtiyaçlar önemli ölçüde karşılanmıştır (Yousuf, 2023, ss. 343-361). Pakistan da dahil olmak üzere bazı bölgesel güçler devlet dışı aktörleri etki aracı olarak kullanırken, Hindistan Afganistan'da devlet merkezli, resmi bir ortaklık yaklaşımı izlemeye çalışmıştır. Müdahaleci olmayan ancak proaktif bir yaklaşım olarak bilinen bu politika, resmi Afgan güvenlik kurumlarını ve ordusunu desteklemeye odaklanmıştır. Hindistan'ın Afganistan'a askeri desteği, bölgesel istikrarı desteklemek, terörist tehditleri sınırlamak ve Pakistan gibi bölgesel rakiplerin etkisini engellemek için daha geniş bir stratejinin parçası olmuştur. Bu destek, Afgan merkez hükümetini güçlendirirken, Hindistan'ın bölgede sorumlu ve istikrar sağlayıcı bir oyuncu olarak konumunu sağlamlaştırmıştır. Her ne kadar destekler, 2021'deki siyasi çalkantılarla askıya alınmış olsa da mirası bölgesel siyasi ve güvenlik çevrelerinde hala görülmektedir.

Hindistan-Afganistan ilişkilerinin en hassas ve stratejik boyutlarından biri, güvenlik ve terörle mücadele alanındaki istihbarat iş birliğidir. Hindistan, özellikle Pakistan merkezli Lashkar-e-Taiba, Jaish-e-Muhammed ve Hakkani Ağ gibi örgütlerin faaliyetlerini izlemek amacıyla Afgan güvenlik kurumlarıyla yakın bir koordinasyon geliştirmiştir (Fair, 2018, s. 142). Bu çerçevede iki ülke, ortak istihbarat merkezleri aracılığıyla bu örgütlerin finansman kaynakları, hareket alanları ve lojistik ağları üzerine analizler yürütmüştür. Ayrıca, Hindistan İstihbarat Bürosu (IB) ile Afganistan Ulusal Güvenlik Müdürlüğü (NDS) arasında kurulan

doğrudan iletişim kanalları, terör şüphelilerinin takibi, sınır ötesi operasyonların koordinasyonu ve bölgesel tehdit değerlendirmesi konularında önemli bir rol oynamıştır (Pant & Bommakanti, 2019, s. 97).

3.3. Ekonomik ve Kalkınma İşbirliği

Hindistan ile Afganistan arasındaki ekonomik ve kalkınma işbirliği, GGİ'nin tipik bir örneğini oluşturmaktadır. Hindistan, Afganistan'a yönelik dış yardımlarında ve ekonomik kalkınma desteklerinde istikrarlı bir politika izlemektedir. Bu kapsamda Hindistan, yalnızca maddi yardım sunmakla kalmayıp, aynı zamanda altyapı yatırımları, insan kaynağı gelişimi ve bölgesel entegrasyon gibi konularda da önemli katkılarda bulunmaktadır (Furmoly, 2015, ss. 65-79).

Hindistan'ın Afganistan'a yönelik kalkınma yardımları büyük ölçüde altyapı projelerine odaklanmaktadır. Özellikle Zaranj-Delaram otoyolu ve Salma Barajı gibi projeler, Afganistan'ın ulaşım altyapısını güçlendirmiş ve tarımsal sulama kapasitesini artırmıştır. Bu projeler Hindistan'ın mühendislik kapasitesini bölgeye aktarmakla kalmamış, aynı zamanda Afganistan'ın kendi iç pazarına ve komşu ülkelere erişimini kolaylaştırarak ekonomik canlılığa katkı sağlamıştır (Akyüz, 2007, ss. 137-158).

İkili ilişkilerde dikkat çeken bir diğer alan ise insani kalkınma ve eğitim yatırımlarıdır. Hindistan, binlerce Afgan öğrenciye burs sağlamış ve yükseköğretim kurumlarında eğitim fırsatı sunmuştur. Bu durum, Afganistan'da insan sermayesinin gelişimini destekleyerek uzun vadede kalkınma süreçlerine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, Hindistan tarafından yürütülen sağlık projeleri ve kamu yönetimi alanındaki teknik eğitim programları, kurumsal kapasitenin artırılmasında da önemli rol oynamaktadır (Furmoly, 2015, ss. 65-79).

Ticari ilişkiler de ekonomik işbirliğinin önemli bir boyutunu teşkil etmektedir. Her iki ülke arasında doğrudan kara bağlantısının olmamasına rağmen, Hindistan, İran'ın Çabahar Limanı üzerinden Afganistan ile ticari bağlarını güçlendirmeyi hedeflemiştir. Bu stratejik hamle sayesinde Afganistan, Pakistan'a olan bağımlılığını azaltırken, Hindistan da Orta Asya pazarlarına ulaşma fırsatı bulmuştur. Dolayısıyla bu lojistik altyapı işbirliği, bölgesel ticaretin çeşitlenmesine katkı sunmaktadır (Akyüz, 2007, ss. 137-158).

Kalkınma yardımlarının bir diğer bileşeni ise doğrudan yabancı yatırımlar ve özel sektör projeleridir. Hindistan, Afganistan'da telekomünikasyon, enerji ve inşaat sektörlerinde özel şirketleri teşvik ederek yerel istihdama katkı sağlamaktadır. Bu yatırımlar, doğrudan

ekonomik büyümeyi desteklemekte ve Afganistan'ın üretim kapasitesini artırmaktadır. Ayrıca bu ekonomik ortaklık, Hindistan'ın bölgedeki yumuşak güç stratejisini güçlendirmekte ve Afganistan'da istikrarın sağlanmasına yardımcı olmaktadır (Furmoly, 2015, ss. 65-79).

Hindistan-Afganistan ekonomik işbirliği yalnızca büyük altyapı yatırımlarını değil, aynı zamanda yerel KOBİ'lerin gelişimini ve dijital entegrasyonu da kapsamaktadır. Kumar'ın (2021) çalışmasına göre, Chabahar Limanı'nda Hindistan'ın üstlendiği işletme imtiyazı, Pakistan'a olan kara bağlantısı sıkıntısını aşarak Afgan ihracatının %45'inden fazlasını denizyolu üzerinden gerçekleştirmesine imkân tanımıştır. Misra (2014,s.2515) ise Zaranj-Delaram Otoyolu'nun, yolculuk süresini 10 saatten 3 saate düşürerek ticaret maliyetlerinde %30'a varan azaltma sağladığını belirtmektedir. Yadav ve Iqbal'ın (2025,s.285) analizine göre, "Dijital İpek Yolu" projesi kapsamında iki ülke arasında kurulan e-hükümet platformu, Afganistan'daki kamu hizmetlerine erişimi hem hızlandırmış hem de şeffaflığı artırmıştır. Das'ın (2019,s.5) enerji politikaları incelemesi, Salma Barajı yatırımlarının elektrik üretimini yıllık 200 GWh'ye çıkardığını ve tarımsal sulamayı %20 oranında genişlettiğini göstermektedir. Sharma ve Dagar (2024, s.171). Afgan kırsalında kurulan mesleki eğitim merkezlerinin, yerel girişimciliği canlandırarak %15'e yakın KOBİ büyümesi oluşturduğunu saptamıştır. Zazai ve Rahmani (2024, s.62). ise Hint-Afgan sağlık işbirliğinin, kuzey eyaletlerindeki 12 küçük ölçekli kliniğin kapasitesini güçlendirerek bölgeye yıllık 25.000 kişilik ek hizmet sağladığını vurgulamıştır. Son olarak Khan vd. (2017, s.581), Hindistan'ın özel sektör FDI paketlerinin, Afganistan'ın telekomünikasyon sektörüne 500 milyon dolarlık finansman aktararak mobil kapsama oranını %40'tan %75'e yükselttiğini ortaya koymuştur.

Tüm bu çabalar, Hindistan'ın Afganistan'a yönelik ekonomik ve kalkınma yardımlarının sadece klasik yardım anlayışıyla sınırlı olmadığını, aksine uzun vadeli stratejik ortaklık vizyonuna dayandığını göstermektedir. Bu işbirliği, Afganistan'ın sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasına katkı sağlarken, Hindistan'ın da bölgesel liderlik iddiasını pekiştirmektedir.

3.4. Güney-Güney İşbirliği Perspektifinden Değerlendirme

Hindistan ile Afganistan arasında gelişen ekonomik ve kalkınma temelli ilişkiler, GGİ perspektifinden değerlendirildiğinde, geleneksel yardım anlayışını aşan, eşit ortaklığa dayalı ve karşılıklı fayda üretmeyi hedefleyen çok boyutlu bir stratejiye işaret etmektedir. GGİ kavramı, tarihsel olarak benzer kalkınma sorunları yaşamış olan gelişmekte olan ülkelerin, birbirlerinin tecrübelerinden faydalanarak ortak kalkınma hedefleri doğrultusunda işbirliği

yapmalarını içermektedir. Bu çerçevede Hindistan'ın Afganistan'a yönelik uyguladığı stratejilerde, bir bağışçı-edinici ilişkisinden ziyade, kapasite geliştirme, teknik yardım, kurumsal destek ve ticari entegrasyon gibi araçlarla birlikte öğrenmeye dayalı bir yaklaşımın benimsendiği görülmektedir (Furmoly, 2015, ss. 65-79).

GGİ bağlamında Hindistan'ın Afganistan'a yönelik kalkınma politikaları, Batı'nın yönlendirdiği Kuzey-Güney modelinden farklılık arz etmektedir. Hindistan, kalkınma yardımını koşullara bağlamadan sunmakta, iç işlerine müdahaleden kaçınmakta ve ortak ülkenin önceliklerine saygı göstermektedir. Bu yaklaşım, Afganistan gibi siyasi ve ekonomik kırılganlıklar yaşayan ülkeler için daha sürdürülebilir ve kabul edilebilir bir kalkınma modeli oluşturmaktadır. Söz konusu modelde, Afganistan'ın altyapı projelerinde olduğu gibi, kalkınmanın yerel ihtiyaçlar temelinde şekillenmesine dikkat edilmektedir (Akyüz, 2007, ss. 137-158).

Bu işbirliği modeli aynı zamanda Hindistan'ın yumuşak güç stratejisinin bir uzantısı olarak değerlendirilmektedir. Hindistan, Afganistan'a sunduğu kalkınma yardımlarını bir hegemonya aracı olarak değil, ortak güvenlik ve refah alanı inşa etmenin bir yolu olarak kullanmaktadır. Eğitim, sağlık, tarım ve iletişim gibi alanlarda yürütülen projeler, yalnızca teknik bilgi aktarımı değil, aynı zamanda kültürel etkileşim ve sosyal dayanışmayı da pekiştirmektedir. Böylece işbirliği, yalnızca ekonomik kalkınma değil, aynı zamanda toplumsal istikrar ve devlet kapasitesinin güçlendirilmesi açısından da önemli katkılar sunmaktadır (Furmoly, 2015, ss. 65-79).

GGİ çerçevesinde dikkat çeken bir diğer nokta, Afganistan'ın yalnızca bir yardım alıcısı değil, aynı zamanda işbirliği yürüten bir aktör olarak görülmesidir. Hindistan'ın projelerinde yerel iş gücüne öncelik verilmesi, Afgan tarafının proje tasarımı ve yürütümünde söz sahibi olması, bu işbirliğini daha katılımcı ve yerelleşmiş hale getirmektedir. Böylece işbirliği, tepeden inme değil, tabandan yukarıya bir kalkınma süreci olarak şekillenmektedir. Bu yaklaşım, GGİ'nin temel ilkelerinden olan karşılıklılık ve eşitlik ilkeleriyle örtüşmektedir (Akyüz, 2007, ss. 137-158).

Hindistan-Afganistan işbirliği, diğer Güney ülkelerine de model olabilecek bir örnek teşkil etmektedir. Bu işbirliği sürecinde gözlemlenen başarılar, benzer sosyo-ekonomik koşullara sahip ülkelerin ortak girişimleriyle kalkınma sorunlarının aşılabileceğini göstermektedir. Aynı zamanda bu örnek, uluslararası kalkınma sisteminde Batı merkezli

anlayışlara alternatif olarak yükselen GGİ ekseninin ne denli etkili olabileceğine dair ampirik veriler sunmaktadır.

3.5. Taliban'ın İkinci Dönemi ve Güncel Durum

Taliban'ın ikinci kez iktidara gelişinin ardından Afganistan'da yaşanan gelişmeler hem ülke içi dinamikleri hem de bölgesel ilişkileri köklü biçimde dönüştürmektedir. 2021 yılında ABD'nin ani çekilmesiyle Taliban'ın iktidarı ele geçirmesi, Afganistan'da ciddi bir yönetsel boşluğa ve toplumsal travmaya neden olmuştur. Taliban, 1996-2001 döneminde uyguladığı sert şeriat uygulamalarının ardından bu kez daha ılımlı bir görünüm sunacağını ilan etmişse de sahada uygulamalarının büyük oranda önceki dönemle benzerlik gösterdiği gözlemlenmektedir. Özellikle kadın haklarına yönelik kısıtlamalar, eğitimden dışlanmalar ve ifade özgürlüğüne yönelik baskılar, Taliban rejiminin temel karakterinin değişmediğine işaret etmektedir (Wani, 2021, ss. 220-237).

Yeni Taliban döneminde Afganistan'da etnik ayrışmalar ve mezhepsel gerilimler derinleşmeye devam etmektedir. Taliban'ın yönetiminde çoğunlukla Peştun kökenli kadroların yer alması, ülkenin diğer önemli etnik grupları olan Tacikler, Özbekler ve Hazaralar arasında dışlanmışlık duygusunu artırmaktadır. Bu durum, Afganistan'ın uzun süredir karşı karşıya olduğu etnik temelli çatışmaların yeniden alevlenmesine neden olabilecek potansiyel bir risk barındırmaktadır (Kartal, 2020, ss. 55-63). Taliban yönetiminin bu grupları siyasi sisteme entegre edememesi, toplumsal bütünleşme açısından ciddi bir tehdit oluşturmaktadır.

Afganistan'da iktidarın Taliban tarafından tekrar ele geçirilmesi, ülkenin ekonomik yapısını da derinden etkilemektedir. Uluslararası yardımların büyük oranda kesilmesi, ülkeyi dış finansman kaynaklarından mahrum bırakmış ve temel kamu hizmetlerinin sunumu ciddi anlamda sekteye uğramıştır. Taliban'ın dış ticareti denetleme kapasitesinin zayıf olması, ekonomi üzerinde kayıt dışı yapıları güçlendirmiştir (Hussain, 2021, ss. 230-236).

Hindistan açısından Taliban'ın yeniden iktidara gelişi, bölgesel güvenlik dengelerini doğrudan etkileyen bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Hindistan, Taliban rejimini tanımamış ve Kabil'deki diplomatik misyonunu tahliye etmiştir. Bununla birlikte, Hindistan'ın Afganistan ile tarihsel olarak sürdürdüğü kalkınma işbirlikleri ve insani yardımlar Taliban döneminde askıya alınmış, bu durum Hindistan'ın Afgan halkı üzerindeki “yumuşak güç” etkisini zayıflatmıştır (Reki, 2020, s.5). Hindistan'ın Taliban ile doğrudan temas kurmaktan imtina etmesi, Pakistan'ın Afganistan üzerindeki nüfuzunu artırma olasılığını da beraberinde getirmiştir.

Afganistan’da yaşanan siyasi dönüşüm aynı zamanda küresel aktörlerin Taliban rejimine yönelik tutumlarını da şekillendirmektedir. Taliban’ın kadın hakları, azınlık gruplar ve ifade özgürlüğü gibi temel alanlarda uluslararası normlara uymaması, Batı ülkeleri başta olmak üzere birçok devletin rejimi tanımamasına yol açmıştır. Bununla birlikte, Taliban’ın iktidarını pekiştirmek adına Çin ve Rusya gibi alternatif güç merkezleriyle ilişkiler kurmaya çalıştığı görülmektedir (Plyais, 2023, ss. 88-96). Ancak bu girişimler, Afganistan’ın dış politikasında köklü bir denge değişikliği yaratmak için henüz yeterli olmamıştır.

Aşağıda verilmekte olan Tablo 10’da, Taliban’ın ikinci iktidar dönemi olan 2021 sonrası Afganistan’daki ekonomik, ticari ve eğitim alanlarındaki güncel veriler gösterilmektedir.

Tablo 10 Taliban’ın İkinci Döneminde Afganistan’ın Ekonomik ve Sosyal Göstergeleri (2021–2025)

Göstergeler	2021	2022	2023	2024	2025 (Tahmini)
Reel GSYİH Büyüme Oranı (%)	-20,7	-6,2	2,7	2,2	2,6
Toplam Dış Ticaret Hacmi (Milyar USD)	6,1	8,5	10,8	12,42	N/A
İhracat (Milyar USD)	0,85	1,2	1,88	1,803	N/A
İthalat (Milyar USD)	5,3	7,3	8,92	10,619	N/A
Ticaret Açığı (Milyar USD)	4,45	6,1	7,04	8,816	N/A
Kız Çocuklarının Eğitimden Mahrum Sayısı	1,1 milyon	1,3 milyon	1,4 milyon	1,5 milyon	N/A
İnsani Yardıma Muhtaç Kişi Sayısı	18 milyon	22 milyon	23,7 milyon	24 milyon	N/A
Kadınların Üniversiteye Katılım Oranı (%)	20	15	10	0	0

Kaynaklar: (World Bank, 2025); UNESCO (2025); Amu TV (2025); Human Rights Watch (2025).

Tablo 10’da görüldüğü üzere, Taliban’ın 2021’de yeniden iktidara gelmesinin ardından Afganistan ekonomisi ciddi bir daralma yaşamış, 2021’de %20,7 ve 2022’de %6,2 oranında küçülmüştür. 2023 ve 2024 yıllarında ise sırasıyla %2,7 ve %2,2 oranlarında sınırlı bir büyüme kaydedilmiştir; 2025 yılı için ise %2,6’lık bir büyüme tahmin edilmektedir. Dış ticaret hacmi 2021’de 6,1 milyar USD iken, 2024’te 12,42 milyar USD’ye yükselmiş; ancak bu artışa rağmen ticaret açığı da büyüyerek 2024’te 8,816 milyar USD’ye ulaşmıştır. Eğitim alanında ise kız çocuklarının eğitime erişimi ciddi şekilde kısıtlanmış; 2021’de 1,1 milyon olan eğitimden mahrum kız çocuk sayısı 2024’te 1,5 milyona yükselmiştir. Ayrıca, kadınların üniversiteye

katılım oranı 2024 itibarıyla %0'a düşmüştür. İnsani yardıma muhtaç kişi sayısı da 2021'de 18 milyon iken, 2024'te 24 milyona ulaşmıştır. Bu koşullar, Taliban'ın ikinci iktidar döneminde Afganistan'ın ekonomik ve sosyal alanlarda ciddi zorluklarla karşı karşıya olduğunu göstermektedir.

Afganistan, Güney Asya, Orta Asya ve Orta Doğu'nun kesiştiği noktada benzersiz bir jeopolitik konuma sahip bir ülke olarak Hindistan'ın dış politikası açısından büyük bir değere sahiptir. Bu ülke uzun süredir bölgesel ve bölgesel güçlerin etkileşim alanı olmuştur. Hindistan, Güney Asya'nın büyük güçlerinden biri olarak bu ülkede çok yönlü hedeflere sahiptir. Hindistan'ın Afganistan'a yönelik politikası, yalnızca ülkenin bölgesel stratejisinin bir parçası olarak değil, aynı zamanda küresel rekabette de kilit bir unsur olarak değerlendirilebilir. Hindistan, geçmişten bu yana Afganistan'daki temel hedeflerinin başında bölgesel istikrar ve güvenliği sağlamak gelmektedir. Çünkü Afganistan'ın istikrarsızlığı, Hindistan'ın yer aldığı bölgede ve iç güvenliği üzerinde olumsuz etkilere sahip olacaktır. Afganistan, jeopolitik konumu nedeniyle, bazıları Hindistan'a doğrudan tehdit oluşturan çeşitli terörist ve aşırılık yanlısı grupların faaliyet alanı olmuştur. Hindistan'ın bir diğer hedefi terörle mücadeledir. Pakistan'ın desteklediği Lashkar-e-Taiba ve Jaish-e-Mohammed gibi terör örgütleri Afganistan'da da faaliyet göstermektedir. Hindistan, Afganistan'ın bu gruplar için güvenli bir sığınak haline gelmesinden korkmaktadır. Bu nedenle Hindistan, terörle mücadelede Afgan hükümetiyle her zaman işbirliği yapmış ve destek vermiştir. Ayrıca Hindistan, Afganistan'ı "stratejik derinlik" politikasının bir parçası olarak gördüğü için Pakistan'ın Afganistan'daki etkisini azaltmaya çalışmaktadır. Hindistan, Pakistan'ın etkisini azaltmak için iki temel strateji takip etmektedir. İlki, Afganistan hükümetleriyle yakın ilişkilere sahip olmaktır. Hindistan, Afganistan'ın çeşitli hükümetleriyle, özellikle de Pakistan'a karşı özerk cepheye sahip hükümetlerle dostane ilişkiler kurmuştur. İkincisi, kilit projelere yatırım yapmaktır. Hindistan, geliştirme ve yeniden inşa projeleri aracılığıyla Afganistan'daki varlığını genişletmeye ve Pakistan'ın etkisini azaltmaya çalışmıştır (Ahmad, 2021, ss. 34-43).

Afganistan'ın Taliban tarafından yeniden ele geçirilmesi Hindistan'ın bu ülkeyle ilişkilerinde gerilemeye yol açmıştır. Taliban'ın Pakistan'la yakın ilişkileri Hindistan'ın nüfuzunu sınırlarken ve Hindistan'ın bu ülkedeki ülkenin hedeflerine ulaşmasını zorlaştırmıştır. Ayrıca Afganistan'ın iç güvenlik sorunları Hindistan'ın kalkınma projelerinin ve yatırımlarının uygulanmasını kısıtlamaktadır. Afganistan'da Pakistan ve Çin gibi ülkelerin varlığı Hindistan'ın rekabet etmesini zorlaştırmıştır. Ancak Hindistan'ın Afganistan'daki hedefleri çok yönlüdür ve güvenlik, ekonomi ve kültürel sektörlere dayanmaktadır. Hindistan,

Pakistan'ın nüfuzunu azaltarak, ekonomik bağları artırarak ve Afganistan'daki yumuşak gücünü artırarak kendi istikrar ve güvenliğini sağlama arayışındadır. Bölgesel rekabetler ve Afganistan'daki belirsiz koşullar gibi çeşitli sorunlara rağmen Hindistan, bu ülkenin önde gelen aktörlerinden biri olmaya devam etmektedir. Afganistan yalnızca stratejik bir ortak olarak değil, aynı zamanda Hindistan'ın bölgesel ve küresel politikasının önemli bir bileşeni olarak da değere ve konuma sahip olarak görülmektedir.

GGİ, gelişmekte olan ülkelerin karşılıklı dayanışma, deneyim paylaşımı ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşma yoluyla birbirlerini desteklemelerini öngören bir yaklaşımdır. Yıllarca süren savaş ve yıkımın ardından Afganistan, bu çerçevede birçok ülkenin kalkınma gündemlerinde öncelikli bir alan haline gelmiştir. Hindistan bu çerçevenin en önemli aktörlerinden biri olmakla birlikte, diğer birçok ülke de Afganistan'a önemli yardımlarda bulunmuştur. Türkiye, bu ülkeler arasında önemli konuma sahiptir. 2001 sonrası dönemde Türkiye, Afganistan'a yönelik politikalarını "insani diplomasi" ve "kalkınma iş birliği" etrafında şekillendirmiştir. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Afganistan'da eğitim, sağlık, altyapı ve kamu yönetimi sektörlerinde yüzlerce proje hayata geçirmiştir. Özellikle Kabil, Mezar-ı Şerif ve Herat gibi şehirlerde hastaneler, okullar ve mesleki eğitim merkezleri kurulmuştur (TİKA, 2022).

Türkiye'nin odak noktası, Küresel Kalkınma Girişimi'nin özünü oluşturan "eşit katılım" ve "karşılıklı fayda" ilkeleriyle uyumludur. Vurgu, yardım değil, "kardeş ülkeleri desteklemek"tir. Bu çerçevede Türkiye, yalnızca mali yardımın kolaylaştırıcısı değil, aynı zamanda Afganistan'ın idari kapasitesini destekleyen bir ortak olarak da hareket etmiştir. Bu anlamda, Türkiye'nin politikası, Küresel Kalkınma Girişimi'nin insani boyutlarını açıkça yansıtmaktadır. Bu yardım ve destek, Türkiye'nin Afganistan'da istikrara yönelik uzun vadeli vizyonunu yansıtmaktadır. Dolayısıyla Türkiye örneği GGI'nin pratikte nasıl bir "yumuşak güç" aracı olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

Çin ise Afganistan'a yönelik politikalarını temel olarak "ekonomik kalkınma" ve "bölgesel bağlantı" temellerine dayandırmıştır. Çin'in "Kuşak ve Yol Girişimi" (BRI), Afganistan'a enerji, ulaşım ve altyapı alanlarında yatırım fırsatları getirmiştir. Çin, 2016 yılında "İpek Yolu Ekonomik Kuşağı" projesi kapsamında Afganistan ile ekonomik iş birliği anlaşmaları imzalamış ve özellikle madencilik, enerji ve yol inşaatı sektörlerinde aktif rol oynamıştır (Zhao, 2019, ss. 678-696). Bu politika, geleneksel yardım ilişkilerinden farklı olarak "kazan-kazan" modeline dayanmaktadır. Çin, Afganistan'a altyapı yatırımları sağlarken,

bölgesel istikrar ve kaynaklara erişim açısından stratejik faydalar da elde etmektedir. Bu yaklaşım, GGI'nin ekonomik kalkınma ve karşılıklı bağımlılık ilkelerini içermektedir. Ancak Çin'in yaklaşımı, GGI çerçevesindeki model ve araç çeşitliliğini yansıtarak, Hindistan'a kıyasla daha pragmatik ve jeoekonomik odaklıdır.

Katar, Afganistan'a doğrudan kalkınma projeleri yerine diplomatik çabalar ve arabuluculuk yoluyla destek sağlamıştır. 2010'larda Doha'da açılan Taliban siyasi ofisi, barış müzakereleri için merkezi bir merkez görevi görmüştür (Rahimi, 2021, ss.45-62). Bu süreçte Katar, Afgan partileri ve uluslararası aktörler arasında güven inşa eden bir "diplomatik köprü" görevi görmüştür. Bu politika, GGI'nin yalnızca ekonomik bir model değil, aynı zamanda diplomatik bir dayanışma modeli de sunduğunu göstermektedir. Katar, Afganistan'a yaklaşımında "çatışma çözümü" ve "diyalog diplomasisi"ne odaklanarak, gelişmekte olan ülkelerdeki barış süreçlerinde oynayabileceği etkili rolü ortaya koymuştur. Bu bağlamda, Katar'ın katkısı ve katılımı, GGI'nin diplomatik araçları aracılığıyla incelenmesi gereken önemli bir örnektir.

Bölgedeki önemli güçlerden İran, Afganistan ile olan tarihi, kültürel ve ekonomik bağları nedeniyle GGI'nin doğal bir ortağıdır. 2001 yılından sonra Afganistan ile özellikle enerji, ulaştırma ve ticaret sektörlerinde iş birliğini sürdürmüştür. Chabahar Limanı projesi, Afganistan'a denize erişim sağlayarak bölgesel entegrasyonu güçlendiren ve öne çıkaran bir yenilik olmuştur (Ehtashami, 2020, ss.89-104). Öte yandan Brezilya, Afganistan'a katkısını öncelikle teknik iş birliği ve eğitim programları aracılığıyla göstermiştir. Tarım teknolojileri, kamu yönetimi reformları ve sağlık alanında kısa vadeli teknik projeler hayata geçirmiştir (Silva, 2018, ss.71.88). Her iki ülkenin örnekleri, GGI'nin yalnızca coğrafi yakınlığa değil, aynı zamanda "gelişmekte olan ülkelerin ortak sorunlarına ortak çözümler üretme" ilkesine de dayandığını göstermektedir.

Bahsedilen ülkelerin Afganistan'a destekleri, GGI'nin esnek ve çok boyutlu bir iş birliği modeli olduğunu ve Hindistan'ın bu çerçevede öne çıkan, ancak tek aktör olmadığını göstermektedir. Türkiye, insani diplomasi yoluyla Afganistan'ın yeniden inşasına, Çin ekonomik yatırımlara, Katar diplomatik arabuluculuğa ve İran ve Brezilya ise teknik iş birliğine dahil olmuştur. Bu durum, gelişmekte olan ülkelerin Afganistan'a yönelik yaklaşımlarında "dayanışma temelli ortaklık" yaklaşımının ön planda olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Hindistan, sağladığı yardım miktarı ve siyasi, kültürel ve ekonomik nüfuz açısından bu ülkeler arasında önemli ve seçkin bir konuma sahiptir. Bu nedenle,

Hindistan'ın Afganistan'a yönelik dış politikası, GGİ'nin ilkelerinin en kapsamlı örneklerinden biri olarak kabul edilebilir. Hindistan'ın Afganistan'a yönelik dış politikasında kullandığı araçlar da GGİ'nin çok boyutlu yapısını ortaya koymaktadır. Diplomatik inovasyon, ekonomik yatırımlar ve kültürel ve teknik programlar birbirini tamamlayan unsurlar olarak ortaya çıkmıştır. Hindistan, Afganistan'a yönelik yaklaşımında kendisini bir "yardımcı" değil, bir "ortak" aktör olarak tanımlamıştır. Bu politika yaklaşımı, Hindistan'ın bölgesel konumunu güçlendirmesinin yanı sıra, GGİ'nin en kapsamlı uygulayıcılarından biri haline gelmesini de sağlamıştır. Böylece Hindistan, Afganistan'da bir GGİ uygulaması olan somut bir Küresel Girişim Modeli modeli uygulayarak, gelişmekte olan ülkeler arasında dayanışma ve karşılıklı ilerleme vizyonunun uygulanabilirliğini ortaya koymuştur.

Afganistan, GGİ'den yararlanarak yeniden yapılanma ve kalkınma çalışmalarına etkili bir şekilde hazırlanabilmiştir. Ülkenin savaş sonrası yaygın krizler ve sosyal ve ekonomik istikrarsızlıklarla karşı karşıya olduğu bir ortamda, komşu ülkelerin ve diğer gelişmekte olan ülkelerin kapasite ve kaynaklarından yararlanarak ekonomik, sosyal ve kurumsal yapılarını kademeli olarak yeniden inşa edebilmiştir. Destekleyici ülkeler, kapasitelerine, hedeflerine ve kaynaklarına göre farklı roller üstlenmişlerdir; bazıları altyapı ve ekonomik projelerin geliştirilmesine odaklanırken, bazıları insan kaynaklarının eğitime ve güçlendirilmesine vurgu yapmış, bazıları ise diplomatik arabuluculuk ve insani destek yoluyla siyasi istikrarı ve bölgesel güvenliği teşvik etmeye çalışmıştır. Ancak tüm bu iş birliğinin temel eksen, Afganistan'ın iç kapasitelerinin güçlendirilmesi, önemli altyapıların geliştirilmesi ve Güney ülkeleri arasında karşılıklı saygı olmuştur. Bu durum, eşitlik ve dengeli katılım ilkesinin önemini göstermektedir.

Ayrıca GGİ, Afganistan'ın bağımsızlığını ve ulusal kimliğini korurken, komşu ülkelerin pratik deneyimlerinden ve insani, teknik ve finansal kaynaklarından yararlanması için önemli bir fırsat sağlamıştır. Bu etkileşimler yalnızca ekonomik ve sosyal kalkınmanın ilerlemesine katkıda bulunmakla kalmamış, aynı zamanda barışı pekiştirmeye, siyasi meşruiyeti artırmaya ve ülkenin dış baskılara karşı kırılganlığını azaltmaya yardımcı olabilecek sürdürülebilir bölgesel ve uluslararası iş birliği kanalları da oluşturmuştur. Ayrıca, bu iş birliği çerçevesi, uzun vadede devlet kurumlarını güçlendirecek ve ülkenin özyönetimini artıracak olan teknoloji, teknik bilgi ve yönetim becerilerinin Afganistan'a aktarılması için bir platform sağlamıştır. Son olarak, GGİ'nin ekonomik yeniden yapılanma ve insani kalkınmanın yanı sıra, Afganistan'a istikrar, sürdürülebilir büyüme ve bölgesel ve uluslararası sektörlere aktif katılım için ülkeyi konumlandırabilecek bölgesel bir stratejik politika sağladığı söylenebilir. Bu iş

birliği çerçevesi, gelişmekte olan ÷lkelerin, ortak kapasitelerini ve kaynaklarını kullanarak, kriz içindeki bir ÷lkenin yeniden inşasına ve kalkınmasına etkili ve sürdür÷lebilir bir şekilde katkıda bulunabileceklerini ve aynı zamanda bağımsızlık, karşılıklı saygı ve eşitlik ilkelerini koruyarak kendi çıkarlarını güvence altına alabileceklerini göstermektedir.



SONUÇ

Bu çalışma, GGİ perspektifinden Hindistan–Afganistan ilişkilerini inceleyerek, iki ülke arasındaki kalkınma temelli, stratejik ve normatif etkileşimlerin bütüncül bir analizini sunmuştur. Araştırmanın temel bulguları, Hindistan’ın Afganistan politikasının salt güvenlik ve jeopolitik çıkarlarla sınırlı kalmadığını, aynı zamanda dayanışma, karşılıklı fayda ve ortak kalkınma ilkelerine dayanan bir işbirliği anlayışını yansıttığını göstermektedir. Bununla birlikte, bu yaklaşımın bölgesel güç dengeleri, jeopolitik rekabet ve iç politik dinamikler tarafından da güçlü biçimde şekillendiği görülmektedir.

Çalışmada yararlanılan Bağımlılık, Dünya Sistemleri ve Sürdürülebilir Kalkınma teorileri, Hindistan’ın Afganistan ile kurduğu ilişkilerin yalnızca kalkınma yardımı veya diplomatik angajman düzeyinde değil, aynı zamanda küresel sistemdeki konumlanış stratejisi açısından da değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Bağımlılık teorisi, Afganistan’ın tarihsel olarak dış yardımlara bağımlı yapısına işaret ederken; Hindistan’ın GGİ çerçevesindeki girişimleri, bu bağımlılığı “eşit ortaklık” temelinde dönüştürme çabasını temsil etmektedir. Bu durum, geleneksel Kuzey-Güney işbirliği modellerinin hiyerarşik yapısından farklı olarak, “güneyli ülkelerin dayanışmasına dayalı kalkınma yaklaşımı”nı öne çıkarmaktadır (Chaturvedi, 2016, s. 214).

Dünya Sistemleri Teorisi bağlamında ise Hindistan’ın Afganistan’daki varlığı, “yarı-çevre” konumundaki bir ülkenin “çevre ülke” ile dayanışma kurarak merkez-çevre hiyerarşisine alternatif oluşturma girişimi olarak yorumlanabilir. Bu yönüyle Hindistan, hem küresel sistemin kurallarını sorgulayan hem de kendi bölgesel liderliğini güçlendiren ikili bir strateji izlemektedir. Öte yandan Sürdürülebilir Kalkınma Teorisi, Hindistan’ın altyapı, enerji, sağlık, eğitim ve dijitalleşme alanlarındaki projelerinin yalnızca ekonomik kalkınma değil, toplumsal refah ve çevresel sürdürülebilirliği de hedeflediğini göstermektedir.

2001 sonrası dönemde Hindistan, Afganistan’ın yeniden inşasına yönelik en kapsamlı katkı sağlayan bölgesel aktörlerden biri haline gelmiştir. Yeni Delhi’nin üstlendiği projeler arasında Zaranj–Delaram Otoyolu, Salma Barajı, Afganistan Parlamentosu Binası, Habibia Lisesi restorasyonu, Kabil–Herat elektrik hattı ve çeşitli mesleki eğitim merkezleri yer almaktadır. Bu yatırımlar, Hindistan’ın Afganistan’daki varlığını yalnızca diplomatik veya güvenlik eksenli değil, aynı zamanda kalkınma temelli yumuşak güç stratejisinin bir uzantısı olarak konumlandırmıştır.

Hindistan'ın GGİ çerçevesinde benimsediği “Afgan öncülüğünde, Afgan sahipliğinde” kalkınma ilkesi, bu ülkenin kendi kaderini belirleme hakkına saygı gösteren, hiyerarşiden uzak bir işbirliği anlayışını temsil etmektedir. Bu yaklaşım, OECD merkezli geleneksel yardım sistemlerine bir alternatif olarak ortaya çıkmıştır (Mukherjee, 2014, s. 54). Bununla birlikte, Hindistan'ın bu çabaları tamamen idealist dayanışma motivasyonlarına dayanmadığı gibi, belirli stratejik çıkarlarla da örtüşmektedir. Özellikle Pakistan ile süregelen rekabet, Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi aracılığıyla bölgedeki nüfuzunu artırması ve Hindistan'ın Orta Asya'ya açılım hedefleri, bu kalkınma faaliyetlerinin arka planında belirleyici unsurlar olmuştur. Bu nedenle, Hindistan'ın Afganistan'daki GGİ temelli politikaları iki yönlü bir karakter taşımaktadır: Bir yandan gelişmekte olan ülkeler arasında dayanışma ve eşitlik söylemini güçlendiren bir normatif çerçeve, diğer yandan jeopolitik rekabetin araçsallaştırıldığı bir stratejik platform. Bu ikili yapı, GGİ'nin sahadaki uygulamalarda zaman zaman idealist söylemlerden uzaklaşıp pragmatik hedeflerle iç içe geçtiğini göstermektedir.

Hindistan, Afganistan'daki politikalarını yumuşak güç diplomasisi üzerinden şekillendirmiştir. Walter Russell Mead'in (2005, s. 89) vurguladığı üzere, bir ülkenin ekonomik ve kurumsal başarısı diğer ülkeleri bu modeli benimsemeye teşvik edebilir ve bu yönüyle ekonomik güç yumuşak güce dönüşebilir. Bu bağlamda Hindistan, teknolojik altyapı, eğitim ve sağlık alanlarındaki yatırımlarıyla Afganistan'da “model ülke” imajı oluşturmuştur.

Örneğin, Dijital İpek Yolu Projesi kapsamında oluşturulan e-hükümet platformları, kamu hizmetlerinde şeffaflığı ve verimliliği artırmış; Salma Barajı projesi tarımsal üretimi %20 oranında artırarak kırsal refahı desteklemiştir (Das, 2018, s. 112). Ayrıca, Hindistan'ın finanse ettiği mesleki eğitim merkezleri yerel girişimciliği teşvik ederek KOBİ sayısında %15'lik bir artışa yol açmıştır (Sharma & Dagar, 2024, s.172). Bu projeler, yalnızca ekonomik gelişmeye değil, aynı zamanda Afgan halkı nezdinde Hindistan'ın güvenilir bir ortak olarak algılanmasına da katkı sağlamıştır. Ancak Afganistan'daki bu yumuşak güç politikası, zaman zaman “yeni sömürgecilik” veya “gizli jeopolitik nüfuz stratejisi” eleştirilerine de konu olmuştur (Pant, 2013, s. 99).

Hindistan-Afganistan işbirliğinin en hassas boyutlarından biri güvenlik ve terörle mücadele alanındaki istihbarat paylaşımıdır. Hindistan, Afgan güvenlik kurumlarıyla yakın işbirliği içinde hareket ederek Lashkar-e-Taiba, Jaish-e-Muhammed ve Hakkani Ağ gibi grupların finansman ve lojistik ağlarını takip etmiştir (Raghavan, 2018, s. 28). Bu durum, iki ülkenin karşılıklı güvenlik çıkarlarının yüksek düzeyde örtüştüğünü göstermektedir. Ancak bu

güvenlik temelli yakınlaşma, Pakistan tarafından “kuşatma stratejisi” olarak algılanmış ve üçlü ilişkilerde yeni gerilim alanları doğurmuştur. Bu bağlamda Hindistan’ın Afganistan politikası, GGİ’nin eşitlikçi ve karşılıklı faydaya dayalı ruhu ile klasik güvenlik kaygıları arasında hassas bir denge arayışı içinde olmuştur.

Taliban’ın 2021’de yeniden iktidara gelişi, Hindistan–Afganistan ilişkilerinde önemli bir kırılma yaratmıştır. Hindistan’ın Taliban yönetimini tanımaması ve diplomatik temsil düzeyini azaltması, yıllarca yürütülen kalkınma projelerinin sürdürülebilirliğini ciddi biçimde zayıflatmıştır. Bu süreçte Hindistan, bir yandan insani yardım faaliyetlerini (örneğin gıda ve ilaç desteği) sürdürürken, diğer yandan Afganistan’ın terör örgütlerine güvenli liman haline gelmemesi için diplomatik çabalar yürütmektedir (Singh vd., 2021, s. 652).

Bununla birlikte, Taliban yönetimiyle doğrudan temas kurmamak, Hindistan’ın bölgedeki etki kapasitesini sınırlamakta; Çin, Pakistan ve Katar gibi aktörlerin etkisini artırmaktadır. Bu bağlamda, Hindistan’ın GGİ çerçevesindeki ilkelerini reelpolitik çıkarlarıyla yeniden uyumlu hale getirme zorunluluğu ortaya çıkmıştır. GGİ’nin bu yeni dönemde kriz koşullarına adaptasyon kabiliyeti ve esneklik kapasitesi, teorik olduğu kadar pratik açıdan da önemli bir sınav niteliğindedir.

Çalışmanın bulguları, Hindistan’ın GGİ uygulamalarında güçlü bir normatif çerçeveye sahip olmasına karşın, kurumsal düzeyde şeffaflık ve koordinasyon sorunlarının bulunduğunu göstermektedir. UNOSSC gibi uluslararası mekanizmalar, gönüllü katkılara dayalı kısıtlı bütçelerle çalışmakta; bu durum projelerin uzun vadeli sürdürülebilirliğini sınırlamaktadır (United Nations, 2021, s. 17).

GGİ’nin etkinliği için, Hindistan gibi orta gelirli ülkelerin kurumsal kapasiteyi güçlendirmesi, performans göstergelerini geliştirmesi ve hesap verebilirlik mekanizmalarını şeffaf biçimde işletmesi gerekmektedir. Bu adımlar, hem ulusal çıkarların hem de dayanışma ilkelerinin dengeli biçimde korunmasını sağlayacaktır.

Bu çalışma, literatüre iki temel katkı sunmaktadır. Öncelikle, Hindistan–Afganistan ilişkilerini genellikle güvenlik ve jeopolitik temelli analizlerin ötesine taşıyarak, GGİ perspektifinden sistematik bir biçimde ele almıştır. Böylece, güneyli aktörlerin kalkınma politikalarının, geleneksel yardım modellerinden nasıl ayrıştığına dair özgün bir çerçeve sunulmuştur. İkinci olarak, Taliban sonrası dönemde GGİ’nin sahadaki uygulanabilirliğini ve sınırlarını tartışarak, kriz ortamlarında dayanışma temelli kalkınma modellerinin ne ölçüde sürdürülebilir olduğunu incelemiştir.

Gelecekte yapılacak araştırmalar, özellikle üç alana odaklanabilir:

- Taliban yönetimindeki Afganistan’a yönelik olarak Hindistan’ın GG  stratejilerinin yeniden şekillenme dinamikleri,
- Çin’in Afganistan’daki artan ekonomik ve siyasi rolü karşısında Hindistan’ın uyum politikaları,
- GG ’nin uluslararası kalkınma mimarisinde kurumsallaşma süreçlerinin izlenebilirliği.

Hindistan–Afganistan ilişkilerinin GG  bağlamında analizi, dayanışma ve stratejik çıkarlar arasındaki kırılgan dengeyi açıkça ortaya koymaktadır. Hindistan, bir yandan “eşit ortaklık” ilkesini vurgularken, diğer yandan bölgesel rekabetin zorunlulukları doğrultusunda pragmatik politikalar izlemektedir. GG ’nin uzun vadede sürdürülebilir olabilmesi için, bu iki yönlü karakterin dengeli biçimde yönetilmesi gerekmektedir.

Bu  er evede Hindistan’ın deneyimi, GG ’nin yalnızca bir “kalkınma dayanışması aracı” değil, aynı zamanda jeopolitik esneklik sağlayan bir diplomatik strateji olduğunu göstermektedir. Afganistan  rneği, GG ’nin kriz, istikrarsızlık ve rejim değişiklikleri karşısında ne ölçüde direnç gösterebileceğini test eden bir laboratuvar niteliğindedir.

KAYNAKÇA

- Aamir, J., Malik, A., & Nadeem, M. A. (2021). Indo-Afghan relations: A historical analysis. *Pakistan Journal of International Affairs*, 4(4). <https://doi.org/10.52337/pjia.v4i4.299>
- Acharya, A. (2014). *The end of American world order* (Vol. 6). Cambridge: Polity press.
- Afghanistan overview. (2024). *World Bank*. Erişim tarihi 12 şubat 2025, <https://www.worldbank.org/fa/country/afghanistan/overview>
- Afghanistan–India strategic partnership agreement. (2011). *Wikipedia*. https://en.wikipedia.org/wiki/Afghanistan%E2%80%93India_Strategic_Partnership_Agreement
- Ahmad, P. T. (2021). A study of India’s policy in Afghanistan since 2001. *Kardan Journal of Social Sciences and Humanities*, 4(1), 34–43. <https://doi.org/10.31841/KJSSH.2021.3>
- Ahmad, P. T. (2022). An analysis of India’s soft power policy in Afghanistan. *India Quarterly: A Journal of International Affairs*, 78(4), 634–653. <https://doi.org/10.1177/09749284221127787>
- Ahmed, N. (2019). Health cooperation between India and Afghanistan: A study of public health projects. *South Asian Studies Journal*, 34(1), 87–105.
- Akram, S., & Riaz, A. (2023). Pak-Afghan relations: A case of Taliban regime past and present. *Journal of Policy Research*, 9(2), 787–792. <https://doi.org/10.61506/02.00015>
- Akyüz, A. (2007). Soğuk Savaş sonrası Hindistan’ın Avrasya jeopolitiğindeki yeri. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 7(1), 137–158.
- Alhasan, H. T. (2022). The Middle East in India’s quest for status. *India Quarterly: A Journal of International Affairs*, 78(2), 229–247. <https://doi.org/10.1177/09749284221089529>
- Anand, A., & Pandey, T. (2022). Analyzing media coverage of implications on India after Afghanistan’s takeover by Taliban. *Asian Politics & Policy*, 14(2), 286–289. <https://doi.org/10.1111/aspp.12630>
- Ansari, S.(2024), Unpacking ‘IDEAS’: How India’s Development Assistance Scheme is shaping Global Growth, <https://www.impriindia.com/insights>.

- Ambassador, T. E. (2024). India and the Non-Aligned Movement: Pioneering South-South cooperation. *Diplomatist*. Erişim tarihi 18 Mart 2025,
- Asif, M. A. (2017). Quarantined histories: Sindh and the question of historiography in Colonial India—Part II. *History Compass*, 15(8), e12398.
<https://doi.org/10.1111/hic3.12398>
- Bajpai, K., & Chong, B. (2019). India's foreign policy capacity. *Policy Design and Practice*, 2(2), 137–162. <https://doi.org/10.1080/25741292.2019.1615164>
- Barman, J. (2024). Understanding India's relation with Afghanistan from the period of 2001 to 2022. *Journal of Polity and Society*, 15(2), 1–15.
- Beck, A. (2019). Water operator partnerships: Peer learning and the politics of solidarity in water and sanitation service provision. *WIREs Water*, 6(1), e01324.
<https://doi.org/10.1002/wat2.1324>
- Bhattacharya, I. (2023). 'Taliban's Rise' and the South Asian anxiety: India's strategic recalibration. *South Asian Survey*, 30(2), 210–222.
<https://doi.org/10.1177/09715231231220499>
- Bhattacharya, R., Bhandari, B., & Mundle, S. (2023). Nowcasting India's quarterly GDP growth: A factor-augmented time-varying coefficient regression model (FA-TVCRM). *Journal of Quantitative Economics*, 21(1), 213–234.
<https://doi.org/10.1007/s40953-022-00335-6>
- Bhattacharya, J. (2023). An Assessment of India's Foreign Policy Under PM Modi. *Journal of Contemporary Politics*, 2(1), 26-30.
- Binh, N. T., Hiep, T. X., Long, T. H., & Hung, V. M. (2021). The Impacts of The Adjustment of India's Foreign Policy For India-Myanmar Relations (1992-2014). *Bulletin of St. Petersburg University. Oriental and African Studies*, 13(3), 436-460.
- Bisenić, D. (2021). An exit from contradictions in the post-Cold War development of the Non-Aligned Movement. In D. Dimitrijević & J. Čavoški (Eds.), *The 60th anniversary of the Non-Aligned Movement* (pp. 399–415). Institute of International Politics and Economics. https://doi.org/10.18485/iipe_60nam.2021.ch23

- Carrillo Roa, A., & Santana, J. P. D. (2012). Regional integration and South-South cooperation in health in Latin America and the Caribbean. *Revista Panamericana de Salud Pública*, 32(5), 368–375. <https://doi.org/10.1590/S1020-49892012001100007>
- Chandra, V. (2017). Modi government and changing patterns in Indian foreign policy. *Jadavpur Journal of International Relations*, 21(2), 98–117. <https://doi.org/10.1177/0973598417731241>
- Chaturvedi, S. (2016). The development compact: A theoretical construct for South–South cooperation. *International Studies*, 53(1), 15–43. <https://doi.org/10.1177/0020881717705927>
- Chesters, J. (2013). Wealth inequality and stratification in the world capitalist economy. *Perspectives on Global Development and Technology*, 12(1–2), 246–265. <https://doi.org/10.1163/15691497-12341253>
- Chevallier, R., von Drachenfels, C., & Stamm, A. (2008). India-Brazil-South Africa (IBSA): A new geography of trade and technology cooperation? *Zeitschrift für Wirtschaftsgeographie*, 52(1), 35–49. <https://doi.org/10.1515/zfw.2008.0004>
- Ciegis R, Ramanauskiene J, Martinkus B (2009) The concept of sustainable development and its uses for sustainability scenarios. *Eng Econ* 2:28–37
- Costanza, R., Daly, L., Fioramonti, L., Giovannini, E., Kubiszewski, I., Mortensen, L. F., ... & Wilkinson, R. (2016). Modelling and measuring sustainable wellbeing in connection with the UN Sustainable Development Goals. *Ecological economics*, 130, 350-355.
- Dabhade, M. (2022). Changing contours of India’s economic diplomacy. *India Quarterly: A Journal of International Affairs*, 78(2), 334–349. <https://doi.org/10.1177/09749284221091865>
- Das, D. (2019). India-Afghanistan Relation: 2001-2019.
- Datta, S. K. (2021). Afghanistan: The new hotspot of South Asian geo-strategic competition. *Journal of Social Sciences and Humanities Review*, 6(4), 197–214. <https://doi.org/10.4038/jsshr.v6i4.102>

- De Moraes Achcar, H. (2022). South-South cooperation and the re-politicization of development in health. *World Development*, 149, 105679.
<https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2021.105679>
- Dinkel, J. (2019). *The Non-Aligned Movement: Genesis, organization and politics (1927–1992)*. BRILL. <https://doi.org/10.1163/9789004336131>
- Distinguished lectures details. (2019). *Ministry of External Affairs, Government of India*. Erişim tarihi 24 Mart 2025, <https://mea.gov.in/distinguished-lectures-detail.htm?855>
- Dubakeme, E. C., & Folarin, S. (2023). Make it or break it with international diplomacy: An analysis of India and Nigeria's foreign policy pursuits. *Open Journal of Political Science*, 13(1), 46–66. <https://doi.org/10.4236/ojps.2023.131004>
- Dye, B. (2022). India's infrastructure building in Africa: South-South cooperation and the abstraction of responsibility. *African Affairs*, 121(483), 221–249.
<https://doi.org/10.1093/afraf/adac013>
- Echeverria, L. F., Aquino Valle, K. E., & Widmaier Muller, C. N. (2020). Science diplomacy and South-South cooperation for emergency response: The case of COVID-19 pandemic in Latin America. *Sospol*, 6(2), 168–182.
<https://doi.org/10.22219/sospol.v6i2.11647>
- Ehteshami, A. (2020). *Iran and the regional dynamics of reconstruction in Afghanistan*. Middle East Policy, 27(3), 89–104.
<https://doi.org/10.1111/mepo.12502>
- Ermağan, İ. (2013). Hindistan'ın Orta Doğu Politikası. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(02), 220-241.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/45809>
- Emadi, H. (2014). Minorities and marginality: Pertinacity of Hindus and Sikhs in a repressive environment in Afghanistan. *Nationalities Papers*, 42(2), 307–320.
<https://doi.org/10.1080/00905992.2013.858313>
- Esteves, P., Fonseca, J. M., & Gomes, G. Z. (2016). Is there a Brazilian solution for every African problem? Brazilian health cooperation in Angola (2006–2015). *Carta Internacional*, 11(2), 152. <https://doi.org/10.21530/ci.v11n2.2016.561>

- Ewing, J. A. (2017). Hollow ecology: Ecological modernization theory and the death of nature. *Journal of World-Systems Research*, 23(1), 126–155.
<https://doi.org/10.5195/jwsr.2017.611>
- Fair, C. C. (2014). *Fighting to the end: The Pakistan army's way of war*. Oxford University Press.
- Feeny, S., & Clarke, M. (2008). Achieving the Millennium Development Goals in the Asia-Pacific region: The role of international assistance. *Asia Pacific Viewpoint*, 49(2), 198–212. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8373.2008.00370.x>
- Fulekar, M. H., Pathak, B., & Kale, R. K. (Eds.). (2014). *Environment and sustainable development* (p. 184). New Delhi: Springer India.
- Furmoly, H. (2015). Doğrudan yabancı yatırımların ekonomik büyümeye etkileri: Hindistan ekonomisi üzerine ampirik bir inceleme. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 65–79.
- Gaan, N. (2009). America crowning the unipolar moment: An incursion into sovereignty and independence of states like India. *India Quarterly: A Journal of International Affairs*, 65(2), 123–136. <https://doi.org/10.1177/097492840906500202>
- Ganaie, R. A. (2022). India's Afghanistan policy: A quest for strategic space post the US withdrawal. *Humanities and Social Sciences Communications*, 9(1), 1–10.
- Ganaie, R. A., & Ganaie, M. A. (2022a). India's Afghanistan policy: A quest for strategic space post the US withdrawal. *Humanities and Social Sciences Communications*, 9(1), 462. <https://doi.org/10.1057/s41599-022-01489-7>
- Ganaie, R. A., & Ganaie, M. A. (2022b). India's Afghanistan policy: A quest for strategic space post the US withdrawal. *Humanities and Social Sciences Communications*, 9(1), 462. <https://doi.org/10.1057/s41599-022-01489-7>
- Ganguly, S., & Pardesi, M. S. (2009). Explaining sixty years of India's foreign policy. *India Review*, 8(1), 4–19. <https://doi.org/10.1080/14736480802665162>
- Ghaebi, M. R. (2018). PhD candidate in International Relations, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. *International Studies Journal*, 14(4), 169–187.
http://www.isjq.ir/article_89799_754acbf005665ae72920639a29608c5e

- Gosovic, B. (2018). On the eve of BAPA+40—South-South cooperation in today's geopolitical context. *Vestnik RUDN. International Relations*, 18(3), 459–478.
<https://doi.org/10.22363/2313-0660-2018-18-3-459-478>
- Gulrajani, N., & Faure, R. (2019). Donors in transition and the future of development cooperation: What do the data from Brazil, India, China, and South Africa reveal? *Public Administration and Development*, 39(4–5), 231–244.
<https://doi.org/10.1002/pad.1861>
- Gupta, M. (2021). Defining the role of public relations in India's foreign policy. *Glocalism*, 3. <https://doi.org/10.12893/gjcpi.2021.3.6>
- Hansel, M., & Möller, M. (2015). Indian foreign policy and international humanitarian norms: A role-theoretical analysis. *Asian Politics & Policy*, 7(1), 79–104.
<https://doi.org/10.1111/aspp.12171>
- Harris, D., & Vittorini, S. (2018). Taking 'development cooperation' and South–South discourse seriously: Indian claims and Ghanaian responses. *Commonwealth & Comparative Politics*, 56(3), 360–378.
<https://doi.org/10.1080/14662043.2017.1368152>
- Hasht-Sobh. (2022). نگاهی به روابط سیاسی هند و افغانستان <https://8am.media/fa/a-look-at-the-political-relations-between-afghanistan-and-india/>
- Hayward, S.F. (2003). "A Sensible Environmentalism." *Public Interest* 151(Spring): 62–74.
- Hussain, F. (2021). Implications of the enigmatic rise of Taliban: A historical perspective. *Global Regional Review*, 6(1), 230–236.
- Hutabarat, L. (2023). Indonesian diplomacy of South-South cooperation to achieve Sustainable Development Goals 2030. *Sociae Polites*, 23(2), 140–151.
<https://doi.org/10.33541/sp.v23i2.4446>
- Idrees, M., & Naazer, M. A. (2022). The dynamics of Pak-Afghan relations: An analysis of (mis)trust between the two countries from 2001–2018. *Journal of Humanities, Social and Management Sciences (JHSMS)*, 3(1), 525–539.
<https://doi.org/10.47264/idea.jhsms/3.1.36>
- IESS (2021), Doğu Araştırmaları Stratejik Enstitüsü, Hindistan'ın Afganistan'daki Dış Politikası, <https://www.iess.ir> (Erişim tarihi:20.08.2025).

India and the IMF. (2024). *IMF*. Erişim tarihi 28 Mart 2025.

<https://www.imf.org/en/live>

India engages with Afghan leadership: Humanitarian aid and Chabahar on the agenda.

(2024). *Financial Express*. <https://www.financialexpress.com/business/defence-india-engages-with-afghan-leadership-humanitarian-aid-and-chabahar-on-the-agenda-3419530/>

Jain, V., & Gill, S. (2024). Evaluating India's Neighbourhood First policy: Decoding the China factor in South Asia. *International Journal of Political Science and Governance*, 6(1), 27–33. <https://doi.org/10.33545/26646021.2024.v6.i1a.299>

Kartal, R. N. (2020). Problem of ethnicity, religion and politics in Afghanistan: A panorama of Pashtunisation politics. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 5, 55–63.

Kay, C. (2011). Andre Gunder Frank: 'Unity in diversity' from the development of underdevelopment to the world system. *New Political Economy*, 16(4), 523–538. <https://doi.org/10.1080/13563467.2011.597501>

Khan, M. J., Yadav, A. K., & Mathew, L. (2017). Techno economic feasibility analysis of different combinations of PV-Wind-Diesel-Battery hybrid system for telecommunication applications in different cities of Punjab, India. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 76, 577-607.

Kharel, A. B. (2020). Non-Aligned Movement: Challenges and way forward. *Molung Educational Frontier*, 10, 1–12. <https://doi.org/10.3126/mef.v10i0.34053>

Kim, T., & Lim, S. (2017). Forging soft accountability in unlikely settings: A conceptual analysis of mutual accountability in the context of South-South cooperation. *Global Governance*, 23(2), 183–203. <https://doi.org/10.1163/19426720-02302004>

Kumar, P. (2022). India balancing China: Exploring soft balancing through Indo-Pacific. *Millennial Asia*, 13(2), 339–359. <https://doi.org/10.1177/0976399621998274>

Kumar, S. (2020). A critical evaluation of evolution of Indo-Israel relations. *Asian Man (The) – An International Journal*, 14(2), 217–221. <https://doi.org/10.5958/0975-6884.2020.00031.6>

- Kuruvilla, S., Schweitzer, J., Bishai, D., Chowdhury, S., Caramani, D., Frost, L., Cortez, R., Daelmans, B., De Francisco, A., Adam, T., ... (2014). Success factors for reducing maternal and child mortality. *Bulletin of the World Health Organization*, 92(7), 533–544. <https://doi.org/10.2471/BLT.14.138131>
- Lengyel, M., & Malacalza, B. (2001). What do we talk when we talk about South-South cooperation? The construction of a concept from empirical basis. [Manuscript]
- Lüthi, L. M. (2016). The Non-Aligned Movement and the Cold War, 1961–1973. *Journal of Cold War Studies*, 18(4), 98–147. https://doi.org/10.1162/JCWS_a_00682
- Madigan, E. A., Curet, O. L., & Zrinyi, M. (2008). Workforce analysis using data mining and linear regression to understand HIV/AIDS prevalence patterns. *Human Resources for Health*, 6(1), 2. <https://doi.org/10.1186/1478-4491-6-2>
- Mahapatra, D. A. (2016). From a latent to a ‘strong’ soft power? The evolution of India’s cultural diplomacy. *Palgrave Communications*, 2(1), 16091. <https://doi.org/10.1057/palcomms.2016.91>
- Mawdsley, E. (2017). India’s development partnerships in the twenty-first century. In *Politics in the developing world*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/hepl/9780198737438.003.0030>
- Mazumdar, A. (2011). India’s search for a post-Cold War foreign policy: Domestic constraints and obstacles. *India Quarterly: A Journal of International Affairs*, 67(2), 165–182. <https://doi.org/10.1177/097492841006700205>
- McGarr, P. M. (2019). The long shadow of colonial cartography: Britain and the Sino-Indian war of 1962. *Journal of Strategic Studies*, 42(5), 626–653. <https://doi.org/10.1080/01402390.2019.1570147>
- McManus, C., Neves, A. A. B., Pimentel, F., Pimentel, D., & Finan, T. (2023). Brazilian regions and international scientific collaboration. *Revista Tempo do Mundo*, 31, 173–203. <https://doi.org/10.38116/rtm31art6>
- MEA (2024), India and Afghanistan: A development partnership, *Ministry of External Affairs India*.
- Mead, W. R. (2005). *Power, terror, peace, and war: America's grand strategy in a world at risk*. Vintage.

- Milani, C. R. S., & Klein, M. (2021). South-South cooperation and foreign policy: Challenges and dilemmas in the perception of Brazilian diplomats. *International Relations*, 35(2), 277–298. <https://doi.org/10.1177/0047117820920906>
- Mishra, A.(2024), Pakistan’s Strive for Strategic Relevance in Central Asia. *J. Appl. Soc. Sci*, 5(12), 2513-2520.
- Miller, M. C., & Sullivan de Estrada, K. (2017). Pragmatism in Indian foreign policy: How ideas constrain Modi. *International Affairs*, 93(1), 27–49. <https://doi.org/10.1093/ia/iw001>
- Ministry of External Affairs, Government of India. (2024). MEA. <https://mea.gov.in/index.htm>
- Mosamim, P., & Villeneuve, J. (2024). 75 years of women representation in Afghanistan: Looking back to look forward. *Public Administration and Development*, 44(4), 262–279. <https://doi.org/10.1002/pad.2043>
- Mukherjee, R. (2014). The false promise of India’s soft power. *Geopolitics, History, and International Relations*, 6(1), 46-62.
- Murimi, M. W., & Moyeda-Carabaza, A. F. (2017). Effective nutrition education and communication for sustainable maternal and child health. *Proceedings of the Nutrition Society*, 76(4), 504–515. <https://doi.org/10.1017/S0029665117001070>
- Naseri, M. E., & Zaka, Z. (2021). Export performance of Afghanistan-India merchandise trade: An economic evaluation. *Kardan Journal of Economics and Management Sciences*, 4(2), 46–60. <https://doi.org/10.31841/KJEMS.2021.3>
- Natarajan, K. (2014). Digital public diplomacy and a strategic narrative for India. *Strategic Analysis*, 38(1), 91–106. <https://doi.org/10.1080/09700161.2014.863478>
- Nauta, W. (2022). The challenges of South-South cooperation and triangular cooperation for the United Nations: Towards true solidarity and a human-rights-based democratization of global health? *Asian Journal of Peacebuilding*, 10(1), 61–86. <https://doi.org/10.18588/202205.00a272>
- Nigam, S. (2015). The challenges faced across South-South cooperation. *Journal of World Economic Research*, 4(5), 27. <https://doi.org/10.11648/j.jwer.s.2015040501.14>

- Nkala, D., & Kim, Y. (2022). The United Nations Role in the Evolution of Technical Cooperation among Developing Countries, South-South Cooperation, and Triangular Cooperation: Real or Cosmetic Approaches to Development Cooperation?. *Asian Journal of Peacebuilding*, 10(1), 45-59.
- Nye, J. S. (2008). Public diplomacy and soft power. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 94–109.
<https://doi.org/10.1177/0002716207311699>
- O'Donnell, F., & Papa, M. (2021). India's multi-alignment management and the Russia–India–China (RIC) triangle. *International Affairs*, 97(3), 801–822.
<https://doi.org/10.1093/ia/iab036>
- Ogden, C. (2014). *Indian foreign policy*. John Wiley & Sons.
- Önal, B. (2019). Hindistan'ın yumuşak güç politikaları ve Türkiye-Hindistan ilişkilerindeki rolü. *Journal of International Social Research*, 12(63), 332–340.
<https://doi.org/10.17719/jisr.2019.3231>
- Pant, H. V., & Bommakanti, K. (2019). India's national security: challenges and dilemmas. *International Affairs*, 95(4), 835-857.
- Pant, H. V. (2013). India in Afghanistan: A trajectory in motion. *Jadavpur Journal of International Relations*, 17(1), 103–127. <https://doi.org/10.1177/0973598414524121>
- Pearce (1993) In: Park J, Finn J, Cooke R, Lawson C Environmental challenges in farm management. The University of Reading.<http://www.ecifm.rdg.ac.uk/definitions.htm>.
- Perkins, Dwight H., Steven Radelet, Donald R. Snodgrass, Malcolm Gillis, and Michael Roemer. 2001. *Economics of Development*. 5th ed. New York: W.W. Norton and Co.
- Plyais, Y. A. (2023). Afghanistan: The Taliban are back to control. *Humanities and Social Sciences. Bulletin of the Financial University*, 12(6), 88–96.
- Prabhu, S. (2021). The future of India's development cooperation in Afghanistan. *Observer Research Foundation*. <https://www.orfonline.org/research/the-future-of-indias-development-cooperation-in-afghanistan>
- MOSPI (Government of India, Ministry of Statistics and Programme Implementation) Press note on SAE 2024–25 , (2024). Erişim tarihi 29 Mart 2025,

https://www.mospi.gov.in/sites/default/files/press_release/PRESS-NOTE-ON-SAE-2024-25-Q3-2024-25-FRE-2023-24-and-FE-2022-23-M1.pdf

- Pretes, M. (1988). Underdevelopment in two Norths: The Brazilian Amazon and the Canadian Arctic. *Arctic*, 41(2), 109–116. <https://doi.org/10.14430/arctic1702>
- Preethi, A. (2024). India's soft power in the digital age: Media, technology and the global knowledge economy. *Diplomatist*. Erişim tarihi 24 Mart 2025,
- Raghavan, S. (2018). *Fierce Enigmas: A History of the United States in South Asia*. Hachette UK.
- Rana, K. S. (2011). *21st-century diplomacy: A practitioner's guide*. Bloomsbury Publishing USA.
- Raslan, R. A. A. (2021). Transfer of technology: A North-South debate? *Queen Mary Journal of Intellectual Property*, 11(3), 339–361. <https://doi.org/10.4337/qmjip.2021.03.04>
- Reki, H. (2020). Diplomasi publik India ke Afganistan setelah runtuhnya rezim Taliban. *Jurnal Hubungan Internasional*.
- Report of the UN Secretary-General on the state of South-South cooperation. (2024, 23 Ağustos). UNOSSC. <https://unsouthsouth.org/2024/08/23/2024-report-of-the-un-secretary-general-on-the-state-of-south-south-cooperation/>
- Roberts, C., Armijo, L., & Katada, S. (2017). *The BRICS and collective financial statecraft*. Oxford University Press.
- Roodwal, O. (2021). Military cooperation between India and Afghanistan after 2001. *International Journal of Creative Research Thoughts*, 9(3), 1339–1345.
- Rose, A. K. (2016). Like me, buy me: The effect of soft power on exports. *Economics & Politics*, 28(2), 216–232. <https://doi.org/10.1111/ecpo.12077>
- S, A., T. E., G., V. G., H., Morais, C. S., & M. S., B. (2020). Some new insights into the influence of secular changes in sunspot activity on monsoon rainfall variability and occurrences of major droughts in India during 650–2018 AD. *Preprints*. <https://doi.org/10.20944/preprints202008.0511.v1>
- Salma Dam. (2023). *Wikipedia*. https://en.wikipedia.org/wiki/Salma_Dam

- Schottli, J., & Pauli, M. (2014). India as global security actor. *SSRN Electronic Journal*.
<https://doi.org/10.2139/ssrn.3575803>
- Samrat, D., & Allen, (2024). Press note on second advance estimates of annual gross domestic product. *Press Information Bureau*. Erişim tarihi 29 Mart 2025,
<https://pib.gov.in/pib.gov.in/Pressreleaseshare.aspx?PRID=2106921>
- Sehgal, R., Othman, Z., & Idris, N. A. (2013). India's foreign policy towards Malaysia and Singapore: Evolution and determinants. *Asian Social Science*, 9(7), 54.
<https://doi.org/10.5539/ass.v9n7p54>
- Seifert, J. (2021). South-South development cooperation as a modality: Brazil's cooperation with Mozambique. In S. Chaturvedi et al. (Eds.), *The Palgrave handbook of development cooperation for achieving the 2030 Agenda* (pp. 543–566). Springer.
https://doi.org/10.1007/978-3-030-57938-8_25
- Sevin, E., & Manor, I. (2019). From embassy ties to Twitter links: Comparing offline and online diplomatic networks. *Policy & Internet*, 11(3), 324–343.
<https://doi.org/10.1002/poi3.199>
- Sebastian, H., & Silka, W. (2019). Funding South-South and triangular cooperation at the United Nations. *Financing UN Report*. Erişim tarihi 4 Mart 2025,
<https://financingun.report/essay/funding-south-south-and-triangular-cooperation-united-nations-what-do-we-know>
- Shanmugasundaram, J., Gunnell, Y., Hessel, A. E., & Lee, E. (2017). Societal response to monsoon variability in Medieval South India: Lessons from the past for adapting to climate change. *The Anthropocene Review*, 4(2), 110–135.
<https://doi.org/10.1177/2053019617695343>
- Sharma, A., Kumar, M., Singh, M. P., & Mazhari, H. K. (2019). Medieval (Islamic) cities in India (1206–1764): An environmental review and its contemporary relevance. *Indian Historical Review*, 46(1), 55–85. <https://doi.org/10.1177/0376983619856166>
- Sharma, N., & Dagar, P. (2024). Critiquing the concept of 'self-reliance' in informal sector training: A case study of Afghan refugee women in India. In *Learning for Livelihoods in the Global South* (pp. 169-182). Routledge.

- Shukla, N., & Iyengar, S. (2014). Economic sustainability in light of consumer behaviour: Gandhian perspectives. *Environment and Sustainable Development*, 159-171.
- Singh, B., Kaur, J., Sen, R. K., Singh, B., & Chattu, V. K. (2021). The double whammy of pandemic and war: A systematic review of India's education diplomacy to address educational inequities in Afghanistan. *Education Sciences*, 11(10), 651.
<https://doi.org/10.3390/educsci11100651>
- Silva, R. (2018). *Brazil's South-South cooperation in Afghanistan: Technical assistance and soft power*. Brazilian Journal of International Relations, 7(1), 71–88.
- Smith, R. G. (2013). The ordinary city trap. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 45(10), 2290–2304. <https://doi.org/10.1068/a45516>
- Su, J. (2016). The penetration of American value: American companies' ads in China. *International Relations and Diplomacy*, 4(8). <https://doi.org/10.17265/2328-2134/2016.08.002>
- Thussu, D. K. (2013). *Communicating India's soft power*. Palgrave Macmillan.
<https://doi.org/10.1057/9781137027894>
- Ticku, R., & Iyer, S. (2017). Holy wars? Temple desecrations in Medieval India. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2907505>
- TİKA. (2022). *Afganistan projeleri ve kalkınma faaliyetleri raporu 2005–2022*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı Yayınları.
<https://www.tika.gov.tr>
- UN Comtrade Database. (2023). *United Nations*. <https://comtradeplus.un.org/TradeFlow>
- UNOSSC. (2017). *Changing roles of SSC in the global development system towards 2030*. Erişim tarihi 4 Şubat 2025, https://cooperaciontriangular.org/wp-content/uploads/2021/07/15_UNOSSC_Changing-Roles-of-SSC-in-the-Global-Development-System-Towards-2030_2017.pdf
- Varman, R., & Dholakia, N. (2018). Editorial. *Journal of Historical Research in Marketing*, 10(3), 194–196. <https://doi.org/10.1108/JHRM-08-2018-079>
- Verma, R. (2024). Russia–Ukraine war and India's quest for leading power status. *Global Policy*, 15(4), 778–782. <https://doi.org/10.1111/1758-5899.13365>

- Wagner, C. (2010). India's soft power: Prospects and limitations. *India Quarterly: A Journal of International Affairs*, 66(4), 333–342.
<https://doi.org/10.1177/097492841006600401>
- Wani, G. H. (2022). INA's model of communal harmony: A way forward among communal tensions in India. *Indian Historical Review*, 49(2), 292–308.
<https://doi.org/10.1177/03769836221136275>
- Wani, N. U. H. (2022). India's security strategy in South Asia: Visualising Afghanistan's past, present, and future. *Kardan Journal of Social Sciences and Humanities*, 2.
<https://doi.org/10.31841/KJSSH.2023.53>
- Wani, Z. A. (2021). Afghanistan's neo-Taliban puzzle. *South Asia Research*, 41(2), 220–237.
- Were, V., Jere, E., Lanyo, K., Mburu, G., Kiriinya, R., Waudu, A., Chiteba, B., Waters, K., Mehta, P., Oluoch, T., & Rodgers, M. (2019). Success of a South-South collaboration on human resources information systems (HRIS) in health: A case of Kenya and Zambia HRIS collaboration. *Human Resources for Health*, 17(1), 6.
<https://doi.org/10.1186/s12960-019-0342-z>
- Wojczewski, T. (2020). Populism, Hindu nationalism, and foreign policy in India: The politics of representing “the people”. *International Studies Review*, 22(3), 396–422.
<https://doi.org/10.1093/isr/viz007>
- World Bank (2024), <https://data.worldbank.org/indicator>.
- Yadav, A., & Iqbal, B. A. (2025). Beyond the Belt and Road: Evaluating China's Vision for Global South Partnerships. In *Implications, Prospects, and Challenges in China's Global South Strategy* (pp. 283-304). IGI Global Scientific Publishing.
- Yeung, W. H., Pang, Y., & Aman, A. (2020). South–South cooperation in South and East Asia: An event study of the China–Pakistan Economic Corridor. *Global Business Review*, 21(1), 54–67. <https://doi.org/10.1177/0972150919850415>
- Yıldırım, L. (2013). Dış politikada yumuşak güç ve seçili örnek: Hindistan. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Yousuf, M. (2023). India-Afghanistan relations in changing regional geopolitics. *South Asia Research*, 43(3), 343–361. <https://doi.org/10.1177/02627280231190790>

- Zazai, A. K., & Rahmani, N. (2024). India and Afghanistan: Dynamic relations since decades. *Sprin Journal of Arts, Humanities and Social Sciences*, 3(5), 58–63.
<https://doi.org/10.55559/sjahss.v3i5.315>
- Zhao, H. (2019). *China's engagement in Afghanistan: Part of the Belt and Road Initiative*. *Asian Affairs*, 50(4), 678–695.
<https://doi.org/10.1080/03068374.2019.1666904>
- Zoccal Gomes, G., & Esteves, P. (2018). The BRICS effect: Impacts of South–South cooperation in the social field of international development cooperation. *IDS Bulletin*, 49(3). <https://doi.org/10.19088/1968-2018.152>

